

Joaquim Ferrer

s'ha especialitzat en l'estudi dels moviments socials a Catalunya i la seva incidència en l'afirmació nacional. Publicà la biografia *Layret 1880-1920* (1971), *El primer «1er de maig» a Catalunya* (1972) i aconseguí amb *Perfil d'un sindicalista* el Premi Macià als Jocs Florals de 1972 a Ginebra. En l'actualitat treballa en la història del Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria (1903-1939)

Simó Piera

l'autor d'aquests **RECORDS I EXPERIÈNCIES D'UN DIRIGENT DE LA C.N.T.**, és un dels impulsors del modern sindicalisme a Catalunya. Participà des de diversos llocs de responsabilitat en la direcció d'aquella organització obrera en el període 1915-1925, fou el primer president del Sindicat Únic de la Construcció i un dels capdavanters de la famosa vaga de La Canadenca. El seu testimoni és un excel·lent conjunt de reflexions sobre unes etapes difícils i importants del moviment obrer català.

L'obra

PERFIL D'UN SINDICALISTA I RECORDS I EXPERIÈNCIES D'UN DIRIGENT DE LA C.N.T. són dos treballs que s'encaixen perfectament. El primer es tracta d'una biografia de Simó Piera, a través de la qual seguim la creació i la consolidació del modern sindicalisme a Catalunya. Completen aquesta descripció unes pàgines vives del mateix Piera, que per primera vegada escriu algunes de les seves concepcions i comenta la seva llarga vida de militant.

I. Joaquim Ferrer SIMÓ PIERA: PERFIL D'UN SINDICALISTA

II. Simó Piera RECORDS I EXPERIÈNCIES D'UN DIRIGENT DE LA C.N.T.

SIMÓ PIERA: PERFIL D'UN SINDICALISTA
RECORDS I EXPERIÈNCIES
D'UN DIRIGENT DE LA C. N. T.

I. JOAQUIM FERRER

SIMÓ PIERA:
PERFIL
D'UN SINDICALISTA

II. SIMÓ PIERA

RECORDS I
EXPERIÈNCIES
D'UN DIRIGENT
DE LA C. N. T.

EDITORIAL PÒRTIC

Collecció Nàrtex, núm. 8
Primera edició, 1975
Número d'edició, 139

Sumari

SIMÓ PIERA: PERFIL D'UN SINDICALISTA

Pròleg	11
I. La duríssima infantesa	15
II. Les primeres activitats	27
III. Les grans vagues	41
IV. La consolidació dels sindicats	63
V. La difícil expansió del sindicalisme català .	97
VI. D'una dictadura a l'altra	121

RECORDS I EXPERIÈNCIES D'UN DIRIGENT DE LA C.N.T.

Records de l'any 1917	143
El difícil camí del sindicalisme	154
La Comissió Mixta del Treball	157
L'atac de la Patronal	166
No volien dialogar amb nosaltres	171

© Editorial Pòrtic
Avda. del Marquès de l'Argentera, 17 - Barcelona, 3
Registre d'Editorial, núm. 261
Imprès a Barcelona
Gràfiques Diamant - Zamora, 83
Dipòsit legal: B. 14109-1975
I S B N 84 - 7306 - 137 - 3

Records d'un governador civil diferent . . .	177
Els enemics dels sindicats	183
Prat de la Riba, vist des dels sindicats . . .	185
Sobre la burgesia catalana d'aquella època . .	188
Cambó	191
Intents per a estendre el sindicalisme . . .	195
Comentaris al període 1936-1939	200
L'essència de la C.N.T.	209
Perspectiva sindicalista	211

I. JOAQUIM FERRER

SIMÓ PIERA: PERFIL D'UN SINDICALISTA

Premi President Macià
Jocs Florals de la Llengua Catalana
Ginebra, 1972

Pròleg

En més d'una ocasió, en estudiar el creixement del sindicalisme català durant aquest segle i comprovar la solidesa de l'organització que va anar-se creant i sobretot la voluntat indomable dels homes que la protagonitzaren, ens dol saber tan poques coses d'aquests dirigents naturals que el nostre poble ha anat produint. Tenim notícia dels grans sindicats, de les grans accions reivindicatives, de la persistent repressió que ocasionà que molts morissin assassinats..., però continuem sense conèixer com eren aquests homes, com s'havien forjat, quina era la seva vida.

En mancar-nos aquesta visió personal de tants i tants dirigents dels treballadors catalans, la història social que nosaltres coneixem té un punt d'impersonal i d'enigmàtica. Hi falta precisament el detall, l'experiència personal, la confiança, l'anècdota, que seria el que donaria color i ens aproximaria a un esforç que sovint fou portat fins a l'heroisme.

Jo he estat de sort. Entre el reguitzell de noms de treballadors destacats en la lluita, sovint m'havia cridat l'atenció el de Simó Piera, que havia participat al comitè de la famosa vaga de La Canadenc, havia pres part a mítings importants, havia presidit un dels primers Sin-

dicats Únics... Per tot plegat, alguna vegada m'havia preguntat: com devia ser aquest home?

Parlant fa uns mesos amb un company, el nom de Piera sorgí a la conversa i amb gran sorpresa vaig assabentar-me que el meu mite, que creia tan llunyà, era viu i havia tornat a Catalunya després d'un llarg exili. Naturalment, aviat vaig conèixer personalment Simó Piera i vaig comprovar com és de cert el que afirmava anteriorment. No n'hi ha prou de descriure el gran procés de formació del sindicalisme català. Reflectir l'experiència personal de cadascun dels líders que el feren possible, és enriquir i aproximar aquelles accions d'una manera decisiva.

És imprescindible no solament conèixer els grans esdeveniments, com pugui ser la celebració del míting a la plaça de braus de Les Arenes amb motiu de la vaga de La Canadenca, cal també reflectir el tremp, les paraules, el gest de les mans de Piera, que, enardit pel record, us refà els arguments que exposava en aquella impressionant assemblea!

La trajectòria d'aquest destacat líder obrer té la particularitat que illumina una etapa especialment interessant en l'organització dels treballadors catalans. Comprèn el període en què a l'entorn de Salvador Seguí es formà un equip compacte i amb experiència, que hauria aconseguit la definitiva consolidació dels sindicats. Malauradament, aquell període tan interessant, pel fet que hi havia els homes adequats i l'organització per a dirigir els treballadors, fou desfet per la violència de l'època, que ocasionà que molts morissin assassinats.

Així, doncs, contradint la natural modèstia de Piera, sempre disposat a informar del que era l'organització obrera, però escassament inclinat a parlar d'ell, he anat configurant una síntesi biogràfica que, amb el suport de la seva memòria privilegiada, ja que la documentació que guardava d'aquests fets li va desaparèixer en haver-se

d'exiliar a l'acabament de la guerra de 1936-1939, intenta descobrir quina era la vida intensa i esgotadora d'un líder obrer en aquells dies tràgics, quan els militants de la C.N.T. es veien obligats a respondre amb els mateixos arguments a l'acció violenta que els queia al damunt.

Aquest esforç per donar una visió al màxim de completa del moviment sindical, a través d'un dels seus protagonistes destacats, ha donat un fruit inesperat. Piera ha volgut arrodonir la meua exposició amb unes pàgines on explica directament el sentit de l'organització obrera catalana d'aquella època, els seus neguits i els seus projectes. Naturalment, m'ha semblat que aquestes pàgines calia respectar-les i incorporar-les tal com les ha escrites el biografiat, perquè així, d'aquesta manera, a més de l'interès que presenten, són un document que guarda més bé el batec de l'autor.

La vida de Piera té un crescendo que arriba a un punt àlgid en el període 1918-1923. La desfeta de l'equip Seguí és la dispersió d'aquests homes, que mai no deixaran d'estar al peu del canó, però que en gran part són substituïts en la direcció del moviment obrer català per altres equips inclinats a la rauxa. És la terrible acció repressiva que una vegada i una altra repeteix la història de desfer l'organització dels treballadors, llançant-los a l'extremisme, per així completar la persecució i sobretot per evitar la consolidació definitiva dels sindicats.

Llastimosament, aquest procés és possible de trobar-lo en altres èpoques al llarg de la frondosa història del moviment obrer català. Entre moltes altres ocasions, em sembla una situació molt semblant a la del 1890, quan l'esforç de les societats obreres comptava amb líders preparats, amb organització i una maduresa en les masses treballadores. Però aquella òptima posició per consolidar un moviment que portava al sindicalisme, com succeí en altres països europeus, quedà interromput per la repressió indiscriminada de què foren objecte, amb la fràgil

excusa de perseguir els solitaris anarquistes partidaris de la violència. Com a resultat d'aquesta tradicional repressió, al final del segle XIX, el nostre moviment obrer tornava a presentar altra vegada un trist panorama: els millors líders havien estat empresonats, alguns executats i les societats havien hagut de refugiar-se en la clandestinitat víctimes de la intolerància i la miopia política dels governs de Madrid.

Pàgines com aquestes i com les que tingueren lloc entre el 1910 i el 1920 i que tenen Piera com un dels protagonistes destacats, són freqüents en la història del moviment obrer català, i aquest fet explica la periòdica reconstrucció a què cal lliurar-se i que el fa aparèixer, vist superficialment, sense antecedents.

Quan tinguem en un manual l'extensa història del moviment obrer català, ens serà fàcil de constatar que, des dels seus orígens, ha estat destrossat periòdicament i que malgrat la tossuda actitud posterior, superant feixugament aquestes crisis a què el conservadorisme dels governs l'ha condemnat, aquesta és sens dubte la raó que explica que mai no s'hagi consolidat definitivament i que els improvisats figurin sovint en la seva direcció, ocupant el lloc d'aquells líders que la repressió havia liquidat.

És clar que observar aquesta gravíssima limitació del nostre moviment obrer, no és cap especial descobriment; de fet, el conjunt de la història de Catalunya als segles XIX i XX presenta les mateixes característiques, fruit de periòdiques violències.

I. La duríssima infantesa

El barri de Sants, a Barcelona, ha estat i és, segurament, un dels nuclis més destacats en la lluita per les reivindicacions dels treballadors. Ha estat escenari de manifestacions, mítings, atemptats i repressió. Pels carrers d'aquesta barriada es pot seguir un completíssim curs d'història social de Catalunya; allà tingué lloc el 1918 el Congrés de la C.N.T., del qual sorgí el modern sindicalisme català, celebrat a l'Ateneu Racionalista del carrer Vallespir; allà hi havia les fàbriques famoses per la combativitat dels treballadors, com l'Espanya Industrial, Can Trinxet, el Vapor Vell, que tot Barcelona coneixia, puix que tothom hi tenia els ulls posats, centres de treball, fàbriques de teixits principalment, on naixia el rancor producte de la desmesurada explotació patronal i que d'una manera o altra servien de pilot a tot el ram tèxtil de Catalunya; allà, en fi, trobaven i troben ressò els neguits populars.

Doncs bé, al barri de Sants, al carrer del Perill, número 4, en una de les cases situades precisament al darrera del Vapor Vell, nasqué Simó Piera i Pagès el 3 de setembre de 1892. Els seus pares vivien al carrer del Consell de Cent, però havent anat a visitar els avis, la seva mare va sentir-se indisposada. Ella era de Sants,

mentre que el pare, paleta d'ofici, era de Badalona; no era un cap de brot, però estava prou sensibilitzat per l'ideari republicà com per haver d'exiliar-se amb tota la família dos anys després. Marxaren a Tolosa i allà s'installaren un temps, després decidiren tornar i fixaren la residència a Santa Maria de Barberà, i al cap de poc temps a Sabadell.

El petit Piera, com els seus germans, com tots els infants de famílies treballadores d'aquella època, pràcticament no pogué anar mai a l'escola; molt aviat, a sis anys, començà a treballar venent escombres i ventalls pels carrers de Sabadell. Aquestes mercaderies eren d'una esparteria de l'actual Via Massaguer. Sovint, quan no hi havia material per vendre, feia fregalls per rentar els plats. A Sabadell treballà també al Vapor de la O, on feia funcionar una màquina que en deien «el diable», summament perillosa, sobretot per als vailets; era un petit monstre mecànic, que trinxava draps i espartenyots. També va estar ocupat a Can Casanoves, fent anar una màquina de carregar. En aquella llunyana època, confessa que era un tastaolletes i no encaixava enlloc. També va fer temporada en una impremta i a casa d'un ferrer.

Eren feines mal pagades, amb jornades de treball de dotze i tretze hores, tal com s'estilava. El salari era miser, la tasca dura. El 1901 la família es traslladà novament a Barcelona i, naturalment, al barri de Sants, al carrer que en deien de la Xocolata i que ara se'n diu Sugranyes; allà pràcticament s'acabava la zona habitada, darrera de casa seva s'estenien els camps en direcció a l'Hospitalet de Llobregat. Avui no cal dir que tota aquesta zona és plena de cases, però aquest carrer conserva un acusat estil de l'època. Dues fàbriques de filats i el rengle de cases on habitaven els Piera, recorden com era aquest tros de Sants ara fa setanta anys.

Per cert, aprofitant els camps lliures que hi havia darrera la casa on vivien, el petit Simó i un germà seu,

amb la col·laboració d'una gossa que tenien, de nom *Negreta*, havien trobat un sistema de burlar la vigilància dels burots situats a les portes de Sants, que era una de les entrades a Barcelona. Just al límit de la ciutat, la Riera Blanca dividia el seu barri de l'Hospitalet de Llobregat. A l'altra costat hi havia tot un conjunt de tavernes i botigues que venien de tot, lògicament més barat que no pas dins la ciutat. Doncs bé, un dels dos nois anava a comprar-hi acompanyat de la *Negreta* i després indicaven a l'animal la direcció a seguir, que no era altra que la casa situada al costat barceloní, on ja l'esperava l'altre vailet per recollir-li la mercaderia que duia en un farcell agafat per les dents...

En arribar a Barcelona, començà a treballar a casa d'un boter de la Creu Coberta, però aviat passà a fer de lampista. El 1902, del 17 al 23 de febrer, hi hagué una vaga general. Piera recorda que treballaven en un convent de monges a la Gran Via i els vingueren a donar avis que pleguessin, cosa que, naturalment, van fer tot seguit.

La vaga s'havia decidit el diumenge dia 16 de febrer, en un míting al Circ Espanyol, al qual prengueren part delegats de tots els oficis. Hi havia des de feia vuit setmanes una vaga de metallúrgics, la fam voltava les llars d'aquests treballadors i en aquest míting s'acordà per solidaritat la vaga general. És especialment interessant reproduir la síntesi d'un dels oradors que hi intervingueren, precisament femení, la Teresa Claramunt, representant dels carreters, la qual digué:

«No us faci por de perdre la llibertat perquè mai l'heu gaudida (...). Cal tenir idees, els que no en tenen, omplen les casernes, els hospitals i ompliren els vaixells que anaven a Cuba durant la guerra (...). No s'han de cremar els palaus, sinó les golfes brutes que habiten els obrers. Els palaus s'han de guardar per habitar-hi els treballadors. I, en tot cas, quan es cremin les miserables

habitacions plenes de corrupció en què han de viure els pobres, s'hi ha de tirar el burgès per a que també cremi» (1).

La vaga general fou seguida per tots els oficis, Barcelona quedà totalment paralitzada. El mateix dilluns era declarat l'estat de guerra i la persecució dels piquets de vaguistes que rondaven per la ciutat, per part de la Guàrdia Civil, s'inicià de manera furiosa. Sovintejaren les detencions i les descàrregues. El dijous dia 20 foren suspeses les garanties. A part de Barcelona, se sumaren a la vaga general València, Vilanova, Reus, Tarragona, Valls, Sant Feliu de Guíxols i altres localitats. La relació de víctimes durant aquesta setmana, segons la premsa de l'època, dona l'esgarrifosa xifra de 54 morts i un nombre molt crescut de ferits. Les baixes per part de la Guàrdia Civil no foren publicades.

Piera conserva fidelment la profundíssima impressió que li causà no pas la vaga en ella mateixa, sinó els fets que presencià. Tenia aleshores deu anys i una ben guanyada anomenada d'entremaliat. Malgrat la prohibició de la seva mare perquè no sortís de casa, cansat de no fer res i encuriós, marxà sense avisar. Va anar baixant per la carretera de Sants fins al que ara en diuen plaça d'Espanya, que aleshores eren simplement camps i marges, amb la plaça de braus a un costat i els rengles de cases que iniciaven la carretera.

En arribar en aquell indret, quan feia una estona que voltava d'una banda a l'altra fent el tafaner, recorda com començà a sentir-se el galop dels cavalls dels civils sobre l'empedrat que anaven acostant-se, perseguint alguns grups de vaguistes. Sonaren trets i tingué el temps just d'amagar-se amb altres xicots i alguns vaguistes darrera la tanca d'un solar pròxim... Alguns treballadors que hi havia amb ells també disparaven i la Guàrdia Civil, que

(1) *La Veu de Catalunya*, 17 de febrer de 1902.

no entenia de brocs i no tenia en compte si els que hi havia davant eren petits o grans, també ho feien sense mirar. Piera, pensarós, explica: «Aquell drama tan viu, viscut en la meva tendra infantesa, tingué la virtut de crear-me potser prematurament, un estat psicològic que transformà sobtadament la meva consciència d'infant en la d'un adult amb cara i cos de noi, però amb la serietat al rostre d'un home fet i posat. Era un canvi tràgic per a un vailet com jo que acabava d'arribar al món i que només hauria volgut jugar amb els companys».

Les càrregues es repetiren i per primera vegada, almenys d'una manera conscient, sentí l'opressió en què vivien els treballadors. ¿Què podia justificar aquelles descàrregues? ¿Per què els treballadors no podien protestar de la misèria en què vivien? Passaren unes hores, més tard la situació s'aclarí i pogueren sortir i anar fins al Cafè de La Pansa, on encara continuà parant l'orella als comentaris i interessant-se progressivament per les brutals escenes que acabava de viure. La Creu Roja recollia les víctimes d'aquella tragèdia i el que anava veient i els crits de dolor i sofriment incidien amb força en el seu subconscient i li gravaven per sempre una actitud de disconformitat a tot el que havia presenciat. «Era quelcom que no comprenia —continua Piera—, el perquè els homes s'havien de matar com a bèsties, però vaig anar obrint els ulls i la ment. Aquesta aprèn tot el que els sentits li ensenyen, em deien que la humanitat era un món d'injustícies i crueltats. Inclinat de molt petit, com la majoria, a les coses justes, no em calia fer cap gran esforç per comprendre de quina banda era la raó i la justícia. Com si em sortís foc de les entranyes, tot el poc que era i valia, ho vaig posar al costat dels treballadors, és a dir, dels que eren com jo mateix. Pensament que per sempre més ha estat el nord de totes les meves inquietuds dins el moviment social, sempre m'ha acompanyat en la lluita el record d'aquella vaga general.»

Per fi, a mitja tarda, arribà a casa, quan tota la família ja pensava el pitjor.

La vaga, tal com reflecteix el balanç de víctimes, fou molt dura, il·lustra amb prou claredat el sistema expeditiu que utilitzaven les autoritats de l'època. Per cert, que enmig d'aquella sinistra situació no podem evitar de reproduir la nota apareguda a la premsa, on es ressenyava un fet de singular comicitat:

«A mig matí quan els nombrosos grups que hi havien al Passeig de Gràcia en l'encreuament amb la Ronda, feien parar tots els cotxes que passaven obligant a baixar d'ells als que hi anaven, s'encertà a pujar passeig amunt el senyor Cardenal Bisbe de Barcelona dintre del seu carruatge.

»Els grups al veure'l s'abocaren en actitud hostil al cotxe i llavors el senyor Cardenal Cassanyes, acostant el cap a la finestra i allargant el braç beneí els que s'apropaven. Els treballadors que formaven els grups quedaren aturats, algú es descobrí i el cotxe passà sense que ningú no gosés inquietar'l.

»Un moment abans el cotxe del senyor Alcalde havia estat aturat allí mateix i el senyor Amat s'havia vist obligat a seguir a peu el seu camí» (2).

Passada la vaga, també el petit Piera tornà a la feina, però aquella lliçó ja no l'oblidà. Continuà d'aprenent, canviant d'ofici sovint, passà a un taller de fusteria que tenia un seu oncle al carrer Duran, actual carrer Valladolid, al mateix barri de Sants. Després entrà a treballar un mes i mig o dos al forn del vidre de La Bordeta. Una feina duríssima, puntualitza: «Entràvem a les cinc del matí i en sortíem a les set del vespre...». La feina era terriblement pesada, embrutidora. A la sortida, i atiat pels altres treballadors, s'organitzaven autèntiques batalles de pedres entre els aprenents del forn del vidre i els

(2) *La Veu de Catalunya*, 24 de febrer de 1902.

d'altres fàbriques dels voltants, alguna vegada hi havia ferits de consideració i fins i tot algun mort.

El record d'aquella situació fa exclamar Simó Piera: «Malgrat que jo era un noi molt inquiet, no prenia part en aquests fets. Hi havia quelcom que em repugnava i no encaixava amb les idees del meu petit cervell. Els treballadors érem com bèsties..., només ens havien educat per a la violència». Aquesta breu constatació és com el resum d'una època difícil i la lenta rebel·lia que anava covent contra la injustícia que assetjava la vida dels treballadors.

Al forn del vidre cobrava vint pessetes el mes, però els pares l'en tragueren, perquè era pràcticament un escorxadador. Durant una temporada féu de pagès a Can Freixes, un mas que hi havia prop de la Riera Blanca; uns mesos després li trobaren una feina semblant en una propietat anomenada la Torre Vella, a Badalona; hi ajudava a repartir la llet a domicili, durant el dia treballava a l'hort. Era un vailet d'uns dotze anys.

«Un diumenge al vespre —recorda Piera—, estava endormiscat al menjador prop de la llar de foc i un dels mossos per divertir-se m'aixafà la punta encesa d'un cigarret als llavis, fent-me una cremada. La meua protesta serví per fer riure més aquell animalot, vaig fugir cap a casa i el meu pare va córrer a la Torre Vella, però el divertit minyó ja havia volat del niu.

»Tot i que allà hi havia menjar en abundància, jo hi passava molta gana, malgrat que havia trobat un recurs molt pràctic. D'amagat em bevia la llet que sobrava al capvespre i la resta la barrejava amb aigua fresca de la font, era el moment propici per fer de les meves. Però, també vaig marxar-ne.»

A Badalona, tot seguit treballà en una corderia que hi havia al darrera de la fàbrica del cristall; una temporada féu de pescador tirant l'art i, per fi, entrà d'aprenent a la fàbrica del cristall, on el seu pare tenia uns

parents que hi treballaven. La feina no era tan dura com al forn del vidre de La Bordeta. Estava a les ordres del mestre Nin, el qual el feia objecte dels mateixos maltractes a què acostumava a fer víctimes els aprenents que tenia sota els seus dominis.

Amb una pala de fusta que tenia un mànec d'uns dos metres de llarg, introduïa a l'arca, és a dir, al forn, les peces acabades pel mestre. «Però en una ocasió —recorda—, per dissort me'n caigué una terra i ell va fer-me un bony al cap amb un ferro de manipular el cristall. Cansat d'aquests tractes, vaig alçar la pala amb totes les meves forces, però un nebot seu tingué temps d'aturar-me el cop. Tot seguit vaig fugir d'aquell infern, però no per dir-ne res a casa. L'endemà, al matí, portava a la butxaca un tro dels forts, d'aquells de les festes majors, i dissimuladament el vaig deixar al bocassar, que era el forat rodó d'uns quinze centímetres d'ample per uns trenta-cinc de profunditat, on posaven les canyes, o sigui els ferros per a la manipulació del vidre. No cal dir, que aviat es produí una gran explosió, davant el mestre Nin, que va quedar groc del sobresalt.

»Fou tan fort el rebombori, que tot el personal de la gran fàbrica del cristall van sortir corrents al carrer en totes direccions... La gent no sabia què passava. He de confessar que més tard em sentia penedit, no pel mestre Nin, sinó pels altres treballadors que res no tenien a veure amb el fet que aquell home fos un salvatge.

»Descobert que havia estat jo l'autor d'aquell enrenou, m'expulsaren tot seguit de la feina.»

Començà a fer de manobre, seguint les petjades del pare i de l'avi, que tots dos eren paletes. Tot i que inicià aquest ofici treballant amb el pare, al cap d'uns mesos cercà feina pel seu compte. Així a tretze anys ja era un espavilat xicot que corria àgilment per les bastides i es caracteritzava per una extraordinària capacitat de tre-

ball i de rebellia. Era alt, molt alt i corpulent, no aparentava l'edat que realment tenia.

L'organització laboral de l'època prescrivia que els aprenents abans de ser admesos a la Societat de Paletes havien de complir quatre anys de treballar amb un mateix patró. El primer any els nois eren utilitzats, simplement, per a fer de manobres i els altres tres era quan aprenien l'ofici de «remenar la paleta».

Piera, amb l'empenta que el distingia, començà a llogar-se a diferents obres, marxà de Badalona i normalment treballava a Barcelona, on ràpidament adquirí una gran habilitat en l'ofici. S'inscriví a la Societat de Paletes de Barcelona, on fou admès, i així d'aquesta manera superà pràcticament de cop l'etapa d'aprenentatge.

Entretant, la fina sensibilitat del jove paleta anava també descobrint les profundes desigualtats que marcaven la vida dels treballadors, desvetllà en ell un impetuós desig de formació i una capacitat il·limitada d'entusiasme en la lluita per un món lliure de patrons i altres elements repressius.

II. Les primeres activitats

Quan encara treballava de manobre a Badalona, que era entre els tretze i els catorze anys, succeí el primer episodi que evidencia el seu progressiu enrolament en la lluita per les reivindicacions obreres. Piera recorda que era a la casa Famades i enrajolaven uns carrers. Quan podia, enmig de la feina, animava els companys a integrar-se a la Societat de Manobres. Però aquesta tasca proselitista, feta de manera imprudent, no passà desapercibuda del patró, el qual, en pagar-li la setmanada, li va dir: «No cal que tornis».

Però contra tot pronòstic, el dilluns es presentà puntualment a la feina. A mig matí, en Famades el veié i l'escrijà, dient: «Què hi fas aquí? ¿No et vaig dir que no et volia tornar a veure?». Piera, impassible, li contestà: «Ja ho veu, treballar». I, observant la sorpresa del patró, continuà: «Tinc dret que se'm donin vuit dies per trobar una altra feina...». Famades, que comprovà que el minyó tenia un posat decidit, girà cua, sense contestar. Tots els companys, entusiasmats, comentaren meravellats la fermesa del noi Piera...

Durant els vuit dies, complí amb la feina i dues hores abans d'acabar la jornada marxava a cercar per les obres un nou lloc de treball. Arribà el dissabte i es feien els

més variats pronòstics sobre si li pagarien o no. Amb posat desimbolt, Piera féu cua per cobrar la setmanada, que sense dir-li res el patró li posà a la mà.

Més tard, com hem dit, marxà a treballar molt sovint a Barcelona, però la inquietud i l'entusiasme per acabar amb tanta injustícia com veien pertot arreu, ja dominava Piera i els seus companys. Entre aquests cal destacar el que més tard fou famós dirigent sindical Joan Peiró, que treballava aleshores a la fàbrica del vidre de Badalona. Com el mateix Piera, tampoc no havia anat mai a l'escola, però també com ell havia après a pols a llegir i escriure i no solament això. «Aquell temps —comenta Piera—, aviat vam saber moltes coses...» La necessitat d'agrupar-se d'instruir-se, de fer front a l'ambició dels patrons, d'anar formant una mentalitat de lluita i solidaritat entre els treballadors... Juntament amb Peiró, formaren l'Ateneu Sindicalista Generació Conscient, al local de les Societats Obreres de Badalona, que era al carrer del Mar tocant a la Rambla. Allà començaren una intensa etapa de formació en tots sentits a través de conferències, mítings, classes...

El Primer de Maig de 1908 feren un full clandestí, adreçat als treballadors badalonins, convidant-los a suspendre el treball. En llançaren pels carrers i, arribat el dia, quan amb altres companys estaven convencent els treballadors d'una fàbrica de midó perquè deixessin la feina, els detingué la Guàrdia Civil. Era el primer empresonament, que fou breu, però suficient per a tastar la impotència i la humiliació de veure's tractat com assassins pel fet de protestar per una situació injusta.

Entretant, com a membre que era de la Societat de Paletes de Barcelona, demanà el trasllat a la de Badalona, però aquests últims s'hi oposaren indicant que no havia fet l'aprenentatge reglamentari i era massa jove. L'escàndol que organitzaren Piera i tot un estol de treballadors, precisament joves, fou sorollós, fins al punt

que obligaren a convocar una assemblea general de la Societat, que a la vista d'aquella mobilització no tingué altre remei que acceptar-lo, creant un precedent que de fet anul·lava la pesada rutina a què s'havien d'atenir els aprenents. Piera reconeix que aquell fet li donà una certa popularitat: «Els joves em seguien...». Tenia tot just setze anys, però avui, quan recorda aquells fets, afirma mig rient, com per justificar la seva influència: «Pesava vuitanta quilos i tothom creia que tenia almenys vint anys... Aquell fet acabà per sempre més, amb un petit grup de cacics que solucionaven tots els assumptes amb els patrons, fins i tot organitzaven conjuntament la festa religiosa del 13 de juny, diada de sant Antoni, patró dels paletes».

L'any següent, el juliol, esclatà la vaga de protesta per la guerra del Marroc, que aviat es convertí en insurrecció contra tot un ordre injust; el moviment que es desfermà ha passat a la història com el de la Setmana Tràgica, qualificatiu que indica prou clarament la virulència que prengué. Piera treballava en aquells moments en una obra a La Granota de Sant Martí de Provençals i aquell dia amb prou feines van començar la feina, ocupats com estaven a fer córrer la consigna de la vaga. Tornà a peu a Badalona i observà que la vaga era absoluta i l'agitació creixia per moments, i posava de manifest les reivindicacions llarg temps reprimides per la força. En arribar a Badalona, i reunir-se amb els companys, comprovaren com la vaga no solament havia triomfat, sinó que fins i tot havia anat més enllà i dominava totalment la situació. «La gent estava fins aquí de tot —afirma Piera, acompanyant aquestes paraules amb un gest molt gràfic—. Si haguéssiu vist les nits del dilluns, del dimarts i del dimecres...!», explica Piera amb una lluïssor especial als ulls. A Badalona, grups de treballadors aixecaren les vies del tren a l'altura del pont d'En Botifarreta i d'altres cremaren el convent de Sant Miquel, dels carmeli-

tes... Ja no pensaven en la guerra del Marroc solament, ara ja protestaven per tot, per la feina embrutidora i mal pagada, pels salaris de fam, per la incultura en què els obligaven a viure, per l'explotació de què eren objecte.

Piera, com milers de treballadors, desitjà que allò fos l'inici d'un règim progressiu i, per tant, humà; però quan la Comissió organitzadora de la vaga demanà decisions positives als polítics d'oposició, no obtingué «cap resposta concreta (...) quan demanaven ajut per a endegar el moviment vaguista, que s'anava transformant en insurrecció. Certament, era difícil d'aconseguir-ho en aquella hora i en aquell ambient. Però si els dirigents polítics del país, elegits en una elecció popular, no ho intentaven, qui havia d'intentar-ho?» (3).

Piera és sever en jutjar aquells moments i exclama: «A part de l'apatia dels nostres polítics, el poble castellà fou enganyat una vegada més pel Govern de Madrid. Sempre que a Catalunya passava alguna cosa, fos el que fos, es qualificava "d'alçament separatista".

»El poble espanyol, sempre inclinat a creure aquestes coses quan de Catalunya es tracta, es creuà de braços i, fins i tot, n'hi havia que estaven disposats a entrar a Catalunya per defensar allò que en diuen la "*unidad nacional*", mentre que els catalans defensaven les llibertats de tots els pobles peninsulars.

»Aquell gran moviment de protesta contra la guerra del Marroc, que havia iniciat Catalunya, era prou per acabar amb el règim que visiblement trontollava, però aquestes circumstàncies el salvaren. Malauradament, això s'havia de produir en altres ocasions.»

La decepció que provocà en la massa treballadora la inoperància dels polítics, és segurament un dels factors que explica el perquè es mantingueren posteriorment

(3) Josep Benet: *Maragall i la Setmana Tràgica*, pàg. 51. Edicions 62, 1964.

marginats del joc electoral, així com l'èxit que aconseguí la consigna cenetista d'abstenció. «Malgrat aquests fracassos, els elements sindicalistes sempre han estat d'acord —continua Piera— a sostenir els moviments progressistes que poden aconseguir establir un règim millor, no pas perquè això sigui el seu objectiu, però són, o poden ser, solucions de transició.»

«En aquella època —continua comentant—, assistíem a la liquidació dels vells partits republicans, mentre que el moviment obrer renaixia. Els polítics no ens mereixien cap confiança, per exemple Vallès i Ribot era com un ou covat... Alomar i Layret? Ah, aquests eren una altra cosa, però encara no tenien força.»

Passada la Setmana Tràgica, s'inicià una violentíssima repressió, que culminà amb l'afusellament de Ferrer i Guàrdia. A Badalona, com arreu, es practicaven les detencions a dojo. Piera s'havia amagat, com molts d'altres; però, veient que la repressió no amainava, marxà al Rosselló, amb el seu germà Xavier, justament el 3 de setembre, quan complia disset anys. Va llogar-se per collir raïms, i una setmana després iniciava el primer exili en traslladar-se a Tolosa, on continuà fins al final del novembre, que decidí de tornar a Barcelona.

La repressió va estendre's per tot el país, a Badalona fins i tot hi hagueren dos treballadors condemnats a mort, que finalment foren indultats. Per tot, centenars d'obriers havien estat empresonats, alguns afusellats i molts esperaven encara el judici al castell de Montjuïc, la presó que havia esdevingut famosa per les penalitats i els turments que s'hi patien. Pere Coromines ha deixat un testimoni inapreciable i ha reconegut que tenia «esgarrifosos records» (4) d'aquella presó, mentre que Piera no ha oblidat un seu company de nom Codina que hi

(4) Pere Coromines: *Les presons imaginàries*, 3.ª ed., pàg. 9. Ed. Selecta, 1965.

havia estat i explicava fets que feien posar els cabells de punta...

Al cap de poc temps d'haver tornat, era elegit per a la Junta de la Societat de Paletes de Badalona. Des d'allà impulsà al màxim el dinamisme de l'entitat. La seva preocupació durant aquesta etapa va ser agrupar tots els treballadors, ésser present en tots els conflictes que es plantejaven i fer conscients a tots de quins eren els seus interessos. Aquesta actuació a nivell local li fou d'un ajut inapreciable quan més tard adquirí responsabilitats a nivell nacional.

El 1910, assistí al Congrés on es fundà la C.R.T. de Catalunya, organització preparatòria de la Confederació Nacional del Treball que es crearia un any després. Entusiasmats per aquell pas de gegant que feia el moviment obrer, Piera i Peiró hi assistiren com a representants de l'Ateneu Sindicalista de Badalona, en qualitat d'observadors convençuts que els treballadors havien superat l'etapa de la fragmentació i ara n'iniciaven una que necessàriament seria de creixença i d'unitat.

Aquell moviment era, de fet, el resultat de la reacció indignada de la massa treballadora que després de l'experiència de la Setmana Tràgica havia comprès que no podia continuar fent de companya de viatge dels polítics, massa sovint hipòcrites i poc de fiar. Com ha descrit César M. Lorenzo, un conjunt de circumstàncies favorables «produí, al fi, el que els grups anarquistes no havien pogut aconseguir mai a través d'accions prematures: els treballadors experimentaven un violent xoc psicològic, que els desvetllà de la seva actitud resignada i pararen l'orella als oradors revolucionaris, les paraules dels quals es perdien habitualment en la indiferència de les masses embruixades pel verb incandescent de Lerroux, mentre que ara, s'adheriren en massa als sindicats, menysprearen els demagogs que els havien traït a

l'hora de la veritat i la burgesia catalanista que havia aprovat la repressió» (5).

«Abans de l'arribada de Lerroux a Barcelona —puntualitza Piera—, el moviment anarquista ja tenia una gran importància, perquè en el pensament dels treballadors catalans suraven, principalment, dues idees, que tot sovint es barrejaven i confonien en la dinàmica de la lluita diària: l'emancipació del proletariat universal, la total llibertat humana i també l'alliberament del nostre poble per a disposar del propi destí, sense interferències de gent estranya.

»Els treballadors catalans, per més que tinguessin arrelades les idees de Bakunin, també vivien en el seu subconscient tot un passat de la història de Catalunya. Feta de realitats, no com les d'uns certs historiadors. Els obrers catalans, tant al camp com a la ciutat, porten ben gravats els cops rebuts per gent estranya i també pels de casa nostra, ja que, si durs havien estat els atropells de la gent de fora, també ho foren i més dolorosos els dels mateixos catalans, cops de la burgesia lliurada al servei dels enemics tradicionals de les nostres llibertats. Aquest passat unit al nou pensament revolucionari del proletariat internacional, prenia forma en una nova filosofia en la qual ens sentíem íntimament identificats.

»Si els intel·lectuals i els polítics de Catalunya donessin una ullada al passat del proletariat i a la seva autèntica història, podrien comprendre quelcom de la grandesa d'ànim d'aquest poble, enèrgic, sofert, amant del treball, progressista, complidor de les obligacions, responsable dels seus actes i que estima, per damunt de tot, com la pròpia vida, la llibertat.

»La filosofia d'aquells moments ha recuperat, doncs, una gran actualitat; si bé la situació del món ha experimentat canvis substancials des del punt de vista tecno-

(5) César M. Lorenzo: "Les anarquistes espagnols et le pouvoir (1868-1969)", pàg. 44. Ed. du Seuil, 1969.

lògic i científic, els problemes bàsics continuen essent els mateixos, ni el proletariat del món s'ha alliberat, ni Catalunya gaudeix de possibilitats per governar-se i disposar del seu dret natural, com a entitat política.

»Un polític nefast per a Catalunya, Alejandro Lerroux García, fou enviat aleshores a Barcelona amb dos objectius ben definits: desfer el moviment anarquista, que cada dia s'anava fent més important i gaudia de gran prestigi al si de les masses obreres, i dividir el renaixent catalanisme d'esquerra, que comptava amb homes d'un gran valor moral.

»L'Estat temia que aquests dos moviments, aparentment diversos, s'apropessin i coincidissin en la mateixa direcció. Era estrany? Dificil? Era alguna cosa que bullia i existeix en tot moment en el cervell dels obrers catalans; clares evidències n'hem tingut, d'aquest sentiment popular.

»El catalanisme burgès i encartonat no feia cap nosa, ben al contrari, servia prou els interessos del Govern, que, molt amatent, satisfèia les peticions de repressió que li feien aquests sectors, els quals, amb això, es consideraven pagats pels serveis fet a l'odiós centralisme.»

El setembre del 1911, acabada de crear la C.N.T., fou donada la consigna d'anar a la vaga general. El 18 del mateix mes, en senyal de solidaritat amb els vaguistes de Bilbao i contra la guerra del Marroc, s'inicià. El resultat fou desigual i el Govern aprofità l'ocasió per declarar illegal l'organització i clausurar els centres. És curiós d'observar com en aquesta vaga, malgrat la reiterada consigna de l'apoliticisme, «les reivindicacions pel cost de la vida apareixien impregnades cada vegada més de matís polític» (6).

Piera, en el curs d'aquesta vaga, va conèixer personalment Seguí, i com que l'amistat que els unia va con-

(6) M. Tuñón de Lara: *Introducció a la història del moviment obrer*, pàg. 186. Ed. Nova Terra, 1969.

tribuir a enfortir l'equip que lentament s'anava formant a l'entorn del Noi del Sucre, val la pena fins i tot de transcriure l'anècdota que els féu conèixer. Piera, acompanyat d'un company, va entrar en una taverna que hi havia a la Rambla prop del carrer de Sant Pau, que portava per nom El Moscatell, i en un racó veié que estava esmorzant un tractant en bestiar amb la brusa negra, mocador al coll, boina i ulleres fosques... Immediatament va reconèixer el popular Seguí, disfressat per passar desapercebut. Segueren en una taula del costat i, en un moment donat, Piera s'hi adreçà tot dient-li: «Noi, vas molt mal disfressat!». Seguí, sorprès, els mirà i per fi arrencà en una gran rialla.

«Ah, les rialles del Noi del Sucre —continua Piera— eren rotundes, franques, irresistibles... En veure's descobert ens hi acostàrem més i vam seure a la seva taula. De fet, allà s'inicià una relació que només s'estroncà anys després amb l'assassinat de què fou víctima.»

Aquell era el moment de la gran embranzida. El sindicalisme de la C.N.T. era una concepció de la vida, no pas parcial com plantejaven els polítics, sinó de conjunt, Piera n'assenyala la diferència existent, explicant el conte oriental dels tres cecs que volien conèixer com era un elefant i cadascun, segons la part que resseguia amb les mans, en donava una versió diferent. «Aquesta és normalment la posició dels polítics —afirma—, mentre que el sindicalisme és la transformació de la societat en conjunt.»

La convivència a nivell peninsular? Sempre es plantejà inspirada en el sistema federatiu... La vivacitat de Piera, en exposar l'orientació d'aquell sindicalisme revitalitzat del 1911, és extraordinària. Hi ha un *leitmotif* en la seva conversa, «el sindicalisme es basta a si mateix i no necessita de cap suport polític per a transformar la societat capitalista en una societat igualitària».

«Durant molt de temps —explica Piera—, uns certs

grups anarquistes, influïts per un passat molt confús, creien que el sindicalisme no estava capacitat per a portar a bon fi, i per ell sol, la gran transformació de la societat burgesa en una societat llibertària.

»De fet, aplicant un concepte classista molt primari, alimentat per un pesat llast històric de sofriments, persecucions, humiliacions i rancúnies, diferenciaven, per una banda, els obrers manuals dels obrers tècnics i científics, considerant que aquests últims no eren obrers, sinó una classe a part, que cercava el prestigi, potencialment capitalista, indiferent i no identificada amb les reivindicacions i els propòsits comuns en benefici de tota la humanitat. D'altra banda, no comprenien prou bé que únicament els productors estan en condicions de fer-se càrrec de l'organització i la distribució del conjunt de la producció. No tenien en compte que el sindicalisme modern inclou com a treballadors, sense excepcions, tots els elements que intervenen en la producció: obrers manuals, tècnics, científics, artistes, etcètera.

»Cal tenir present que en una societat anarco-sindicalista, els intel·lectuals tenen funcions ben específiques com l'ensenyament, les arts, la filosofia, les lletres en general, etcètera, és a dir, tota la riquesa del pensament humà posada al servei de tots i per a tots. Unint la mà d'obra amb els intel·lectuals formen una societat on l'home és lliure i satisfà les seves necessitats, una societat on el concepte d'obrer no és pejoratiu ni únicament reservat a les tasques més humils i primàries, tots son obrers i cap feina no és menyspreable, molt al contrari, sigui el que sigui, és un art, una ciència i es justifica, té un sentit. Recordo que el meu pare, que també era paleta com jo, referint-se a l'ofici de posar totxos, sempre deia que hi havia paletes, paletins i paletassos. Una societat, en fi, en què cadascú en el seu terreny té dret al respecte i a la dignitat que li dictin el sentiment i la consciència d'home lliure que forma part al mateix temps d'un cos social.»

Arribats en aquest període de creixença de la C.N.T., podem comprovar com Piera, amb una sòlida experiència adquirida en el sindicat badaloní, comença a destacar-se, fins al punt que en la pròxima etapa s'haurà de fer càrrec de grans responsabilitats d'abast nacional i el trobarem formant part en els comitès de les vagues més difícils. Ara, al final del 1911, decidida la vaga general amb un resultat incert, enmig d'una persecució general de tots els dirigents sindicals, torna a passar els Pirineus i marxa altra vegada a Tolosa en el que és el seu segon exili.

III. Les grans vagues

La vaga general del 18 de desembre de 1916 obre un període en el qual els treballadors, exasperats per les dures condicions de vida i conscients per primera vegada en molts anys de la força de la C.N.T., la nova organització que han creat, inicien una ofensiva contra el món d'injustícies que els envolten. L'impacte d'aquesta acció en la societat és formidable, «la burgesia, davant la gran empenta proletària de 1917 a 1921, perd els ànims democràtics i adquireix aquest subconscient negatiu de la inseguretat del propi estat social i econòmic» (7).

El 9 de desembre s'estableix l'acord entre la C.N.T. i la U.G.T. per anar a la vaga el dia 18 en senyal de protesta per l'encariment de les subsistències. El manifest publicat pel Comitè de la C.N.T. de l'Assemblea Nacional de València reconeixia:

«Ha estat en va que la nostra actitud noble i raonada ha esperat les determinacions del poder governamental-capitalista; de res no han servit els terminis i les treves concedides, ells, els de sempre, s'han burlat de les nostres necessitats i de la nostra actitud, fins ara correctíssima.

(7) F. Romeu: *"Las clases trabajadoras en España"*, pàg. 100. Taurus Ed., 1970.

»La mentalitat de les classes dirigents d'Espanya, no està preparada per a donar curs i solució a les exigències de la realitat i obrar de conformitat amb els dictats de la justícia. Aquí, pot més l'amor propi i l'interès de classe, que la raó i l'interès general.

»Després d'una formidable campanya que el govern de la monarquia havia d'advertir de l'error en què estava en desentendre's dels problemes que tenien la virtut d'alterar, agreujant-los, les condicions econòmiques de la vida, no s'ha fet altra cosa, més que salvar les aparences, però les subsistències s'encareixen més i més cada dia» (8).

Piera en aquesta ocasió pren part per primera vegada en un comitè de vaga que no es proposa pas resoldre un problema local, sinó que s'enfronta a una situació general. «S'ha dit moltes vegades —explica— que els patrons, per no interrompre la producció que enviaven als països belligerants, accedien a totes les reivindicacions dels treballadors. És una explicació ingènua d'aquella situació. L'any 1916 els paletes anàrem a la vaga durant catorze setmanes per aconseguir un augment diari de 0,50 pessetes! Ja veieu si era dur... La veritat és que sempre que s'aconseguia millorar els salaris era per la protesta i molt concretament per la vaga i, naturalment, amb el sacrifici.

»La vaga de les subsistències ens venia imposada i cal reconèixer que l'organització l'aprofità també per comprovar fins a quin punt la massa treballadora responia. És convenient destacar el paper que hi tingueren les dones, que, lògicament, eren les que més veien diàriament, impotents, com tot s'encaria i com la magra setmana es feia més i més insuficient.

»Era una etapa de gran creixement —continua explicant Piera—, la situació era prou dura com per fer com-

(8) "Solidaridad Obrera", 8 de desembre de 1916.

prendre progressivament a tots els treballadors que fora dels sindicats no hi havia solució als nostres problemes. Començava a debatre's la necessitat de crear el Sindicat Unic. Recordo que el 4 de desembre vam celebrar una assemblea de paletes per tractar de la fusió dels sindicats locals. Aquells moments el president de la Federació era Bové. Encara calia vèncer una gran diversitat d'opinions que s'hi oposaven, però la idea anava fent el seu camí. Hi havia un entusiasme magnífic, comprovàvem que la unió s'anava aconseguint i creant una força capaç de plantar cara a l'egoisme de les classes conservadores i als seus governs centralistes.

»Com fou que vaig integrar-me al Comitè de Vaga? La meva relació amb en Seguí, amb en Botella, en Viadiu, en Valero i tants altres companys destacats, s'havia intensificat moltíssim i jo actuava fort en el Ram de la Construcció, que era un dels puntals de l'organització, i jo un representat delegat al Comitè.»

Així, doncs, davant l'escàndol de l'eufòria burgesa que gaudia sense escrúpols dels negocis fàcils que proporcionava la guerra, mentre les condicions de vida dels treballadors eren sorprenentment dures, la vaga era inajornable. Aquests són els arguments que esgrimia «*Solidaridad Obrera*» uns dies abans de la vaga:

«La guerra ha estat el gran recurs per tal que la burgesia fes els més colossals negocis.

»Tots els articles de primera necessitat han encarit el preu, fabulosament.

»D'això en tenia la culpa la guerra; la maleïda guerra tenia la culpa de tot, segons deien els nostres explotadors.

»Els obrers, obligats per les circumstàncies, hem volgut també la quantia dels nostres jornals, però per als qui entren inconsideradament a sac en els interessos dels proletaris, això no és lògic ni raonable i han acudit a l'autoritat demanant que els ajudi a fer callar els explo-

tats, que amb "exigències" feien encara més crítica la situació per la qual travessava el comerç i la indústria.

»Era veritablement irritant que els qui omplen les caixes de cabals amb l'or arrencat al treballador i al consumidor, parlessin amb cinisme davant les pròpies víctimes de "la crítica situació per la qual travessava el comerç i la indústria".

»Però els explotadors són així, són més insaciables que els taurons que segueixen dies i dies el deixant del vaixell en espera que una desgràcia posi a l'abast de les repugnants mandíbules la presa cobejada» (9).

La vaga de les subsistències del 18 de desembre fou total, el Comitè reunit permanentment al Centre Obrer (carrer de Mercaders, 25, 1r.) anava reunint informació sobre l'extensió del moviment. A Barcelona, des de primeres hores de la matinada, tropes de cavalleria, infantaria, Guàrdia Civil i forces de seguretat començaren a patricular per la ciutat. Les fàbriques obriren, però la vaga era total, amb una excepció, la dels tramvies, els quals, controlats pel caciquisme de Foronda, funcionaren, però fortament protegits.

A la resta de Catalunya la vaga també fou absoluta i els incidents mínims, cosa que demostra fins a quin punt era popular. Tot i que foren prohibits governativament els mítings anunciats per a la tarda, la consigna fou mantinguda amb unanimitat. Uns dies abans havien estat detinguts el director de «*Solidaridad Obrera*», Josep Borobio, i un dels redactors, Antoni Amador, així com Martí Barrera, Jaume Roca, Enric Tarrés, Aleix Gil, Francesc Melero i Josep Arbós, acusats, la majoria, de repartir fulls incitant a la vaga...

A la tarda, el governador civil sollicità que el Comitè de Vaga s'hi presentés, i allà anaren. Preguntats respecte

(9) "Solidaridad Obrera". 29 de novembre de 1916.

si la vaga es limitaria al dia 18 o continuaria, ells respongueren: «Si són posats en llibertat els presos, recorrerem amb ells els Centres Obrers a fi que, veient-los lliures, els companys tornin demà a la feina».

La gestió tingué un èxit total. Tots els detinguts foren alliberats pel Jutjat Especial de la Vaga, aquella mateixa nit, «en no trobar matèria de processament». Entretant, les notícies que es rebien d'altres ciutats i punts importants eren satisfactòries. La vaga havia estat unànime a Vic, Sabadell, Terrassa, Lleida, València, Castelló, Tortosa, Badalona, Sant Feliu de Guíxols, Mataró, Reus... La llista seria inacabable. A la resta de la Península, la vaga havia estat molt important a Bilbao i a Madrid i amb menys relleu a Saragossa, Granada, Sevilla, Múrcia, Santander, Gijón i altres poblacions.

Piera resumeix aquella jornada de vaga acceptant que a Barcelona fou total, amb l'excepció dels tramvies, i a la resta de Catalunya, massiva. L'esforç i la tenacitat havien aconseguit fer patent que els treballadors no eren un ramat de xais, que podien ésser maltractats impunement. El Govern havia d'acceptar amb sorpresa que formaven un cos compacte, organitzat i amb consciència dels seus drets. Per això no és d'estranyar que quatre dies després la «*Soli*» publicqués un article a primera pàgina amb el significatiu títol d'«El sindicalisme triomfant» (10), en el qual podem llegir una magnífica síntesi del pensament del moment:

«El sindicalisme revolucionari, que és un estil d'acció i una interpretació del fet econòmic, guanya vertiginosament tot el camp obrer organitzat i s'aferma en la consciència dels militants i assenjala per al dia de la fusió el primer gran triomf.

»El pessimisme i l'apatia, que constituïen una atmosfera depressiva, han rebut un cop fort, tant, que sense

(10) "Solidaridad Obrera", 22 de desembre de 1916.

ell no s'hauria fet possible el ressorgiment del proletariat.

»Però, així, com més forta i vigorosa és una manifestació de vida, més s'esforcen per dificultar-la i entorpir-la els enemics, els contraris, els que hi veuen un perill.

»Veurem, doncs, paral·lelament a l'avenç emancipador, una coalició de la burgesia, amb tots els seus partits, amb tots els diaris, policies i jutges, esforçant-se i multiplicant els atacs, les persecucions, les calúmnies, els processos i les condemnes.

»Hem de saber defensar-nos, destruint els jocs a què recorren els qui pretenen que el proletariat no surti de la condició de bèstia explotada i també hem de saber recollir els ensenyaments que ens donen les nostres lluites, que, com hem vist, han donat la raó al sindicalisme revolucionari.»

L'experiència que, en la vaga, la C.N.T. havia anat a cercar, traspua en tots els textos d'aquells dies. El 24 de desembre, el Comitè Nacional adreça un comunicat a totes les seccions, en el qual insisteix repetides vegades en aquesta constatació:

«...felicitem-nos d'estar ja capacitats per a més grans empreses que potser aviat haurem de realitzar i activem el que ens sigui possible l'organització i la propaganda de les idees en què ha d'inspirar-se, per tal que el proletariat compleixi la missió històrica d'alliberar-se a si mateix i alliberar la Humanitat» (11).

«El sindicalisme —confirma Piera—, amb aquella vaga, va aturar en part els preus, però, el que és més important, va fer adonar a molts que la massa treballadora es movia i s'organitzava, en definitiva, va estimular-nos a tots.»

Però el cicle de les grans organitzacions i de les grans vagues només havia començat. S'acostava l'estiu del 1917,

(11) "Solidaridad Obrera", 24 de desembre de 1916.

que presenciaria tres esclats revolucionaris d'intenció ben diferent, que es resoldrien també de manera ben distinta. El mes de juny hi ha la crisi de l'exèrcit espanyol, que, a través del moviment de les Juntes de Defensa, despertà esperances, perquè es podia suposar que seria un element renovador. No fou així i acabà donant suport a la Monarquia.

El mes següent, el juliol, és la burgesia catalana la que sembla capitanejar una acció revolucionària, convocant una Assemblea de Parlamentaris que és tot un desafiament al Govern; però, al darrer moment, Cambó, el líder indiscutit de la Lliga Regionalista, mort Prat de la Riba, acceptà de participar en el nou Govern, donant també el seu suport a la Monarquia que trontollava.

Per fi, el mes d'agost, hi ha l'intent dels treballadors de reforçar el moviment de l'Assemblea de Parlamentaris, a través no «d'una vaga social —com aclareix Piera—, sinó intervenint en un moviment polític, que semblava desitjar un règim democràtic».

La vaga revolucionària era la tercera sotragada d'aquell estiu, «...quan, l'agost arriba, la crisi aconseguix el seu punt àlgid. Sobre les dues convulsions anteriors —la militar i la burgesa— se sobreimposa l'agitació social —profunda, significativa— que desferma la vaga» (12). Però, malgrat, la sensibilització de la massa treballadora, la vaga serà un esforç fet sense rebre cap col·laboració —ben al contrari— ni per part dels sectors inquiets de l'exèrcit espanyol, ni de la nostra burgesia. De manera que el Govern conscient que es troba en una situació òptima per a reprimir el moviment dels treballadors, caurà amb tota la crueltat de què és capaç damunt d'ells, prodigant les descàrregues, clausurant els Centres Obrers i detenint centenars de militants.

Era possible de preveure aquesta salvatgeria? Vist

(12) J. A. Lacomba: "La crisis española de 1917", pàgs. 213-214. Ed. Ciencia Nueva, 1970.

amb la prospectiva dels anys, podríem contestar afirmativament; però, per jutjar, hem de situar-nos a la pell d'aquells dirigents sindicals que patien en la seva carn i en la dels seus «uns salaris irrisoris comparats a l'ascens vertiginós dels preus, parats, augmenten els acomiadaments i alguns patrons practiquen, impunement, el locaut. La fam regna arreu...».

Tampoc no podem oblidar l'impacte que causava damunt tothom les notícies de Rússia, on el mes de març s'havia produït l'abdicació del tsar... ¿Podem recriminar que la majoria dels treballadors catalans creguessin en la possibilitat d'un Govern Kerenski? Els factors en joc donaven força a aquesta esperança, que tots sabem com es volatilitzà. L'exèrcit espanyol s'inclinà pel conservadorisme. Hurtado ens descriu el desencís que aquesta actitud causà a Barcelona: «...s'havia dit que un dels regiments més addictes a la insurrecció era el de Covadonga, i, ja sia perquè l'oficialitat coneixia el rumor o perquè la disposició de les forces ho exigia, el regiment de Covadonga va ésser el primer que es va llançar a l'atac amb més decisió» (13).

L'Assemblea de Parlamentaris, traïda per Cambó, acabà neutralitzada o bé donant suport a la monarquia dels Borbons. Per cert, l'u d'agost, uns dies abans d'iniciar-se la vaga general, moria Prat de la Riba a Castellterçol. És interessant conèixer quina era l'opinió d'un sindicalista destacat com Piera, respecte a aquella figura política: «Prat sempre m'ha semblat, i continuo pensant el mateix, un home sincer des d'un punt de vista català, però socialment conservador». En aquesta definició, hi trobem condensat el terrible dilema que separava aquests homes del catalanisme polític, que en aquella època intentaven monopolitzar els homes de la Lliga.

Aquests treballadors, homes d'una catalanitat natural,

(13) Amadeu Hurtado: *Quaranta anys d'advocat*, vol. I, pàgs. 313-314. Ariel, 1969.

formidable, en combatre els seus enemics en el plet social, se situaven, sense adonar-se'n, en una posició ambigua respecte al combat de Catalunya per aconseguir una estructura política pròpia. Alomar, Layret, Domingo, Companys i altres líders encara no havien afermat la seva influència en les masses, estaven encara en un període d'elaboració en cercles minoritaris. El ferment d'un patriotisme diferent hi era, però encara no havia pres volada.

En aquest sentit, és interessant reproduir uns fragments d'un article d'Alomar, escrit arran de la mort de Prat de la Riba:

«Prat de la Riba haurà mort en un moment de falaguera promesa per als destins de Catalunya (...) mentre la premsa adversària cobreix de flors la tomba tot just oberta, nosaltres hem de tributar-li al desaparegut el més digne dels homenatges: el de jutjar-lo ja com una figura històrica, emancipats de la piadosa i funesta benevolència de les necrologies.

»Prat de la Riba ha estat un moment considerable del catalanisme. Catalunya és suficientment forta i gran com per abraçar en el seu esperit totes les inquietuds de l'ànima contemporània.»

I, acte seguit, critica el conservadorisme de la seva doctrina, fonamentada en una escola històrica, que pretenia la supervivència de la Catalunya tradicional, mentre que les actuals necessitats recomanen precisament altres camins: «...contra l'Estat espanyol sorgiren dues formes de romanticisme català: la federalista i republicana, que apellava al futur i la històrica, que apellava al passat. Entre aquests dos corrents, els intents de constituir un nacionalisme republicà quedaren fins ara neutralitzats o oprimits com un girondinisme impotent i extemporani» (14).

(14) "La Publicidad": "L'elegia de l'adversari", 7 d'agost de 1917.

Entretant, l'esperada vaga revolucionària, tan desitjada per la C.N.T., s'anava acostant. El 19 de juliol, s'inicià a València entre els ferroviaris i els portuaris, creguts que era arribat ja el moment. Aviat la vaga era general a la ciutat del Túria, però havia faltat sincronització a la resta de Catalunya i a Espanya, ningú no s'hi havia sumat, esperant l'ordre.

A València, durant sis dies, continuà la vaga fins que es normalitzà la situació. Aleshores, la Companyia de Ferrocarrils del Nord procedí a una repressió entre els treballadors que més s'hi havien distingit. Inútilment els sindicats conferenciaren amb Tovar, el capità general de València, amb la Companyia i amb el vescomte d'Eza, ministre de Foment. El Govern Dato, inflexible, no es mostrà gens partidari de la negociació. Així, doncs, només quedava un camí: el de la vaga general.

L'1 d'agost els ferroviaris anunciaren que el dia 10 anirien a la vaga fins que fossin readmesos els acomiadats... Però tampoc aquest anunci no semblà impressionar Dato. Aquesta posició ha donat lloc a diverses interpretacions, entre les quals destaquen la de Lacomba: «L'actuació del Govern en la vaga ferroviària fou altament sospitosa, a través de la documentació de la premsa i l'aportada per la literatura de l'època es veu, si no la seva incitació a la Companyia perquè es negui al diàleg, sí una inhibició total, que va permetre que es tanquessin totes les solucions als ferroviaris i els arrossegà a la vaga» (15).

Efectivament, el 10 d'agost començava la vaga dels ferroviaris i tres dies després esclatava la vaga general. Piera formava part del Comitè juntament amb Seguí, Pestaña, Minguet, Aragó, Viadiu, Miranda, Barrera, Valero i Herreros. La tensió d'aquells dies era extraordinària. Estaven convençuts que la vaga revolucionària obri-

(15) J. A. Lacomba: "La crisis española de 1917", pàg. 238. Ed. Ciencia Nueva, 1970.

ria el camí a un nou règim dels treballadors. La premsa continuava informant de la constitució d'un nou Govern rus presidit per Kerenski i en el qual eren representades totes les forces que havien intervingut en el derrocament del tsar...

A Barcelona, el dia 13 d'agost, de bon matí, grups compactes de treballadors començaren a recórrer els carrers. Ningú no entrava a la feina. La vaga era unànime a Sants, Hostrafrancs, el Poble Sec, Sant Martí, Sant Andreu, el Poble Nou, el Clot, la Sagrera... Pràcticament, tota la capital seguia la consigna donada. Únicament al port s'iniciaren els treballs de càrrega i descàrrega, però, a l'hora d'esmorzar, s'hi presentaren algunes comissions que els invitaren a deixar-ho córrer, sense que es produïssin incidents.

Forts contingents de tropes patrullaven pels carrers i els voltants de la ciutat. A la plaça de Catalunya hi muntaren peces d'artilleria. A mig matí es produïren les primeres topades. Grups de vaguistes començaren a interrompre la marxa dels tramvies, el personal dels quals, com sempre, era en gran part controlat per l'empresa. Foren trencats els vidres d'aquests vehicles i s'intentà de volcar-ne un. El mateix succeí al carrer de Balmes amb el tren de Sarrià. Hi hagué les primeres càrregues acompanyades de descàrregues i, com a conseqüència, les primeres víctimes.

A mig matí, a la vista de la situació, el governador civil, Matos, passà el comandament a Marina, el capità general. Unes hores més tard fou declarat l'estat de guerra a tota la província. A la tarda, els tramvies tornaren a sortir fortament protegits per la tropa i la Guàrdia Civil i donaren lloc a intensos combats entre grups de vaguistes i els que custodiaven els vehicles públics. Començaren a produir-se morts i ferits. A Gràcia foren clausurats tots els centres polítics després de dures topades al carrer Major. Al vespre la intensitat de la lluita

es desplaçà a la zona compresa entre la plaça de la Universitat i els carrers de Pelayo i de Vergara.

El Comitè de la vaga començà a rebre notícies satisfactòries de l'extensió del moviment, que era unànime a tot Catalunya, però amb dos punts decisius en contra: l'exèrcit espanyol i l'Assemblea de Parlamentaris no donaven suport a l'acció empresa pels sindicats. L'acció repressiva era fortíssima.

Les grans ciutats catalanes, totes havien observat escrupolosament la consigna; la vaga era total: Lleida, Tarragona, Mataró, Girona, Vilanova i la Geltrú, Vilafranca del Penedès, Manresa, Terrassa, Tortosa, Badalona, Castelló... En aquesta última ciutat, és de destacar que foren clausurats tots els centres obrers i s'intentà detenir els seus presidents i secretaris, si bé a molts no els pogueren empresonar, «per haver-se absentat de la ciutat», segons explicava la premsa i que hem de matisar simplement deduïnt que s'havien amagat, com tots els comitès locals. A Reus, una de les ciutats sempre en avantguarda, la premsa comentava admirada: «...els vaguistes no solliciten millorar les condicions de treball, diuen que ho fan per solidaritat amb els ferroviaris del Nord!».

A Sabadell els combats eren molt intensos, caigueren morts i ferits molts treballadors, sobretot defensant el local de la Federació Sindical Obrera, que finalment fou canonejat.

Els dies 14 i 15 continuà la mateixa tònica. Intensos tiroteigs per tot Barcelona, amb accions arriscades per part dels vaguistes, com fou l'assalt a una corda de detinguts que anava pel carrer d'Entença camí de la Presó Model. Un dels punts on més aferrissada era la lluita era a la Ronda de Sant Antoni i a la Riera Alta, prop de les cotxeres dels tramvies. El dimecres era detingut Marcellí Domingo, acusat d'haver publicat a «*La Lucha*» el famós article «*¡Soldados!*». Mentrestant, noves cordes

de presos travessaven contínuament la ciutat custodiades per forces de cavalleria...

El dia 15, a la tarda, el capità general publicava un altre ban, «en vista de la insistència amb què es repeteixen les agressions des dels terrats i balcons contra les forces encarregades de mantenir l'ordre públic», amenaçava amb la pena de mort i acabava fent una crida a «la cultura dels habitants d'aquesta capital». Aquest estil el trobarem aplicat en molts diverses èpoques. Consisteix a recordar-se de la cultura, i sobretot del seny de la població, quan l'opinió reacciona davant les injustícies.

A la resta de Catalunya aquestes jornades són pròdigues en incidents, clausures de les societats obreres, detencions de militants, descàrregues i víctimes. En conjunt, s'adverteix com la vaga domina totalment la situació els quatre primers dies, del 13 al 16 d'agost. I com que l'organització obrera es manifesta amb solidesa, enlloc no es produeixen accions incontrolades. A Badalona, per exemple, es constitueix un Comitè de Salut Pública que s'adreça a la població «recomanant serenitat i valor i condemnant qualsevol acte de violència». Precisament el dia 16, en arribar els diaris a aquesta ciutat i llegir en alguns la notícia absolutament falsa que s'havia celebrat normalment el ball de la Festa Major, tots els paquets de premsa són cremats a la mateixa estació...

El mateix dia 16, grups de treballadors alcen barricades al carrer de la Cadena, al de Sant Pau i d'altres adjacents. Per derrocar-les la tropa utilitza els canons. A Lleida, des del primer dia de la vaga, «la població presentava un aspecte imponent. Estava presa militarment per forces de la Guàrdia Civil distribuïdes per parelles a distàncies de quinze metres». És de destacar que, en haver-se clausurat els centres obrers, els treballadors van celebrar un míting als afores, amb tan bona organització que «quan arribà la Guàrdia Civil la reunió ja

s'havia fet...». El dissabte, dia 17, entre els detinguts figuraven el diputat de la Mancomunitat Alfred Perenya, els regidors Mulet i Claramunt i molts altres elements destacats d'esquerra.

La vaga continuava mantenint-se a Catalunya, però, mancada del suport decidit de l'Assemblea de Parlamentaris —recordem que al segon dia *La Veu de Catalunya* publicava un article, intitulat «Fals», desmentint qualsevol vinculació amb l'acció dels treballadors—, anava retrocedint, fins que el dia 18 d'agost es podia donar per acabada.

Fora de Catalunya, fou forta a Euzkadi, sobretot a Bilbao i també a Astúries i a Madrid, on el Comitè de la vaga havia estat detingut el dia 14. El balanç de les víctimes és molt eloqüent i demostra la importància que adquirí a cada lloc. Els morts a Catalunya foren 37 i 34 a la resta de la Península, el nombre de ferits importantíssim i els detinguts a centenars.

El Comitè de Vaga pogué sortir indemne de la repressió. Acte seguit inicià l'anàlisi dels fets que s'acabaven de produir. Els treballadors, a l'hora de la veritat, s'havien trobat pràcticament sols. Era inútil que Layret, l'inspirador del Partit Republicà Català, en fer balanç del que havien fet, digués:

«Esclatà la vaga i tothom va poder veure els nostres homes al carrer. Tothom pogué visitar els nostres dirigents. Precisament per això, per estar a la disposició dels elements que lluitaven, per trobar-se atents, plens d'esperança, d'angoixa i de coratge prop de tot i de tots, fou fàcil de detenir-los per aquell excés de valentia amb el propòsit que acabi d'una vegada el recel i la desconfiança popular. En aquelles hores nosaltres sentíem la mateixa febre que els obrers...» (16).

Això, que era veritat, no desmentia pas l'escepticisme

(16) "*La Lucha*", conferència de Layret, 25 de novembre de 1917.

dels treballadors respecte a la majoria dels polítics. Era cert que el P.R.C. havia estat l'excepció, però també ho era que es tractava d'un grup absolutament minoritari, encara que significatiu. És clar que caldria preguntar per què no havia crescut i ens trobaríem amb el terrible contrasentit que els treballadors, que eren els que havien de nodrir de manera natural aquella agrupació, com sigui que a Catalunya i sobretot a Barcelona eren controlats totalment per la C.N.T., que s'autoqualificava d'apolítica, deixaven l'únic partit d'esquerra d'aquells moments sense les masses que representava.

Sigui com sigui, Piera reconeix que l'experiència de la vaga de l'agost els refermà en la idea d'impulsar l'organització obrera, com a únic instrument vàlid per a transformar la societat. Tot recordant, descriu aquella situació:

«També cal tenir en compte que, a més dels homes del Partit Republicà Català, hi havia un grup d'Estat Català que dirigia el coronel Francesc Macià, l'home que més tard, el 1931, entrà triomfalment al Palau de la Generalitat com a President dels catalans. Macià assistia amb molta freqüència al Cafè Orient i també al Suís, on s'establien molts contactes amb elements polítics d'esquerra. Aquells moments, tots coincidíem en el propòsit d'acabar d'una vegada amb aquell règim despòtic i corrupte.

»Macià es comprometé a anar a les Borges Blanques i organitzar un alçament a tota aquella comarca, on tenia la major part dels seus partidaris, en aquella època. La influència de Macià s'estenia així mateix a una bona part de les comarques de Lleida. De bell antuvi els militants de la C.N.T. que intervenien en l'organització d'aquella operació no tingueren cap dubte prop de la sinceritat i l'honestedat d'aquell gran patrici català. Així com tampoc d'altres homes d'esquerra; però, a l'hora de la veritat, els obrers que lluitaren amb fe i entusiasme es

trobaren sols al carrer. Fou per a tots una gran experiència.

»A partir d'aquell fet, l'organització confederal sabia que no podia comptar amb els partits polítics, ni hi tenia cap confiança. Els uns perquè eren pocs, mal organitzats i amb zero de forces de xoc, que era justament el més necessari, homes per a la lluita al carrer. Els altres perquè eren elements negatius, contraris, procedents d'un món estrany al nostre, gent del món capitalista que no tenia res en comú amb nosaltres.

»Un cop passats els esdeveniments —recorda Piera—, era qüestió de fer una revisió de tot, meditar i assenyalar el camí a seguir per la C.N.T. Aquest era ben clar, ben definit i, també, ben específic. Abans que res calia analitzar les nostres activitats sindicals, per a les quals hi havia un projecte molt ambiciós, i calia seguir una política d'atracció i d'incorporació dels tècnics de cada indústria als seus sindicats respectius.

»Així, doncs, en primer lloc, calia reorganitzar-ho tot i fer un estudi de totes les nostres activitats, del passat i del present, i establir una línia d'acció i l'estratègia corresponent. Hi havia un projecte molt important, que entre tots anaven madurant.

»L'organització obrera s'assenyalà el propòsit de reduir fins on fos possible els conflictes de treball, com les peticions d'augment de salaris i altres conflictes, que eren de necessitat resoldre, però que de moment calia aguantar, ja que les provocacions dels patrons no havien d'obligar-nos, ni tenien per què, a un seguit de situacions en la direcció que els convenia a fi d'aconseguir els seus propòsits.

»La C.N.T., malgrat els cops que havia rebut, les persecucions, l'estat de guerra i molts altres obstacles, era forta i ben cohesionada. Tota aquesta força volíem canalitzar-la cap al camí de la total emancipació del proletariat. Completava aquest panorama polític d'Espanya la

feble intervenció dels polítics d'esquerra; per tant, no hi havia altra alternativa, els obrers pensaven en el triomf de la revolució social. Arribat el moment, l'anarco-sindicalisme estaria capacitat de fer-se càrrec de la responsabilitat de posar en marxa tota la maquinària econòmica, política i social de la nova societat llibertària. Aquesta visió de les coses i del moment polític que vivíem, foren les causes que precipitessin l'organització del Congrés de Sants, que tingué lloc el juny del 1918 i en el qual es prengueren els transcendents acords per crear els Sindicats d'Indústria, base fonamental per a fixar els principis de l'anarco-sindicalisme i portar a bon terme els nostres projectes.»

El 20 d'agost la Federació del Ram de la Construcció de Barcelona i voltants, de la Junta de la qual ell formava part, donava a conèixer el comunicat següent:

«La Federació del Ram de la Construcció posa en coneixement de totes les societats que hi pertanyen, que el dilluns dia 20 tornin al treball. El Comitè.»

Així, doncs, l'experiència de la vaga revolucionària es donava per acabada. Les esperances no s'havien confirmat, però el coratge dels militants de l'organització obrera, malgrat el fracàs, no havia decaïgut. Veien més clar que mai que només serien capaços d'afrontar el règim amb possibilitats de guanyar-lo, quan els sindicats fossin forts. El resultat pràctic d'aquesta temptativa fallida fou, sens dubte, el que els va fer arribar a la convicció que calia reestructurar-se definitivament. Això els portaria, al cap d'un any, a celebrar el Congrés de Sants.

Salvador Seguí, en uns articles que publicava datats a París —encara que, segons Piera, no va sortir del país i es tractava només d'una maniobra per a despistar la policia que el cercava—, escrivia, dos mesos més tard:

«Amics meus: No són moments, els nostres, per a vacil·lacions. Tota vacil·lació és terreny que guanya i assegura l'adversari per a ell. Qualsevol dubte, tota vacil·

lació, només són elements que proporcionen a l'enemic, que, en el seu profit, sabrà servir-se'n...

»Tots els qui no creguin en el poble fracassaran, perquè només el poble és el que fa factibles les grans renovacions. Cal fer sentir el poble, cal fer pensar el poble, perquè només ell podrà imposar les grans creacions del pensament adaptant-les a la vida.

»Ha pasat el xàfec, però no la tempestat que, tard o d'hora, es desfermarà. Hem d'estar preparats, més que amb les armes homicides, amb les de la intel·ligència i del saber; que fàcil seria que aviat fos necessari que es tornés a sentir la potència de la nostra veu» (17).

Aquesta era la reflexió que es feien els dirigents de la C.N.T., raonaments mesurats, amb convicció, lluny de rauxes i d'aventurismes. En ell traspua una profunda mentalitat anarquista, matisada per l'experiència en la lluita. Escrits que lliguen amb els versos de Felip Cor-tiella, «De la seva llibertat», que també publicava la «Soli» (18):

*Que si de cop la tirania
s'enfonsés tota amb els tirans,
ben poc el món hi guanyaria
si tots no fossin més humans;
i prompte, prompte tornaria
a dominar la cafreria
amb igual fúria, o més, que abans.*

*I costarà, costarà cara,
si sempre es vol sens gaire esforç,
fins que l'ensenyi tota mare
com el més bell dels grans tresors.*

(17) "Solidaridad Obrera", 26 d'octubre de 1917.

(18) "Solidaridad Obrera", 4 de novembre de 1917.

*La llibertat tot ens ho dóna,
mes també tot ens ho exigeix.
Poc haurà d'ella, ni es mereix,
qui abans no logri sent persona.*

*I ser persona és ser lleial,
tenir bon cor i, a més, decència;
tractar a l'humil com un igual
i sembrar amor i intel·ligència.*

IV. La consolidació dels sindicats

El Congrés de Sants

El 29 i el 30 de juny i l'1 de juliol de 1917 havia de celebrar-se un Congrés de la C.N.T. que posés al dia l'organització obrera. Recordem que l'últim que havien organitzat era el del 1911 i des d'aleshores s'havia fet un salt de gegant. «Els líders de la Confederació a Catalunya s'adonaven perfectament que, si bé l'organització obrera tenia una gran vitalitat i una capacitat de plantejament de conflictes socials com ho provaven el bon nombre de vagues que s'anaven produint i que podem seguir a través de les pàgines de «*Solidaridad Obrera*», existia, amb tot, una falta d'estructuració eficaç dels sindicats i un excés d'individualisme, així com una insuficient coordinació entre les diverses entitats obreres» (19).

Aquest Congrés anava ja preparant-se. Piera, des de la Federació del Ram de la Construcció, era un dels decidits partidaris que se celebrés i sobretot que en sortís una nova estructuració: el Sindicat Únic. Malauradament, les successives crisis d'aquell estiu no van perme-

(19) Manuel Lladonosa: *El Congrés Sindicalista de Sants del 1918*, pàg. 32. Barcelona, 1972. Inèdit.

tre de culminar els treballs preparatoris i es va haver de suspendre.

Però la necessitat era latent. Encara no s'havia acabat la persecució de què foren objecte, arran de la vaga revolucionària de l'agost, que començaren a preveure altra vegada el Congrés que havia de significar el definitiu llançament de la C.N.T. L'octubre del 1917 foren restablertes les garanties constitucionals i al final de novembre els sindicats tornaven a funcionar obertament. «Naturalment —puntualitza Piera—, durant el xàfec havíem continuat... D'altra banda, ja hi estàvem acostumats. Els militants destacats dormien més nits fora de casa que no pas al seu domicili. La compensació a aquesta vida tan dura era la magnífica solidaritat. Sobretot per als que ja érem casats i amb fills, com jo mateix. Per al company que s'havia d'amagar no era cap problema trobar allotjament i d'una manera molt discreta, com aquell qui no fa res, els mateixos o d'altres et feien compartir la taula...»

Així, doncs, el projecte de celebrar el Congrés continuà endavant, tornaren a refer-se i enmig dels trasbalsos propis d'una gran vitalitat sindical, especialment els primers mesos del 1918 foren molt durs, perquè la C.N.T. inicià altra vegada una gran campanya contra l'encariment de les subsistències. El 12 de maig d'aquest any el Comitè Nacional va donar a conèixer un manifest en el qual s'anunciava pròxima la realització de l'esperat Congrés i una setmana després el fixava per als 28, 29 i 30 de juny a Barcelona.

El text del comunicat traspua la necessitat que tots en sentien:

«És tan necessària la celebració d'aquest Congrés i de tanta urgència, que ens abstenim de comentar les causes determinatives per estar en l'ànim de tots els treballadors conscients, i no hem dubtat a prendre l'acord sense consultar el criteri de la totalitat dels sindi-

cats, creiem interpretar l'unànime pensar, pels comunicats rebuts».

Durant les setmanes següents, s'incrementà fins a un grau extraordinari l'interès a l'entorn dels preparatius del Congrés i dels temes que s'hi havien de discutir. Els més destacats elements de la C.N.T. donaren a conèixer els seus punts de vista des de les pàgines de «*Solidaridad Obrera*». Piera, que mai no havia estat afeccionat a escriure, tampoc no ho féu aquesta vegada, però recorda les llargues reunions que mantenien amb les societats obreres del Ram de la Construcció, amb la intenció de preparar l'ambient i predisposar-les a renunciar a l'individualisme, en benefici d'una reorganització que permetés, definitivament, «transformar la societat».

«A l'entorn de Seguí ens havíem anat aplegant un equip d'homes que l'estimàvem i compreníem la gran capacitat d'aquell líder —reconeix Piera—. D'altra banda no era gens difícil d'acceptar, tenia un aire agradable i un parlar franc; de seguida, a qualsevol reunió o bé míting, tots quedàvem captats per la seva actitud, que denotava franquesa. Era un de nosaltres... Entre tots aconseguírem una formidable compenetració.»

És bo de recordar quin era aquest equip que possibilità el Congrés de Sants, és a dir, l'accés del moviment obrer català al sindicalisme modern. Entre molts d'altres, cal anotar els noms de Quemades, Peiró, Viadiu, Piera, Molins, Boal, Pestaña, Mira, Buenacasa, Piñón, Miranda, Rueda... I la llista es faria interminable. La C.N.T. comptava en aquells moments amb tota una promoció de dirigents, fets en la lluita i amb una gran capacitat d'organització.

Així, doncs, els 28, 29 i 30 de juny se celebraren a l'Ateneu Racionalista de Sants, situat al carrer de Vallespir, les sessions del Congrés. La densitat de les ponències va obligar a allargar-lo fins a l'u de juliol i la sessió de clausura va tenir lloc a la sala d'actes del Cen-

tre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria (C.A.D.C.I.). Societats obreres de tot Catalunya hi eren presents, representades per 164 delegats, mentre els voltants i la porta de l'Ateneu eren ocupats per nombrosos contingents de forces de la Guàrdia Civil.

No podem pas enumerar els llargs debats que es produïren durant els dies del Congrés; convé, però, destacar que la tendència que pressionava per l'adopció d'una estructura organitzativa moderna, va guanyar en tota la línia. S'imposà el criteri de l'acció directa, és a dir, la discussió amb els patrons sense intermediaris, s'imposà també l'apoliticisme i per últim s'aprovà la nova fórmula del Sindicat Únic.

Segurament el punt més laboriós del Congrés fou precisament el que feia referència al Sindicat Únic. Calia fer-ho comprendre als delegats, que veien en aquesta nova estructura una absorció de les societats que representaven, un centralisme excessiu i, per tant, una pèrdua de l'anarquisme de fons que les informava. Piera, entre d'altres, prengué part a favor del Sindicat Únic, donant suport a una clara exposició que havia fet Seguí.

A la fi, el dia 30, era pres l'acord favorable al Sindicat Únic, que textualment deia:

«La base de l'organització seran els sindicats de ram o d'indústria. En els Sindicats de Ram o d'Indústria ja constituïts han d'ingressar les seccions que encara no ho hagin fet, si no volen quedar aïllades dels treballadors organitzats.»

L'endemà, u de juliol, a les deu de la nit, una massa imponent s'aplegà, a la Sala d'Actes del C.A.D.C.I., per a la cloenda del Congrés. Les precaucions que el Govern Civil havia pres eren extraordinàries, pràcticament tota la Rambla estava ocupada militarment. Tantes precaucions eren, de fet, una provocació, però la maduresa de la C.N.T. estava per damunt d'aquestes arbitrietats. No es produí ni un sol incident.

En el míting van prendre la paraula Ulled, Mestres, Roca, Rueda, Peiró, Fornells, Pestaña i Seguí. La intervenció del Noi del Sucre és segurament la que sintetitza més exactament el sentit del Congrés:

«Acceptem la possibilitat que sigui certa l'expressió de Wilson quan diu que els aliats encarnen la justícia i la llibertat; però aquesta justícia i aquesta llibertat no són la justícia i la llibertat nostra; no són la justícia i la llibertat dels companys dels Estats Units i dels treballadors del món.»

I amb verb vibrant, acabà dient:

«Companys: Passant per damunt de tot, procurem que l'organització forta sigui un fet per fer front a la burgesia catalana, a la burgesia espanyola, a la burgesia de tot el món.»

És innecessari assenyalar la importància fonamental del Congrés de Sants. Sense ell, el moviment obrer català hauria restat a un nivell local i mai no hauria format la massa disciplinada capaç d'afrontar seriosament la burgesia catalana i l'Estat espanyol.

El Sindicat Únic del Ram de la Construcció

El Congrés havia pres uns acords, però posar-los en pràctica era una tasca difícil. Piera es lliurà incansable a la constitució del Sindicat Únic del Ram de la Construcció. Els de la Fusta ja els havien passat davant, potser perquè no havien trobat una excessiva oposició i també a causa de la gran habilitat dels líders d'aquell sindicat, entre els quals hi havia el famós Salvadoret i els germans Vidal i Segon González, que més tard, a l'exili, fou cònsol general de la República espanyola a Veneçuela.

Pel que fa referència al Ram de la Construcció, el 22 de maig ja havien pres la decisió de dissoldre la Fe-

deració i s'havia format un Comitè, que presidia Piera, encarregat d'anar cercant la coincidència entre totes les societats obreres que l'integraven. El 25 d'agost de 1918 publicaven, a «*Solidaridad Obrera*», una nota adreçada a tots els treballadors informant-los:

«Companys, salut:

»La Comissió nomenada per portar a terme els treballs per a la constitució del Sindicat Únic del Ram de la Construcció ha començat la tasca i, desitjant donar l'amplitud que el cas demana, fa present a tots els qui simpatitzen amb el projectat Sindicat i desitgin cooperar en el projecte de Reglament, que aquesta Comissió recollirà totes les iniciatives que se li presentin a estudi.

»En adoptar aquest sistema, la Comissió va guiada pel desig de consultar opinions i presentar a l'aprovació un Reglament que eviti llargues discussions i sigui fidel reflex del sentir general dels treballadors.

»Per tant, els qui tinguin alguna iniciativa poden enviar-la a la Comissió pro Sindicat Únic del Ram de la Construcció, Mercaders, 25, 1r.»

Com era de preveure, calia vèncer la resistència que oposaven molts vells militants, als quals l'adopció de la fórmula del Sindicat Únic els semblava que equivalia a desfer les estimades societats per les quals tants havien donat la vida. Era una tasca lenta anar-los convençant que el que es proposaven representaria precisament potenciar les possibilitats d'acció damunt la base que continuarien essent els Sindicats d'Ofici, que en la nova etapa se'n dirien simplement Seccions, apèndixs d'un gran sector de la producció, del Sindicat Únic.

Calia prodigar els mítings, les reunions, fins i tot les converses personals; era, en definitiva, una tasca de lenta transformació, però inevitable. Un dels milers de testimonis d'aquella època reconeix com s'anava transformant «la massa obrera a través dels mítings que donaven per les barriades els apòstols d'aquestes idees: Se-

guí, Botella, Piera, Parones, Peiró, aquests dos últims vidriers; Amador, que era periodista...» (20).

El 13 de setembre la Comissió Pro Sindicat del Ram de la Construcció celebrà un míting important a l'Iris Parc per a exposar l'estat de les gestions i les opinions rebudes per a l'elaboració del Reglament. Una majoria dels Sindicats d'Ofici es mostraven favorables a la nova organització, però calia anar amb molt de compte a respectar l'autonomia de què necessàriament haurien de continuar gaudint les Seccions en el nou Sindicat Únic. Comentant aquest acte, «*Solidaridad Obrera*» recomanava: «Siguem tolerants!» (21). És a dir, cerquem solucions que permetin incorporar-se els companys que encara són una mica reticents, una vegada dins ja comprovaran com ningú no es proposa adoptar actituds autoritàries, del que es tracta «és de plantar cara dignament als explotadors».

Tota aquesta vitalitat anava acompanyada d'un creixement important. Al final del setembre, un balanç dels efectius de la C.N.T., a les terres catalanes, donava les dades següents (22):

Alacant	337
Castelló	512
Girona	1.948
Barcelona	67.000
Lleida	1.100
Menorca	280
Mallorca	151
València	1.683
Tarragona	311
	<hr/>
Total	73.322

(20) Francisco Candel: «*Ser obrero no es ninguna ganga*», pàg. 67. Ed. Ariel, 1968.

(21) «*Solidaridad Obrera*», 16 de setembre de 1918.

(22) «*Solidaridad Obrera*», 30 de setembre de 1918.

A la resta de la Península l'organització obrera de la C.N.T. comptava amb 7.285 militants i, a causa de la seva combativitat i de la nova estructura que anava adoptant, la força anava creixent.

Uns dies després es donava a conèixer el projecte de Reglament per al Sindicat Únic del Ram de la Construcció, per tal que «tots els treballadors prenguin part a la discussió»; és breu, consta de dues parts, una primera que tracta de la constitució o objecte d'aquest Sindicat i una segona d'obligacions i drets. Els acords presos al Congrés de Sants hi figuren clarament expressats:

a) Amb la denominació del Sindicat d'Obrers del Ram de la Construcció de Barcelona i voltants, es constitueix una entitat que té per objecte combatre el privilegi econòmic capitalista, amb l'aplicació pràctica de la lluita de classes fins a arribar a la completa emancipació.

b) Serà ferm propòsit d'aquest Sindicat aconseguir la unitat de jornal i de jornada de tots els adherits.

c) Aquest Sindicat no esperarà de les classes directores capitalistes, polítiques ni religioses, cap millora, sinó de l'acció directa de la pròpia força i resistència.

d) Mantindrà estretes relacions amb tots els treballadors del món i estarà adherit als organismes federatius que persegueixen les mateixes finalitats que aquesta organització.

e) Serà norma d'aquest Sindicat la creació d'escoles racionalistes, per a l'educació sana i racional dels fills dels treballadors.

La Comissió acabava recomanant que calia «deixar els vells atavismes, no discutir la qüestió de la pesseta, sinó la que és necessari formar un bloc indissoluble que

ha d'acabar amb l'explotació de què som objecte per part de la inhumana i cruel burgesia».

«A poc a poc anaven aconseguint l'aprovació de tots —recorda Piera—, però hi havia formes associatives tan arrelades pels anys, que era necessari procurar respectar-les, pensant que el temps, les aniria integrant a la nova organització.»

Els mitings continuaven ininterrompudament. El 6 d'octubre, altra vegada a l'Iris Parc, n'hi ha un d'especialment important, que el presideix Piera, i també hi intervenen Solé, dels Paletes; Buenacasa, del Ram de la Fusta; Valero, dels Estucadors, i Seguí, dels Pintors. Tots, segons les cròniques, «incitaren els reunits a deixar de parlar, per a entrar en el camp dels fets i anar resoltament a la constitució del Sindicat Únic. L'endemà se celebrà una gran assemblea del Ram de la Construcció al teatre Asiàtic del carrer del Roser, al Poble Sec... L'activitat és incansable i al final, com era de preveure, a primers de novembre de 1918, aconsegueixen constituir el Sindicat Únic del Ram de la Construcció.

La Junta del nou Sindicat adreçà un comunicat als treballadors, amb el qual inicià les activitats. Alguns fragments d'aquest breu escrit són particularment interessants, per tal com reflecteixen la illusió i la convicció que els animava i l'oposició que encara hi havia per part d'alguns a reconèixer la nova estructura.

«Camarades:

En acceptar la direcció d'aquest important organisme, no hi ha en nosaltres altre desig que el de fer una organització potent i eficaç.

Ara bé, companys, la unió entre nosaltres ha de ser el nostre lema i la victòria serà la companya inseparable del Ram de la Construcció.

Els sindicats que fins fa pocs dies feien vida pròpia i portaven una activitat raquítica, d'una manera ràpida

van ingressant al gran organisme únic que acabem de crear, encara que amb l'excepció d'algun sindicat que equivocadament no creu en l'eficàcia del gran acord pres en el Congrés, però la mateixa necessitat d'organitzar-se els farà veure la importància que té el coincidir en un mateix Sindicat Únic...»

Aviat l'eficàcia del Sindicat Únic del Ram de la Construcció quedava demostrada. Les vagues dins la nova organització prenen un abast i una cohesió que arrencaven a la patronal les reivindicacions en litigi. La primera vaga que es guanyà va ser la dels picapedrers de Montjuïc, que feia vint setmanes que tenien plantejat el conflicte!

La junta del recent constituït Sindicat quedava integrada pels elements següents: President, Simó Piera; vice-president, Manuel Solé; secretari interior, Antoni Hernández; vice-secretari interior, Martí Palau; secretari exterior, Pere Massoni; vice-secretari exterior, Joan Timoneda; tresorer, Antoni González; comptador, Josep Solé; bibliotecari, Pere Ramon; vocals: Antoni Álvarez, Francesc Sagarra, Joan Molina, Cristòfol Gascon, Jaume Pi, Antoni Galdon, Francesc Enrich, Josep Díaz i Ramon Roigé.

Comissió d'estadística: Gabriel Pinar, Salvador Seguí, Enric Valero i Ramon Morenilla.

Tot l'equilibri de forces entre treballadors i patrons quedava desballestat amb el Sindicat Únic. Els conflictes ja no quedaven localitzats a uns quants obrers; ben al contrari, una vegada s'havia plantejat la reivindicació, tota l'empresa anava a la vaga, davant la sorpresa de la direcció. No és d'estranyar, doncs, que en un moviment de pànic, davant l'abast que un problema prenia, es resollessin afers que, segons reconeixia una nota de la Junta, «fins avui, eren de difícil solució».

Al marge del moviment polític

Entretant, un altre fet important sacsejava Catalunya. En acabar la Guerra Mundial, s'havia desfermat una formidable campanya a favor de l'Autonomia. Iniciada aquesta acció per la Mancomunitat a partir d'una enquesta que havia adreçat a tots els Ajuntaments catalans, aquesta exploració havia donat un 98 per cent de respostes favorables a un règim autonòmic. La consulta, doncs, serví de base per a reprendre novament l'esforç per aconseguir una estructura política pròpia.

Enmig d'una gran efervescència popular, el Consell de la Mancomunitat, amb la col·laboració dels parlamentaris, influïts en gran manera pels elements de la Lliga Regionalista, elaboraren un projecte d'Autonomia que fou presentat al Govern espanyol, en la persona de García Prieto.

Deixant a part que aquest estudi va ser considerat excessiu per aquelles autoritats i contestat pràcticament amb el silenci, convé ressenyar algunes opinions que expliquin el perquè la C.N.T. va adoptar una posició ambigua i aparentment anticatalana. Piera en arribar en aquest punt reflexiona i explica: «Era trist, ben trist, puix que hi havia militants que ho sentien, que a causa de l'egoisme desenfrenat dels polítics de la Lliga Regionalista (que eren els que dirigien els organismes econòmics i patronals de Catalunya), l'organització obrera no pogués aportar el seu esforç a la campanya, que, en cas de tenir èxit, podia solucionar una bona part dels problemes econòmics i fins i tot polítics de Catalunya i, m'atreveixo a dir, d'Espanya.

»La burgesia catalana, com sempre, caminava d'esquena als problemes essencials i a cegues. Els guanys de la guerra els havien trastornat la ment i no s'adonaven que hi havia uns homes que, encara que marginats des del punt de vista econòmic, polític i social, tenien els

ulls ben oberts per a saber quins eren els seus enemics en potència, homes que tenien una gran sensibilitat i estaven preocupats per la importància del problema que vivia Catalunya. No ens agradava restar al marge d'un moviment que si bé no significava la solució dels neguits de la classe obrera, ni el triomf dels nostres principis, era una solució que canviava tota la nostra estructura política i podia significar un progrés per a Catalunya, així com acabar amb un centralisme que ens mantenia oprimits a tots els nivells.

»Però, per la burgesia, "Catalunya eren només ells". Nosaltres érem gent que no comptava per a res, ells ho eren tot. No advertien que al país hi havia una força latent que, quan es posava en moviment, ho feia tremolar tot.

»Si aquell moviment hagués estat, de veritat, una campanya per a reivindicar el dret d'ésser lliures com a poble, on tots els catalans haguéssim gaudit per igual dels mateixos drets, l'organització obrera hauria col·laborat en la lluita contra el poder central... Si, des d'un principi, els iniciadors d'aquella campanya ens haguessin reconegut la capacitat necessària per a intervenir en la confecció del projecte d'Autonomia, i també en la direcció del moviment, no hi ha dubte que la nostra aportació hauria estat total. Però com a instrument fàcil de la Lliga i de la burgesia en general, mai no hi col·laboràvem.

»Precisament la seva actitud no afavoria la col·laboració, agreujaven la nostra situació fent peticions al Govern de Madrid a fi que la responsabilitat dels incidents que ells mateixos organitzaven a la via pública caiguessin sobre els Sindicats i els seus militants, provocant un sentiment de dolor i ràbia en els quadres confederals. En aquest moment Seguí digué: "La seva Autonomia, no és la nostra".»

El 15 de desembre de 1918 el Comitè de la C.N.T. pu-

blicava un comunicat en què explicava perquè els treballadors s'havien de mantenir al marge d'aquella campanya, que segons afirmaven era obra dels seus enemics, els burgesos: «...parlen en nom de Catalunya els qui a Catalunya són execrats i parlen en nom de la llibertat d'un poble, els qui hi mantenen una hegemonia sostinguda amb les baionetes del poder central».

Acabaven reconeixent que «el plet de Catalunya, com a qüestió sentimental, mereix les nostres simpaties, però per damunt de tot hi ha la justícia de la nostra causa...».

Per la seva banda el Comitè Confederal afirmava també el mateix dia:

«En contra de les insinuacions que es poden fer a propòsit de les intencions que animen aquest Comitè en els actuals moments, estem obligats a declarar que l'Autonomia reclamada per la plutocràcia catalana no és la que concebem nosaltres, i que, per tant, l'organització obrera ha de manifestar, sense embuts, el recel que sent contra els eternals mercaders de la política.

»La C.N.T. només podrà cooperar en un moviment nacional i de conjunt, sempre que aquest sigui iniciat per les masses obreres.»

A mitjan gener, quan encara la campanya per l'Autonomia es manifestava amb tota virulència, Seguí tornava a puntualitzar la posició dels sindicats (23):

«Nosaltres volem que Catalunya no sigui una colònia com aquestes que tenen els senyors fabricants de Barcelona, en les quals esclavitzen els seus obrers. Nosaltres volem que Catalunya sigui un poble lliure, conscient i ben administrat. Nosaltres som més catalans que ells, que tant presumeixen de catalanisme.

»Tampoc no volem fer el joc al poder central, atès que només espera l'ocasió que els homes de l'Autonomia siguin impotents o qualsevol altre motiu per a negar-la,

(23) "El Diluvio", 13 de gener de 1919.

pretextant que no poden dominar ni saben governar els diversos elements que componen Catalunya.»

Aquesta posició coincidia plenament amb l'afirmació que feia Layret, quan reconeixia: «...aquest Estatut d'Autonomia no és el nostre, perquè el trobem poc autonomista, sacrificat per la Lliga als seus interessos de classe (...). Aquest estatut no és l'Autonomia; és l'autonomia administrativa, però no és l'autonomia política, que és essencial per a nosaltres» (24).

Però hi havia una diferència substancial entre la posició de Seguí, màxima figura de la C.N.T. i la del P.R.C. dirigit per Layret. Tots dos constataren la imperfecció del projecte influït en gran manera per la burgesia catalana, però així com Layret i els seus per patriotisme li donaven suport, els homes de la C.N.T. continuaven al marge, incapaços en aquella ocasió de veure el conjunt del problema que es debatia. Moltes raons explicarien aquesta actitud, però en el fons hi trobaríem segurament una inquietant manca de sentit polític, que els portava en aquells moments a coincidir en el terreny pràctic amb el Govern espanyol de torn, que, amb extraordinària coherència, negava tota bel·ligerància al projecte, indiferent al fet que hagués estat elaborat pels sectors conservadors catalans...

En el Comitè de Vaga de La Canadencia

Piera formà part del Comitè que dirigí una de les vagues més importants que s'han produït a Catalunya, la de La Canadencia. Però la seva intervenció en aquest problema començà ja en els orígens que tingué aquest conflicte a Camarasa a primers de desembre de 1918.

Com a resultat de la campanya de propaganda de la C.N.T., s'havia format el mes de novembre el Sindicat

(24) "La Lucha", 2 de desembre de 1918.

d'Obres Públiques entre els obrers que treballaven en la construcció d'un pantà en aquell indret, construcció que duia a terme l'empresa Riegos y Fuerzas del Ebro, filial de la Barcelona Traction Light and Power, coneguda popularment per La Canadencia.

Les reivindicacions dels obrers, que suportaven unes condicions de treball inhumanes, uns salaris misèrrims i, a sobre, encara s'havien de proveir obligatòriament en establiments que encarien extraordinàriament els aliments, foren exposades a la Direcció de l'empresa amb alguns èxits inicials. Però dies més tard vingué la repressió, gran nombre de guàrdies civils foren traslladats a les obres i allà extremaren la vigilància, que ja era pròpia d'esclaus.

La reacció d'aquests fou plantejar altres reivindicacions que tenien pendants. La situació empitjorà, la brutalitat amb què eren tractats enardí els treballadors i, en vista de la tensió, el Comitè de la C.N.T. envià un delegat a Camarasa, d'acord amb la Federació Local de Lleida.

Aquest delegat era Piera, ja que el conflicte es produïa en el Ram de la Construcció. L'ambient a la zona era explosiu i la tirania de la Companyia que anava de braçet amb el governador civil de Lleida, total. Un dels líders dels treballadors de Camarasa era Ramon Brualla, el qual informà extensament Piera. Resultat d'aquest contacte, el 14 de desembre el Comitè per Catalunya de la C.N.T. enviava un telegrama de protesta al president del Consell de Ministres i a part publicava un detallat informe en el qual, després de descriure la injusta situació dels companys de Camarasa, advertia que tota la C.N.T. estava a punt per defensar aquells treballadors:

«El governador civil de Lleida, si no deposa l'actitud provocativa, rebrà una dura lliçó. Darrera els companys de Camarasa, hi ha la Federació de Lleida i darrera tota la C.N.T.

»Camarades de Catalunya: És possible que els fets ens portin a adoptar una actitud extrema. Preparem-nos, que, si volem, els esdeveniments seran determinats per la nostra voluntat. Si la vaga general de la província de Lleida no és suficient per fer respectar els nostres drets, declararem la vaga general a Catalunya. Si cadascú ocupa el seu lloc, aquest Comitè està segur del triomf de la causa que defensem.

»Companys: Si arriba el moment suprem, tots hem de complir el nostre deure» (25).

El 15 de desembre s'iniciava la vaga a totes les comarques lleidatanes, sense que la Companyia acceptés cap de les reivindicacions que els havien plantejat els treballadors i, de fet, allà començava la gran lluita entre una de les més poderoses empreses i els sindicats, prova de força que, en iniciar-se la vaga de La Canadencia a Barcelona, continuava encara, malgrat les crides governamentals i la repressió de què eren objecte aquells obrers.

Uns mesos més tard Salvador Seguí reconeixia que la famosa vaga va començar amb la topada de Camarasa:

«El conflicte actual amb La Canadencia, puntualitzat Seguí, tingué el seu origen el desembre passat, quan, en el salt d'aigua que té aquesta societat a Camarasa, es plantejaren amb els treballadors unes friccions, perquè aquests reclamaven, en ús d'un dret indiscutible, cobrar en diner i no en uns bons cotitzables només en determinades botigues.

»Reclamats per aquells companys, intervingué la C.N.T., sense propòsit de promoure cap vaga, però decidida a donar suport a la pretensió dels treballadors de Camarasa.

»No solament no fórem escoltats, sinó que l'actual vaga ha sorgit perquè la poderosa Societat acomiadà vuit o deu treballadors que s'havien sindicat» (26).

(25) "Solidaridad Obrera", 14 de desembre de 1918.

(26) "La Lucha", 23 de març de 1919.

Ramon Brualla, l'esmentat líder dels treballadors de Camarasa, donava a conèixer les salvatges condicions que suportaven i exclamava:

«Els obrers, cansats ja de patir la tirania de la Companyia, es declararen en vaga i de seguida ens ha sortit al pas el fantasma de l'autoritat amb la cantarella que per "patriotismo" no ens convertísim en pertorbadors de l'ordre...

»¿Era ordre que a la Companyia hi hagués fins cinc víctimes en un dia, per les pèssimes condicions de treball?

»¿Era ordre que la Companyia obligués a comprar els articles de mala qualitat que eren venuts a la seva cantina, descomptant-ne el dotze i mig per cent en els bons a qui s'hi negava; i que els obrers haguessin de pagar deu cèntims per dormir en unes quadres immundes que té establertes la Companyia i que els encarregats poguessin atropellar els obrers, i ésser acomiadats els que volien protestar?

»Si el governador reflexionés bé i obrés amb la consciència neta, qui faria empresonar fóra els directors de la Companyia, i, si és que no ho pot fer, aleshores hauria de presentar la dimissió i no fer el ridícul, com ara fa» (27).

A mitjan gener de 1919, a causa de la tensió que provocava la campanya per l'Autonomia, foren suspeses les garanties constitucionals.

Resultat d'aquesta situació, amb la vaga a les comarques lleidatanes, amb gran efervescència a Barcelona i un creixent poder en els sindicats, el Govern inicia la detenció a mitjan gener de destacats militants de la C.N.T., clausura els sindicats, suprimeix la premsa obreira i imposa la censura a la premsa diària. Naturalment, els que més passaven per la censura eren els de tendèn-

(27) "Solidaridad Obrera", 7 de gener de 1919.

cia progressista i liberal. En canvi, per als diaris de dreta la situació era meravellosa.

«D'aquesta situació —puntualitza Piera—, cal destacar que qui ocupava les celles de la Presó Model no eren precisament els senyors de la Lliga ni els del Foment del Treball Nacional, ni tampoc els de l'Institut de Sant Isidre, que eren els autors i directors de l'agitació dita autonomista. Els empresonats al carrer d'Entença foren, com sempre, els militants més destacats de l'organització obrera de Catalunya.»

El dia 17 són detinguts Salvador Seguí, Agustí Castellà, Miquel Buenacasa, Tomàs Herrero, Manuel Salvador, Joan Roigé i Enric Rueda. L'endemà ho són Josep Blasco, Joan Baptista Jerez, Josep Bertolín i Josep Mestres i per fi, el dia 18, cauen Lluís Pinyet, Ramon Brualla, Francesc Miranda, Josep Negre, Lluís Pereira, Rafael Fortuny, Manuel Torrents i Domènec Nadal; tots són traslladats al cuirassat *Pelayo*.

Al final de gener, a les oficines que La Canadenca tenia a Barcelona, es produí la guspira que encengué la gran vaga. Nombrosos empleats amb la categoria laboral d'eventuals, foren passats a fixos i en aquest canvi perjudicats en els salaris. Així, els que cobraven mensualment 150 pessetes baixaren a 125 i els de 125 pessetes quedaren només amb 105 pessetes. El retrocés era considerable i espontàniament es produeix un moviment massiu entre els treballadors que es refugien en el nou Sindicat Únic d'Aigua, Gas i Electricitat, aquest protestà del fet, però la Direcció no rectificà.

També durant aquests dies és de destacar la gran activitat del Sindicat Únic del Ram de la Construcció que presidia Piera. Fundat a primers de novembre de 1918, comptava uns mesos després amb 40.000 treballadors adherits i 34 seccions que corresponien al que abans del Congrés de Sants eren sindicats d'ofici, agrupats més tard en un sol organisme.

Precisament a mitjan gener de 1919 el Sindicat de la Construcció, en previsió que la situació s'aniria compllicant i obligaria els afiliats a fer importants sacrificis, presentaren als patrons un conjunt de reivindicacions com la jornada de vuit hores de treball per aquells pocs oficis que s'havien incorporat últimament i encara treballaven nou i deu hores diàries, a més d'un augment de salaris per a tots els oficis que l'integraven i en cas d'accident que es continués cobrant íntegre.

Davant la resistència dels treballadors de La Canadenca a deixar-se rebaixar els salaris i a la vista del progressiu moviment associatiu que s'anava formant, la Direcció acomiadà el 4 de febrer vuit dels empleats rebels, immediatament pararen el treball els 140 de la Secció de Facturació a la qual pertanyien, i el conflicte s'escampà com un regueró de pólvora per tota l'empresa i aviat tot el personal d'oficines va fer causa comuna amb els acomiadats.

Entretant, el dia 5 de febrer, les dones i els fills dels militants detinguts en el *Pelayo* adreçaren un escrit al governador civil sollicitant que els traslladés a la Presó Model per a, si més no, poder-los visitar. En aquesta petició hem de veure no solament la lògica angoixa dels familiars, sinó també la necessitat que la C.N.T. tenia de comunicar-se amb aquells dirigents, cosa que era molt més factible si els recloïen a la presó del carrer d'Entença.

L'endemà la petició era acceptada i els vint-i-cinc detinguts passaven a la Model. Des d'allà, i durant tota la vaga, hi hagué una perfecta comunicació amb el Comitè que a l'exterior portava el moviment; segons sembla, fins i tot comptaven amb la simpatia d'algun funcionari.

El 8 de febrer la vaga era total a La Canadenca, i l'Energia Elèctrica de Catalunya s'hi afegia en senyal de solidaritat. A tot aquest moviment, calia sumar-hi la vaga que el ram tèxtil iniciava uns dies després i també

la de totes les empreses del Sindicat Únic del Ram de l'Aigua, Gas i Electricitat. La vaga era, per tant, imponent.

Des del primer moment la C.N.T. va comprendre que aquella vaga posaria a prova d'una manera definitiva la capacitat dels treballadors organitzats en els Sindicats Únics, i fins i tot decidiria si el moviment obrer era capaç d'enfrontar-se a les grans empreses i demostrar al Govern que el temps de la fragmentació a través de solitàries societats obreres havia passat definitivament. Davant un front unit Govern-patrons, els treballadors també eren capaços de presentar la compacta massa de les forces del treball organitzades.

Així, doncs, es formà un Comitè que agrupava militants dels diversos sectors laborals, un equip ampli per a una acció que endevinaven que seria total. En formà part des del primer moment Piera i en formaren part Piñón, Meca, Duch, Botella, Salazar i Penya, aquests dos últims com a representants del Comitè de La Canadencia. En el curs de la vaga altres militants s'integraren, però es pot dir que l'equip permanent era aquest. Deixem que Piera expliqui les impressions que recorda d'aquella lluita:

«Era una exhibició d'organització. D'una forma escalonada anàvem ordenant la vaga dels diferents sindicats, fins que al final de febrer la vaga fou total. Naturalment, un moviment tan impressionant demanava les màximes precaucions al Comitè; pràcticament, tot el dia estàvem reunits. Algunes vegades ens trobàvem a la platja; si veïem venir la Guàrdia Civil, amagàvem els papers a la sorra...

»Durant la vaga continuàrem publicant "*Solidaridad Obrera*" de manera clandestina, la imprimíem fora de Barcelona i en fèiem 100.000 exemplars, que puntualment eren repartits a les diferents poblacions i arribaven a tots els sindicats. L'organització, malgrat la anormalitat

de la situació, continuava funcionant perfectament, era realment la consolidació dels sindicats.

»Aproximadament a mitjan de la vaga, feren dir al Comitè que en Cambó volia parlar amb nosaltres. El que era l'intermediari, un tal Puig, socialista, treballava de secretari a la Borsa del Treball de la Mancomunitat de Catalunya. Ens va dir que la trobada seria a casa de Puig i Cadafalch. Accedírem i hi anàrem Valero, Piñón, Quemades o Viadiu, no ho recordo exactament, i jo mateix.

»Ens va rebre Puig i Cadafalch, el qual ens féu saber que Cambó no podia venir perquè estava malalt, però que del que es tractava era d'ajudar-los en la lluita per l'Autonomia. Nosaltres vam respondre que en primer lloc calia que de la mateixa manera que ells havien demanat al Govern que empresonés els militants de la C.N.T. i tanqués els Sindicats, ara havien d'aconseguir la llibertat per a tots i l'obertura dels locals sindicals. Aconseguit això parlàriem de col·laboració. Naturalment, no feren res d'això.

»L'entrevista fou d'un quart escàs. Ni vam seure. D'altra banda, al fons del despatx hi havia una porta ajustada que donava a una habitació a les fosques. Nosaltres tinguérem la impressió que allà hi havia en Cambó escoltant.

»No era per manca de visió ni de sentit polític —argumenta Piera— que la C.N.T. no ajudava aquella operació impulsada per la Lliga Regionalista, ja que prou havíem demostrat que sempre estàvem al costat dels moviments d'avançada. Es tractava, simplement, de no fer el joc als nostres enemics de sempre, preservar els Sindicats del contagi moral d'una gent que ens odiava i sobretot es tractava de ser coherents amb nosaltres mateixos.

»¿Què haurien pensat els obrers de Catalunya i d'Espanya? No, l'organització obrera no tenia res en comú

amb el Foment del Treball Nacional, amb pagesos que mai no havien cavat la terra, amb la Federació Patronal, ni amb aquells senyors que formaven la família política de Cambó.

»Al senyor Puig i Cadafalch li diguérem que podia parlar de col·laboració, després d'haver gestionat a Madrid la llibertat dels militants empresonats, després que els sindicats fossin oberts altra vegada i la llibertat de premsa i les garanties constitucionals igualment restablertes.

»Però tot succeí ben al contrari, la repressió s'accentuà més forta que mai, amb la illusió d'acabar amb nosaltres per sempre més.

»Molts d'aquells afiliats i destacats militants, que l'any 1919 adoptaren una actitud negativa envers aquell moviment reivindicatiu, s'aplegaren espontàniament, sense que ningú els ho demanés, quan es restaurà la Generalitat de Catalunya, amb el cor obert i sense cap reserva a l'Estatut d'Autonomia que no trigà a aprovar-se i acompanyaren aquesta institució fins al darrer moment, el gener del 1939. No cal dir que molts hi perderen la vida.

»Però aquella oferta de col·laboració amb la Lliga Regionalista era una cosa ben diferent. No solament es tractava d'ajudar-los en la lluita per l'Autonomia de Catalunya, també demanaven representar-nos davant el Govern de Madrid. Nosaltres sabíem per elements que simpatitzaven amb nosaltres, quines eren les gestions que feien als despatxos del president del Govern i del ministre de la Governació, demanant amb insistència una forta repressió contra els elements pertorbadors, és a dir, contra els sindicats, i dient que els aldarulls els provocàvem nosaltres.

»L'organització obrera tenia un coneixement molt concret dels passos d'aquesta gent, a través d'un alt funcionari de Presons que durant molt de temps va estar

destinat a la Model de Barcelona i era un bon amic nostre.

»Aquest home, que era íntim del comte de Romanones, president del Consell de Ministres aleshores, va fer-nos grans serveis. Durant aquell període, Romanones, en la intimitat, explicava la gran pressió que els dirigents d'aquell moviment autonomista —la burgesia catalana dirigida per la Lliga Regionalista— li feien, tot aprofitant qualsevol oportunitat, demanant una política dura contra la nostra organització. Davant aquest panorama, només teníem una alternativa, enfrontar-nos a aquella gent i a la repressió que el Govern de Madrid havia desfermat, tot servint els interessos de la nostra burgesia i la seva habitual incomprensió.

»Sigui com sigui, les coses quedaren com abans d'aquesta breu reunió. La Canadenca era una empresa molt dura. El director, F. Fraser Lawton, no era fàcil de vèncer; però al costat de la intransigència del capità general, Milans del Bosch, i del governador militar, Martínez Anido, era un angelet bufador.

»Cal tenir molt present que les primeres autoritats de la província tampoc no tenien gens d'interès a solucionar els problemes de caràcter social que hi havia plantejats. En aquesta actitud destacava Martínez Anido, que fou recordat per diverses generacions amb un temor especial.

»També cal dir que la burgesia catalana tenia una dubtosa consciència de catalanitat i eren summament sensibles a les observacions de Madrid. Fins i tot, quan alguns s'havien de presentar al local del Sindicat per tractar de resoldre situacions conflictives, ens parlaven en castellà i calia recordar-los que els qui representàvem els treballadors també érem catalans. Però n'hi havia que s'atrevien a dir, que "en castellà quedava més bé", afegint, amb mala intenció, que "els problemes se solucionaven més bé en llengua castellana", referint-se, natural-

ment, als procediments expeditius que el Govern de Madrid utilitzava contra els treballadors.

»Precisament, aleshores, fou ordenada la militarització, però sense cap resultat i hagueren d'enviar l'exèrcit perquè fes funcionar les empreses més bàsiques. Això va resoldre l'enllumenat i el servei de l'aigua, però la posició dels treballadors era ferma. El 27 de febrer, la vaga era absoluta, compacta, unànime. Quatre o cinc mil obrers foren portats al castell de Montjuïc, per delictes considerats de desobediència i rebel·lió militar.

»Naturalment, la nostra comunicació amb els empresonats era contínua; em refereixo, sobretot, als dirigents. Ells coneixien tan bé com nosaltres el curs que anaven prenent els esdeveniments. A primers de març iniciarem una nova experiència que ha estat coneguda com "la censura roja", és a dir, els companys del Sindicat d'Arts Gràfiques no van permetre que sortís a la premsa ni una sola notícia contrària als nostres interessos.

»Aquest pas era motivat pel fet que la nostra premsa havia estat suprimida i, apart de les publicacions clandestines, no teníem altres mitjans de comunicació amb els vaguistes.

»Cal també reconèixer que aquesta situació no ens era nova i que estàvem acostumats a editar les nostres publicacions com podíem, ja que, molt sovint, ens era negada la legalitat. Però en aquella ocasió, observant la injustícia que reflectia la premsa, decidírem reaccionar. Els òrgans conservadors publicaven tot el que volien en defensa dels interessos patronals i "estrangers", com eren els de La Canadencia, mentre que els diaris progressistes eren censurats dràsticament si intentaven fer sortir alguna informació que ens poguéssim beneficiar. Així, doncs, no ens quedà altre recurs que llançar aquesta consigna: "O tots gaudim de la llibertat de premsa o ningú se'n beneficiarà". D'aquesta manera, el Sindicat de les Arts Gràfiques fou l'encarregat de portar l'acord de l'a-

nomenada "censura roja", deixà en igualtat de condicions les autoritats, els patrons i els treballadors.»

A primers de març la vaga entrà en una fase conciliadora. El Govern, impotent per a vèncer els Sindicats, optava per la negociació. Nomenà governador civil l'enginyer català Carles Montanyès —que gaudia de simpatia, sobretot entre el personal de La Canadencia, empresa en què abans havia treballat—, cap de Policia l'advocat Gue-rau Doval i envià el valencià Josep Morote com a representant extraordinari del Govern.

El resultat d'aquest canvi no es féu esperar. Aviat Morote s'entrevistà amb el Comitè de Vaga, el qual, segons confirma Piera, presentà les reivindicacions següents:

«Llibertat per als empresonats i sobreseïment de les causes militars, obertura dels sindicats i desmobilització.

»Aquesta reunió va tenir lloc al matí i quan, a primera hora de la tarda, passava per la Rambla de Canaletes, ja estaven enganxant el ban que aixecava l'estat de guerra...»

La victòria de la C.N.T. era indubtable, havia aconseguit que en comptes d'ignorar l'organització obrera i perseguir-la, calgués negociar-hi i reconèixer la potència que representava. Una vegada d'acord amb les reivindicacions generals, calia resoldre les particulars del personal de La Canadencia. Així, doncs, començà l'acció directa entre el Comitè de Vaga d'aquesta empresa i la Direcció, a través de la mediació del governador civil.

El resultat era favorable, hi hauria readmissió dels acomiadats, augment dels salaris i jornada de vuit hores...! Però calia donar a conèixer aquests acords als vaguistes i que aquests aprovessin el retorn a la feina. Per això el dia 18 de març se celebrà un gran miting al Teatre del Bosc, a Gràcia. «Hi acudí tanta gentada que s'hau-

rien pogut omplir quatre locals com aquell» (28). Presidia la imponent massa de treballadors, que omplia de gom a gom el local i els carrers adjacents, el Comitè de Vaga. Piera, amb entusiasme, va anar explicant el sentit positiu dels acords.

«Però era inútil escarrassar-se, milers i milers de treballadors no podien entrar al local i quedaven sense una informació completa. A la vista d'aquest problema, allà mateix, el Comitè decidírem que l'endemà, dia 19, al vespre, s'organitzaria una assemblea a la plaça de braus de Les Arenes.»

El governador accedí a la petició. El triomf dels sindicats era formidable. Després de quaranta-quatre dies de vaga s'havien guanyat tots els objectius. L'onze de març —recorda Piera—, el Govern acceptava la jornada de vuit hores per al Ram de la Construcció dels treballadors de La Canadencs i un Decret del 3 d'abril el feia general.

Cal tenir present que el Ram de la Construcció ja feia molts anys, exactament des del 1902, que tenia la jornada de vuit hores. Ara, el que acceptava el Govern era concretament per als obrers de La Canadencs, i feia generalitzar aquesta millora.

Així, doncs, el 19 de març, al vespre, una gegantesca multitud es reuní a Les Arenes. Piera afirma que no és cert que fossin només 20.000 treballadors, almenys eren 50.000, ja que no solament hi havia plena la plaça de braus, sinó tota la zona del voltant d'una massa imponent que no havia pogut entrar.

En iniciar-se l'acte, els assistents ovacionaren el Comitè, que durant tants dies havia demostrat una gran seguretat i molta habilitat. Començà Piera donant a conèixer els acords de la vaga, continuaren Díaz, Gironès, Miranda i, finalment, Seguí. Els oradors tenien grans di-

(28) *La Veu de Catalunya*, 19 de març de 1919.

ficultats per a fer-se escoltar, de primer, per l'entusiasme existent i després per la disconformitat que expressaven els sectors més radicalitzats, partidaris de continuar la vaga fins que tots, absolutament tots, els empresonats fossin en llibertat.

Piera exposà la situació amb les paraules següents (29):

«Complint un mandat sagrat, el Comitè visità el governador per a dir-li que els treballadors havien acordat no tornar al treball sense la prèvia llibertat dels presos.

»El governador va donar paraula que el Govern compliria el pactat i que els presos que no estiguessin sotmesos a procés serien posats en llibertat. A les dues de la tarda, tots aquests presos han sortit de la presó.

»Els que hi resten processats per la jurisdicció civil tenen assegurada la llibertat. Els sotmesos a procediment militar, ja tindrà cura el Comitè que aviat la recuperin.

»Cal que el poble treballador tingui serenitat, perquè ara s'ha fet un gran pas i les organitzacions obreres han pogut amb el poder i imposar llur criteri, demostrant que quan van a la lluita hi ha tot un poble que els dóna suport.»

La intervenció final de Seguí és d'antologia, i és una mostra admirable de la solidesa i la influència d'aquell gran líder.

«Seria una covardia moral, seria una insinceritat no dir les coses tal com són i amb tots els detalls.

»Les autoritats han pactat amb la representació obrera perquè els obrers havien estat agreujats amb el comiat de vuit de la Canadencs. Les autoritats han fet honor al compromís contret, han reconegut l'existència del greuge i la necessitat d'una satisfacció.

»Però s'ha de ponderar la possibilitat de realitzar les coses. Els presos a conseqüència de la suspensió de ga-

(29) *La Veu de Catalunya*, 20 de març de 1919.

ranties han estat deixats anar, però hi ha hagut incidències pròpies de tots els moviments i s'han produït noves detencions.

»Les organitzacions obreres, posant la realitat per damunt de sentimentalismes generosos, no neguen llur confiança al Comitè i el Comitè continua treballant per l'alliberament total. Si no s'obté, si dilluns no hi ha els presos en llibertat, tornarem a la lluita i el moviment s'estendrà a tot Catalunya.

»Però en una de les clàusules del pacte amb les autoritats es dona un marge de temps per a la desmobilització, i seria faltar nosaltres al pacte no concedir aquesta pròrroga a l'autoritat que ha començat complint el que havia ofert.

»Seria una covardia si, en cas de no fer-se la desmobilització, no ens redrecéssim. Els presos que queden ens han dit, en sortir nosaltres: «Digueu als companys que tenim plena confiança en el Comitè».

»Per consegüent, malgrat els sentimentalismes, malgrat les generositats, malgrat les impetuositats que aquí es manifesten, convé demà tornar a la feina...»

La Veu de Catalunya observa, en la referència d'aquest discurs de Seguí, que: «Seguí parla en català i en català literari, construint admirablement les frases i els períodes, i no dient sinó el que es proposa dir. Es nota que l'auditori va canviant de parer, deixant-se convèncer per l'orador» (30).

«Penseu en la transcendència del moment present, penseu que ara es ventila no sols la llibertat dels presos, sinó la responsabilitat de les organitzacions obreres i l'efectivitat dels compromisos que d'aquí endavant puguin contreure. Que hi hagi manifestacions de disconformitat isolades o unànimes, és el de menys, però penseu que aquesta disconformitat, és una injúria al Comitè.

»Aquesta nit, malgrat les impetuositats de què he

(30) *La Veu de Catalunya*, 20 de març de 1919.

parlat, hem de salvar les organitzacions obreres. Si desautoritzeu el Comitè, poseu en perill la llibertat dels presos i doneu una satisfacció a la burgesia.

»Que es refermin aquí la confiança i la unió i, així, o s'aconsegueix aviat la llibertat dels presos o començarà una guerra formidable. En nom dels presos, jo em sotmeto al Comitè. Tingueu en compte que hem d'estendre la nostra propaganda per les muntanyes de Catalunya i per les colònies industrials i per tot Espanya, perquè tot Espanya té els ulls fits a Catalunya esperant que el proletariat de Catalunya l'ha de redimir.

»És per aquesta obra gegantina que volem que l'organització obrera de Catalunya s'enforteixi, és per aquesta obra gegantina que se us demana unió i confiança.»

Al final, Piera, com a cap del Comitè, preguntà: «¿Esteu conformes a anar demà a treballar?». Un sí unànime li contestà. Així, doncs, l'endemà fou reprès el ritme normal, però aquella gran vaga encara havia de tenir un sorollós epíleg.

Passat el termini que s'havia concedit perquè fossin alliberats els presos que quedaven sotmesos a la jurisdicció militar, encara continuaven en les mateixes condicions. Milans del Bosch i Martínez Anido, partidaris resolts de trencar les negociacions i d'iniciar la persecució, boicotejaren els acords del governador civil i del Govern. Així, doncs, el Comitè de Vaga es trobava que no tenia altra sortida que complir la paraula donada a Les Arenes i llançar la consigna de la vaga general.

Llargues sessions del Comitè plantejaren la gran responsabilitat d'aquells moments. Per a molts, entre els quals figurava Piera, reprendre la vaga era fer el joc, involuntàriament, als elements més reaccionaris que desitjaven una situació que els permetés perseguir els sindicats. Mentre que negociar un nou acord i continuar el treball era reforçar la posició dels elements com Montanyès i Morote, i l'organització obrera podia entretant

consolidar les posicions que havia guanyat al llarg dels quaranta-quatre dies de vaga.

Malauradament, en la votació per decidir l'actitud a prendre, guanyaren per escassa diferència els partidaris de la vaga general. Així, doncs, a les dotze del migdia del dia 24 de març esclatà altra vegada la vaga, i fou rebuda amb satisfacció per les autoritats militars i molts patrons. El mateix dia fou proclamat l'estat de guerra, va ressorgir amb desconeguda força el Sometent i començaren les detencions massives de sindicalistes. La major part de les terres catalanes acceptaren la consigna de vaga i arreu fou practicada una violenta repressió.

La persecució era un fet. El dia 2 d'abril eren suspesos els sindicats i començava una sistemàtica caça dels sindicalistes, el secretari del Sindicat de Pellaires, Miquel Burgos, moria de resultes dels trets de la Guàrdia Civil; tres comitès d'altres tantes seccions de La Canadencs eren empresonats, també eren detinguts destacats elements com Cirera, del Comitè del Sindicat d'Arts Gràfiques, l'Àngel Pestaña, director de «*Solidaridad Obrera*», i Joan Torrents, president del C.A.D.C.I., entre molts d'altres.

La continuació de la vaga frenava la consolidació dels sindicats. El dia 3 d'abril el Govern Romanones decretà que des de l'u d'octubre del mateix any es compliria la jornada de vuit hores a tots els oficis. Era el triomf que havien aconseguit els sindicats en el primer *round* d'aquell combat social. Ara, el segon, no era de molt tan favorable. S'acabava de crear la Federació Patronal disposada a emprar la violència organitzada contra el moviment sindical. S'amenaçava amb el locaut i les autoritats militars i els patrons pràcticament feien dimitir per la força el governador civil Montanyès i el cap de Policia Doval, als quals, com es va saber després, escortaren fins al tren en direcció a Madrid, amb l'acusació d'haver estat febles...

L'error tàctic de la vaga general iniciada el dia 24 de març era evident. Havia donat l'oportunitat als sectors conservadors d'emprar la força i eliminar els obstacles que s'oposaven a la política de brutalitat que preconitzaven. Començava a dibuixar-se el que seria la política que seguirien els successius governs espanyols enfront del sindicalisme constructiu de la C.N.T.

Ruptura sistemàtica del diàleg, persecució a càrrec dels *gangs* de pistolers de Bravo Portillo i, després, del fals baró de Koenig; violència i incomprensió, que anirien impossibilitant la construcció definitiva del sindicalisme català en abocar-lo a l'extremisme desesperat.

De tota manera, en sortir de la vaga de La Canadencs i de la repressió posterior, l'organització obrera era forta i resistia encara perfectament els atacs dels sectors reaccionaris espanyols i catalans. Durant els mesos següents foren organitzats diversos viatges de propaganda amb el propòsit d'estimular el sindicalisme a la resta de la Península. Piera recorda amb especial satisfacció el míting en què va intervenir a Madrid, el 5 d'octubre, en el curs d'una d'aquestes sortides.

«L'espectació envers els sindicalistes catalans era tan gran —afirma Piera— que, tot i que el míting havia de començar a les deu del matí, la multitud a les set va trencar les portes del local i l'omplí totalment. No cal dir que la majoria s'hagué de quedar al carrer...»

Els llargs braços de Piera, tota la seva alta figura, les grans mans de paleta, vibren al record d'aquell míting. Instintivament, les alça per acompanyar els arguments que exposà davant els treballadors madrilenys.

«¿Veieu com és de diferent la nostra actitud de la dels polítics? —afirmà—; la nostra és inspirada en la solidaritat davant la injustícia. No hi ha egoisme. Pràcticament, tots els treballadors catalans ja només treballaven vuit hores, però hem lluitat per aconseguir-les en benefici vostre.

»Quan s'ha tractat d'ajudar amb les nostres quotes les vostres accions ho hem fet, sense esperar contrapartida (clara al·lusió a l'actitud de la U.G.T.). Per això jo us dic: Organitzeu-vos, formeu grans sindicats i tots plegats acabarem amb l'explotació.

»Nosaltres només tenim una paraula, la de treballadors, només perseguim el viure amb dignitat, sense que treballar sigui una amarga obligació.

»Molts sindicats de la U.G.T. esperen la solució dels seus problemes de treball, de la benevolència dels organismes oficials de l'Estat. La C.N.T. és tot el contrari, no espera res dels polítics, ni dels governants. La gent de la C.N.T. només creu en el propi esforç, vol resoldre els problemes sense intervencions estranyes als interessos de classe i practica, amb fe, aquelles sàvies paraules, tantes i tantes vegades pronunciades des de les albors de la Primera Internacional Obrera: "L'emancipació dels treballadors és obra d'ells mateixos".

»La intervenció dels polítics en les organitzacions sindicals, fa que l'esperit de solidaritat i de lluita dels obrers es debiliti i perdi força i consistència, perquè ho confien i ho fan dependre tot dels interessos dels líders.»

També exposà algunes dades que reflectien la potència de l'organització dels treballadors catalans durant la passada vaga de La Canadenc, en la qual s'havien donat 185.000 pessetes als presos, 31.000 pessetes als obrers de La Canadenc, 131.300 pessetes s'havien despès en les vagues i 81.000 en propaganda. Aquesta fabulosa quantitat havia estat recollida per 3.500 delegats molt sovint a les fàbriques o a domicili.

L'excursió de propaganda continuà a Saragossa i a altres punts i arreu l'organització dels catalans produïa un impacte formidable. En aquelles terres lligades encara per les boires del feudalisme, els arguments de la gent com Piera eren com un raig de llum penetrant, que estimulava les més profundes vitalitats.

V. La difícil expansió del sindicalisme català

A l'estiu del 1919 Catalunya va patir un estat de guerra que semblava que continuaria indefinidament. La direcció de la C.N.T. organitzà aleshores unes secretíssimes reunions, en les quals foren analitzades les grans accions que acabaven de protagonitzar i les perspectives més immediates.

«Aquestes reunions —explica Piera—, malgrat la seva importància, han estat escassament comentades, potser perquè no són conegudes. Durant uns dies repassarem acuradament el comportament de l'organització obrera en els últims mesos, l'evolució política de l'Estat espanyol i la circumstància internacional.

»La força de la C.N.T. aquells moments era formidable, pràcticament constituïa un Estat dins l'Estat. Aquesta situació lògicament no es podia mantenir gaire temps, puix que totes les forces que donaven suport al sistema capitalista es mobilitzaven per acabar amb una organització que els plantava cara i que sovint els feia recular.

»L'estat de guerra gairebé permanent demostrava clarament que els governants estaven disposats a portar la repressió fins al final. Tenien el suport de la burgesia i dels partits polítics de dreta a Catalunya i arreu de la Península. La burgesia catalana estava armada fins a les dents i, en conjunt, totes les forces reaccionàries havien

format un bloc disposat a liquidar una situació que els ofegava. Mitjans? Els que fossin.

»Davant una situació tan delicada, el camí era fàcil de triar: o ells o nosaltres. Plantejat el problema amb cruesa, ens preguntàrem: ¿Què en farem de tota aquesta formidable organització? ¿De tota aquesta força que ja no podem contenir? La resposta fou: No hi ha altre camí que marxar cap a la revolució social, que és el nord del proletariat.

»Encaminades totes les activitats en aquesta direcció, prenguérem l'acord d'enviar delegacions a diferents països d'Europa. La situació internacional semblava propícia, puix feia poc que s'havia signat l'armistici de la Primera Guerra Mundial. Arreu d'Europa el proletariat estava eufòric, feia dos anys que a Rússia havia triomfat la Revolució bolxevic i tothom estava disposat a imitar al poble rus.

»La C.N.T. creia que havia arribat la gran oportunitat d'utilitzar la seva força per a intentar la tan esperada insurrecció general del proletariat no solament a Ibèria, sinó a tot Europa. Orientada la nostra acció per aquest camí, iniciàrem els primers passos d'aquell ambiciós moviment social. Foren nomenats delegats per a entrevistar-se amb les organitzacions sindicals d'altres països: Evelí Boal, a Portugal; Salvador Quemades, a França; Eusebi Carbó, a Itàlia; Àngel Pestaña, a Alemanya i a Rússia, i jo a Holanda, on al final de l'agost se celebrava el Primer Congrés Sindicalista organitzat després de la guerra mundial.

»Entretant, a Barcelona, es feien preparatius d'una gran envergadura revolucionària. Quan el company "L'Avi", és a dir, Pere Foix —que també havia anat a Rússia—, en tornà, ens presentà un company que crec que era rus, químic de professió i especialista en la fabricació d'explosius.

»L'organització li proporcionà els elements necessa-

ris per a instal·lar un laboratori en un local del carrer de La Paloma. Tot marxava bé, fins que un dia la policia va sorprendre una reunió que se celebrava al carrer de Ponent, cantonada al de Peu de la Creu, i, perseguint alguns dels assistents que pogueren fugir, escorcollà algunes cases del carrer de La Paloma per si hi havia algú amagat.

»Casualment, descobriren el laboratori i el rus que dormia. Per sort, els pogué despistar, puix que també fabricava articles de perfumeria amb la finalitat de desorientar els veïns i la policia. Uns dies més tard, aquests van assabentar-se de quina era l'autèntica finalitat d'aquell laboratori, però l'ocell ja havia volat. A la reunió del carrer de Ponent, que acabo d'esmentar, foren detinguts gran nombre de dirigents dels sindicats.

»Els resultats de les gestions dels delegats que havien anat a l'estranger no foren els que esperàvem. A França, a Alemanya, a Holanda i a Itàlia les respostes havien estat ambigües, només les minories existents d'ideologia semblant a la nostra van respondre a la crida. A Itàlia això tenia importància, ja que la Unió Sindical Italiana, de tendència anarco-sindicalista, era important i, naturalment, compartia la nostra anàlisi de la situació.

»Als altres països es demanà als sindicats que si no tenien prou força i mitjans per a intervenir en un moviment de tanta importància, que almenys tractessin de donar-li el suport que poguessin, sobretot moral. Segurament el més important d'aquest pla fou la gestió realitzada a Rússia.

»Pestaña plantejà la qüestió amb tota claredat i els demanà el suport des d'un punt de vista econòmic i quant a material de guerra. Davant d'això, la resposta dels russos fou afirmativa, si la revolució era políticament dirigida per ells, és a dir, pels comunistes, acceptant com a principi fonamental la famosa dictadura del proletariat. La pugna entre Marx i Bakunin es manifes-

tava una vegada més, al mateix temps que ens assabentàvem dels assassinats d'anarquistes, que havien tingut lloc els primers anys de la revolució russa.

»A Portugal la situació era més favorable, ja que la majoria sindical practicava la mateixa tàctica de lluita i els objectius de la C.N.T. El proletari portuguès estava molt influït per les experiències dels obrers catalans.

»Reunits novament per analitzar els resultats del sondeig fet pels delegats enviats a l'estranger, es va creure prudent prescindir de l'exterior i concentrar el moviment a l'Estat espanyol. Orientats en aquesta direcció, començarem els preparatius, fins i tot militars; però la persistent repressió i el continu estat de guerra, les provocacions per part del Govern i la burgesia, ens emplaçaren en una lluita d'una durada de quatre o cinc anys, cos a cos amb les capes reaccionàries i amb resultats tràgics.

»En la lluita i en l'autodefensa a què tots ens veiérem obligats de practicar, anaren desapareixent les possibilitats d'una revolució que volíem que transformés l'estructura política, econòmica i social d'Europa.

»El món actual seria diferent, no aquest món d'injustícia i de violència, sinó un de més unit i humà; podríem afirmar que les causes que encengueren la Segona Guerra Mundial no s'haurien produït. No podríem així mateix assegurar que la violència s'hagués acabat, hi ha altres continents on el proletariat no tenia la mateixa visió dels problemes socials, ni la mateixa preparació, ni el mateix esperit de lluita per la llibertat humana.»

Molts inconvenients s'interposaren en la trajectòria dels sindicats. Entre tots ells cal destacar el pistolerisme de la recent creada Federació Patronal, que començava a fer acte de presència, i això motivà que elements anarquistes contestessin al desafiament, caient en el parany que els paraven els sectors conservadors, que no desitjaven el diàleg amb els sindicats, sinó la violència

que els permetia fer ús de tots els mitjans repressius de l'Estat i dels particulars que ells mateixos organitzaven, ja fos la colla de Bravo Portillo o l'anomenada dels «seixanta» del fals baró de Koenig i més tard els del Sindicat Lliure.

El viatge de Piera a Amsterdam fou un seguit d'aventures. No tenia passaport, de manera que arribar-hi li exigí més de cinc dies. A París, recorda que va tenir un incident amb Largo Caballero.

«Uns companys, entre ells Bru Lladó, de Sabadell, em contaren que havien assistit en una conferència d'aquell polític, pronunciada a la Borsa de Treball de París. Largo Caballero havia afirmat, en aquell acte, que era gràcies a l'esforç del P.S.O.E. i de la U.G.T. que el Govern espanyol legislà la jornada de vuit hores. Naturalment, Bru Lladó el va interrompre dient que aquestes eren forces que feien la migdiada tan llarga que ja durava anys i que els que havien tret les castanyes del foc eren els cenetistes.

»L'endemà tingué lloc, al local de la C.G.T. francesa, una entrevista amb Largo Caballero, Besteiro i Léon Jouhaux. Vaig aprofitar l'ocasió per a aclarir aquest punt. Explicant que era bo de tant en tant sortir a l'exterior per a prendre contacte amb els ambients afins, però encara era millor i pràctic dir-los la veritat i no falsejar els fets d'una manera tan barroera. A Catalunya, tothom des de feia molt de temps treballava ja només vuit hores i si havíem aconseguit el decret per a tota la Península, era degut al nostre esforç, a l'empenta de la C.N.T. Perquè, ¿qui podia dubtar que sense les grans vagues, com la de La Canadenc, res no s'hauria aconseguit?

»Sempre he tingut friccions —conclou Piera— amb la gent del P.S.O.E.»

Entre els records significatius de Piera d'aquest període figura l'afer de la Comissió Mixta de Treball, aprovada per Reial Decret de l'11 d'octubre de 1919. Aquest

organisme volia ser una plataforma de discussió entre els representants dels patrons i els dels treballadors. La C.N.T., fidel als criteris de sòlida consolidació, aprovà a través dels seus delegats aquesta fórmula. Signaren, el 2 de novembre, Salvador Seguí i Josep Molins. Per part dels patrons i després de moltes vacil·lacions, que denotaven que tenien posades les esperances no en la negociació, sinó en la violència, també signaren el 12 del mateix mes.

«Aquestes reunions, a les quals vaig participar, comptaren amb l'ajut valuós de l'alcalde de Barcelona, Antoni Martínez Domingo. Era un home ben intencionat i honrat. Tenia un gran interès a solucionar aquell conflicte donant la raó a qui la tingués. Un dia abans de la reunió de la Comissió Mixta, va cridar-nos i ens digué: "Tingueu la seguretat que jo faré tot el que sigui possible per tal que l'acord sigui el màxim de just, puix que els obrers catalans es mereixen això i més". Més tard, uns desgraciats el van ferir greument. Per nosaltres això era important, ja que la Comissió Mixta de Treball significava un reconeixement jurídic de l'autoritat dels sindicats.

»Però la nostra satisfacció no trigà gaire a evaporar-se, podem ben bé dir que fou un goig sense alegria. Els patrons no compliren els acords que havien subscrit el dia abans i continuaren endavant amb el locaut i altres arbitrietats, com era negar feina als companys que més s'havien distingit en les lluites.»

Aquí arribem al punt en què apareix la terrible arma de la Patronal: el locaut. El 20 d'octubre de 1919, en el curs del Segon Congrés de la Confederació Patronal Espanyola, celebrat precisament a Barcelona, s'acordà paraitzar el treball, començant per la indústria catalana. Així, doncs, res no té d'estrany que, malgrat l'actitud negociadora de l'organització obrera catalana, el 27 de novembre s'iniciés un locaut, que fou mantingut fins al

20 de gener de 1920. Deu llargues setmanes, durant les quals més de 200.000 treballadors aguantaren difícilment l'escomesa, mentre la misèria adquiria proporcions alarmants.

Malgrat aquesta seriosa maniobra de la burgesia, el 18 de desembre del mateix any tingué lloc, al teatre de la Comèdia de Madrid, un Congrés de la C.N.T. que perseguia la definitiva projecció d'aquella organització en l'àmbit peninsular. Els dos principals acords que s'hi prengueren foren, d'una banda, l'acceptació de la fórmula del Sindicat Únic per part dels treballadors de la resta de la Península, tal com ja havien fet el 1918 els catalans, i, en segon lloc, la posició que calia prendre respecte a la Tercera Internacional. Després d'intensos debats, s'acordà adherir-s'hi provisionalment, en espera que, amb més informació, fos possible de prendre una determinació definitiva.

Aquesta qüestió seria liquidada en el Congrés del juny del 1922 en retirar aquesta adhesió provisional i adherir-se plenament a l'A.I.T. d'inspiració anarquista.

«Jo no era partidari que ens hi adheríssim —reconeix Piera—, però en aquells moments tothom estava impressionat per l'èxit dels bolxevics. Entre aquests entusiastes, recordo en Pestaña, el qual, per cert, en tornar de Rússia ja havia canviat d'opinió...»

*Quan els treballadors morien
assassinats pels carrers...*

Pere Foix en referir-se (31) a l'etapa de violència que s'obre amb el nomenament el desembre del 1919 del com-

(31) Pere Foix: *Apòstols i mercaders*, pàg. 84. Ed. de la Fundació Sara Llorens de Serra. Mèxic, 1957.

te de Salvatierra com a governador civil de Barcelona, utilitza aquesta expressió, que completa amb les paraules següents: «...mentre els treballadors morien pels carrers assassinats pels pistolers, la gent d'ordre, cofoia, proclamava que la pau regnava. Sí, en efecte, es tractava d'aquella pau espanyola, tan coneguda pels nostres pares al segle XIX».

L'ofensiva de violència que queia damunt l'organització obrera procedia de diversos sectors, si bé tot era orientat, evidentment, pels sectors conservadors. Caldria destriar el locaut que, com hem vist, utilitzava la Federació Patronal, l'acció repressiva que es feia des del Govern Civil i la Capitania i, per fi, el pistolisme del Sindicat Lliure, fundat també el desembre del 1919, amb l'ànim que fos una força que integrés els encarregats d'atemptar contra les figures més destacades del món sindical...

El quadre de forces contra els sindicalistes era, doncs, formidable i, com era de preveure, les víctimes foren nombrosíssimes. S'acostaven temps molt difícils per a l'organització obrera. A primeries del 1920, amb una excusa intranscendent, foren clausurats oficialment els sindicats. El mes de gener era objecte d'un atemptat el mateix Noi del Sucre, que n'escapava illès per sort...

Diàriament queien treballadors víctimes dels trets del Lliure... L'ambient a Barcelona era irrespirable. Assassinats, detencions, deportacions, en definitiva la violència tan desitjada per l'extremisme patronal i també per l'anarquista. En aquest sentit hom ha pogut escriure:

«Durant aquells anys la C.N.T. es va veure tant o més debilitada pel terrorisme anarquista com per les intransigències i represàlies patronals i per les persecucions governamentals, les quals, a la seva vegada, el provocaren i servaren viu a la manera de reacció en l'entranya de l'organització obrera.

»Aquest fenomen, que es va produir cíclicament, in-

crementant-se cada cop més des de l'any 1911 al 1923, arribaria a les seves darreres conseqüències durant els anys de la dictadura, quan a la màxima desintegració dels sindicats de la C.N.T. corresponia el punt més alt d'organització de les minories activistes que van acabar per crear la F.A.I. l'any 1927» (32).

Referint-se a l'acusació de terrorisme per part d'elements de la C.N.T., Piera vol puntualitzar i matisar aquesta injusta condemna global:

«Sovint sembla com si els anarquistes tinguin la culpa de tot el que fa referència als atemptats. En justícia no és així, en el moviment anarquista hi havia una bona part, els més capaços i més responsables, que estaven radicalment en contra de la política dels atemptats, anomenats socials. Els grups que es dedicaven a aquesta mena de fets, si bé n'hi havia que es deien anarquistes, la major part tenien tant d'anarquistes, com jo de bisbe, era gent que caçava a tant la peça, fent el negoci de l'escorxador.

»És possible que si analitzéssim la trajectòria d'alguns individus pertanyents a juntes de determinats sindicats —molt pocs—, descobriríem que alguns dels seus components estaven formats en la mateixa pobra mentalitat i amb similar formació que els membres dels esmentats grups d'acció.

»Les autoritats i la Patronal estaven molt interessades a introduir a les juntes dels sindicats, i en els grups d'acció agents provocadors que sovint seguien els seus plans, d'aquesta manera podien justificar els actes de violència i repressió contra els militants i tota l'organització obrera de Catalunya.»

Quant a les deportacions, un dels aspectes repressius que més silenciats ha estat, però que més incisivament

(32) Albert Balcells: *El sindicalisme a Barcelona (1916-1923)*, pàgina 97. Ed. Nova Terra, 1965.

anava minvant els quadres sindicals, Seguí protestava:

«Ara són deportats dintre la Península centenars d'obrers, destrossant famílies, portant al seu si la misèria i la desesperació, males conselleres. ¿Quin fruit esperen d'aquesta llavor? I en nom de què es fan? Això és l'entronització de la força, de la barbàrie. Això acusa la impotència i la desorientació del Poder públic, que, faltat del prestigi necessari per a governar, pretén substituir-lo amb l'imperi de la violència» (33).

Piera, Seguí i molts altres elements dirigents del Ram de la Construcció, amagant-se de la repressió, havien cercat feina a les comarques tarragonines. Piera, concretament, recorda un parell d'episodis d'aquella etapa.

«La proximitat amb Barcelona ens permetia continuar dirigint els sindicats i ésser lluny de les urpes del Lliure i al mateix temps viure amb la família. Recordo que treballàvem a Comarruga i que la majoria dels companys eren gent dels nostres sindicats, que també s'havien vist obligats a fugir.

»De tota manera, no ens estàvem pas quiets, dirigíem els sindicats i encara ens quedava temps de fer propaganda per aquelles comarques. En una ocasió havíem d'anar en Seguí i jo a fer un míting en un teatre de la localitat del Vendrell i ens van venir a buscar amb una tartana. Quan érem prop del poble, ja fosquejava. Ens van sortir a esperar alguns dels dirigents dels sindicats, però tan de sobte, que van espantar el cavall, sortí al camp del costat i la tartana va donar la volta de campana. Tot plegat hi hauríem pogut morir.

»Després d'uns instants, quan tot just em recuperava del cop que m'havia donat, vaig dir, espantat, a Seguí: Que t'has fet mal? No, em va contestar i observant el ridícul que era que fóssim tots dos de panxa enlaire, mirant les estrelles, esclafí a riure, amb una de les seves

(33) "La Voz", de Madrid, 4 de setembre de 1920.

famoses rialles, que tan fàcilment s'encomanaven... En fi, acabarem rient com boigs dins aquella tartana volcada.

»Dies més tard vaig tornar jo sol a la Cooperativa del Vendrell i, quan estava en plena exposició, la gent començà a girar-se cap a la porta del local, inquieta. La raó d'aquest enrenou era que, bloquejant la porta, hi havia una parella de guàrdies civils.

»No van dir res. Vaig acabar i cap a Comarruga altra vegada. Però uns dies després, a mig matí, quan era a l'obra treballant, tranquil·lament, em digueren que al carrer hi havia quatre parelles i un sergent de la Guàrdia Civil que preguntaven per mi.

»La notícia va escampar-se per l'obra tan ràpidament que, quan vaig acostar-me als civils, almenys una vintena dels meus companys eren al carrer a una prudent distància i els miraven amb un posat que no presagiava res de bo.

»Els vaig dir que era jo i em contestà el sergent que els havia d'acompanyar... L'ambient s'anava enrarint i, a la vista d'això, vaig optar per esmunyir-me camps a través en direcció a Valls. Per a res del món hauria volgut complicar innecessàriament la situació als meus pares i altres familiars que allà havien trobat un racó tranquil lluny de les angúnies de la ciutat. Això mateix havia d'aplicar-se a gran quantitat d'elements del sindicat que treballaven amb mi a l'obra, entre ells, el mateix Seguí.

»Durant aquella època els dirigents de la C.N.T. havíem sortit retratats algunes vegades a la premsa i això feia que la nostra fesomia fos coneguda i ens fos més difícil de passar desapercebuts. Sovint no dormíem a casa.»

El dia primer de setembre de 1920 va produir-se un canvi en el Ministeri de la Governació i en el de Foment. Hi entraren Bugallal i Espada, la qual cosa representava

un enduriment en la repressió. Aquest fet motivà que les fredes i distants relacions entre la C.N.T. i la U.G.T. variessin radicalment i que el dia 3 de setembre fos firmat un pacte d'aliança entre les dues sindicals.

Seguí explicava l'endemà les raons que els havien impulsat a subscriure el pacte:

«Doctrines a part, ens uneix la necessitat de salvar la pròpia existència» (34).

El pas era important i inevitable davant la creixent radicalització dels sectors conservadors. Seguí exposava quina era la situació:

«Som perseguits contínuament, amb veritable ràbia. A més d'haver-nos suspès les garanties i tancat els nostres locals, es fan contra nosaltres autèntiques coses rares. Una d'aquestes és el que passa als companys que agafen cobrant les quotes del Sindicat. A aquests companys els detenen i processen per estafa! S'arma els sometents i es pot atemptar impunement contra nosaltres.

»A la pregunta del periodista que li demanava la seva opinió sobre les deportacions, contestava: Sabem que se'n projecten» (35).

I el que és curiós és que el mateix periodista entrevistava el mateix dia Bugallal, el nou ministre de la Governació, el qual, en preguntar-li per l'acció repressiva, tenia el cinisme de contestar: «No sé a quina acció repressiva es refereixen...».

El pacte C.N.T.-U.G.T. era signat per part dels catalans per Salvador Seguí, Salvador Quemades i Evelí Boal i per part de la U.G.T. per Largo Caballero, Núñez Tomás, Cordero, Fernández, Hoyos i Martínez Gil. La maniobra convergent dels sindicats no fou suficient com per a evitar la brutalitat de la repressió; d'altra banda, aviat es féu evident que la U.G.T. no estava disposada a plan-

(34) "La Voz", de Madrid, 4 de setembre de 1920.

(35) Declaracions fetes al diari "Hoy", de Madrid, i reproduïdes per "La Publicidad", el 4 de setembre de 1920.

tar cara i continuava essent una sindical centralista i més preocupada per la subsistència que per la funció reivindicativa.

Piera va participar en una sèrie de mítings conjunts que es van celebrar per diferents indrets d'Euzkadi. Així, recorda perfectament com en el celebrat a Bilbao va mantenir una breu polèmica amb Saborit, una anècdota que il·lustra com era de fràgil aquell pacte, recorda també que entre l'auditori hi havia la voluminosa figura de Prieto:

«De primer vaig intervenir jo i després ho féu Saborit, el qual va dedicar-se a criticar la C.N.T., en atribuir-nos l'enduriment de la repressió, degut a l'estil d'actuar que teníem... Bé, quan va acabar, vaig tornar a demanar la paraula i va semblar-me necessari puntualitzar que si els treballadors catalans érem perseguits era perquè fèiem coses, era perquè érem una força potent, activa...

»Saborit era diputat del P.S.O.E., però en aquell míting representava la U.G.T. i no el partit. En parlar jo novament vaig insistir: "La C.N.T. no ha fet cap pacte amb el P.S.O.E. ni menys ha sol·licitat la cooperació dels diputats d'aquest partit; per consegüent, si el senyor Saborit ha vingut a parlar en representació del partit socialista, per a fer propaganda i prosèlits per al seu partit, us dic companys que nosaltres no hi tenim res a fer aquí i, per tant, ens retirem".

»L'auditori començà a desfilir i el company Bilbao, que presidia el míting, de filiació socialista, s'adonà de la importància que tenia aquell incident provocat per Saborit. Tot seguit digué: "Efectivament, el pacte solament l'han subscrit les dues sindicals: la C.N.T. i la U.G.T.".

»La premsa de la tarda, sobretot la dels sectors liberals, feia la ressenya del míting de manera força objectiva. Quan els socialistes ho llegiren els faltà temps per enviar-me una nota a l'hotel, invitant-me aquella mateixa nit a personar-me al Círculo Socialista per parlar

de l'incident. La Junta de l'esmentada entitat desitjava la publicació d'una nota conjunta que restés importància al refrec del matí.

»Nosaltres no podíem negar les paraules que milers de persones i els mateixos periodistes havien sentit. Només hi havia dos camins: suspendre la campanya o canviar el representant de la U.G.T. Optaren per aquesta última solució i la sèrie de mítings la continuarem amb el company Lacord de la U.G.T., que havia estat un dels fundadors de la C.N.T. i representant de l'organització obrera de Saragossa al Congrés del 1911. Malgrat tot, el moviment conjunt va anar decaient i molt aviat no en quedà res.»

Martínez Anido a Barcelona

En la història del moviment obrer català, hi figurarà sempre una menció especial per a aquest militar que es distingí extraordinàriament per la contundent ofensiva que va ordenar contra els treballadors. El 8 de novembre de 1920 els sectors conservadors pogueren aconseguir el somni desitjat, substituir en el Govern Civil de la capital Federico Carlos Bas i posar-hi l'esmentat general Martínez Anido. Immediatament va córrer per la ciutat un clima de terror. Era la política que durant dos anys realitzaria el nou governador civil.

Al llarg del mes de novembre foren empresonats la majoria dels dirigents de la C.N.T., que posteriorment foren deportats al castell de la Mola a Maó, i començaren a incrementar-se els assassinats de sindicalistes, fets amb tota impunitat a plena llum del dia. El 30 de novembre queia també assassinat, com un treballador més, l'illustre advocat Francesc Layret, dirigent del Partit Republicà Català, home lliurat totalment a la defensa

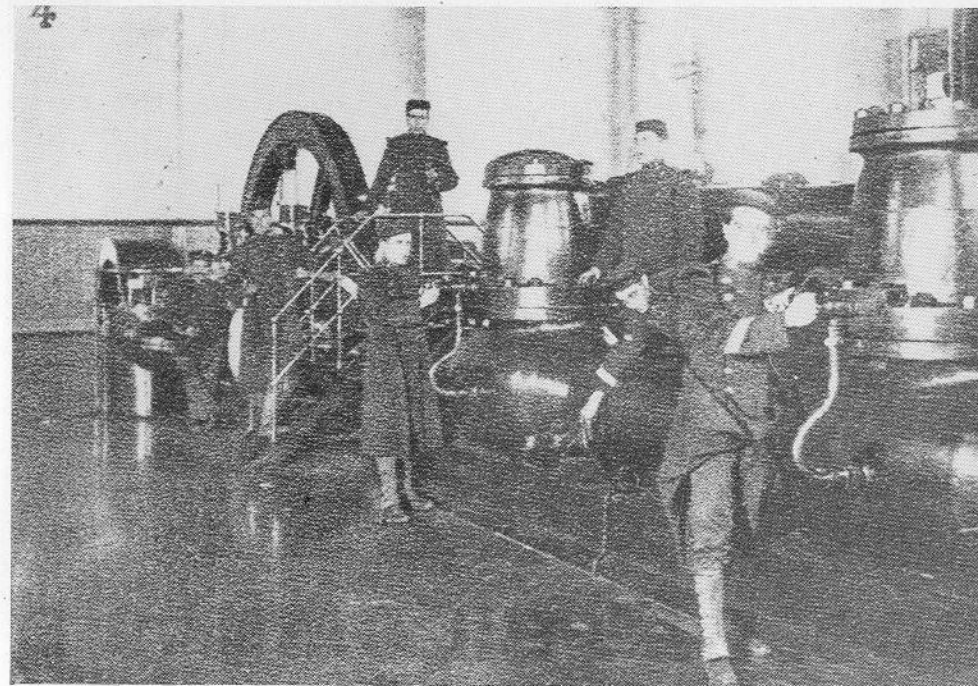
Guàrdies de seguretat vigilants la Rambla barcelonina

Forces d'Infanteria a la plaça del Comerç de Sant Andreu

Proclamant l'estat de guerra

L'exèrcit ocupa les instal·lacions que subministren l'energia que fa possible posar en servei el subministre de l'aigua

Els forns de les fàbriques productores d'energia són manting en funcionament per fogoners de la Marina de Guerra espanyola

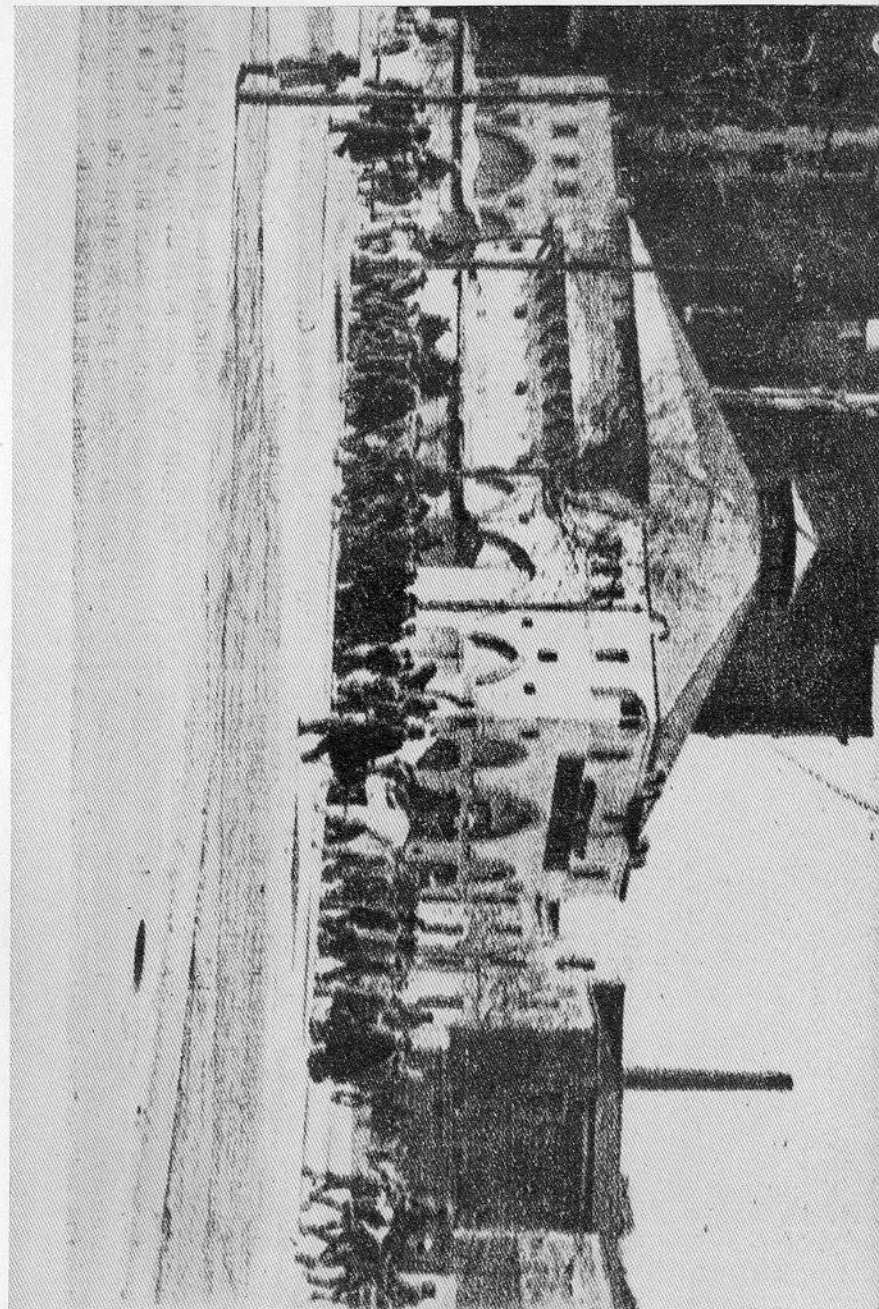
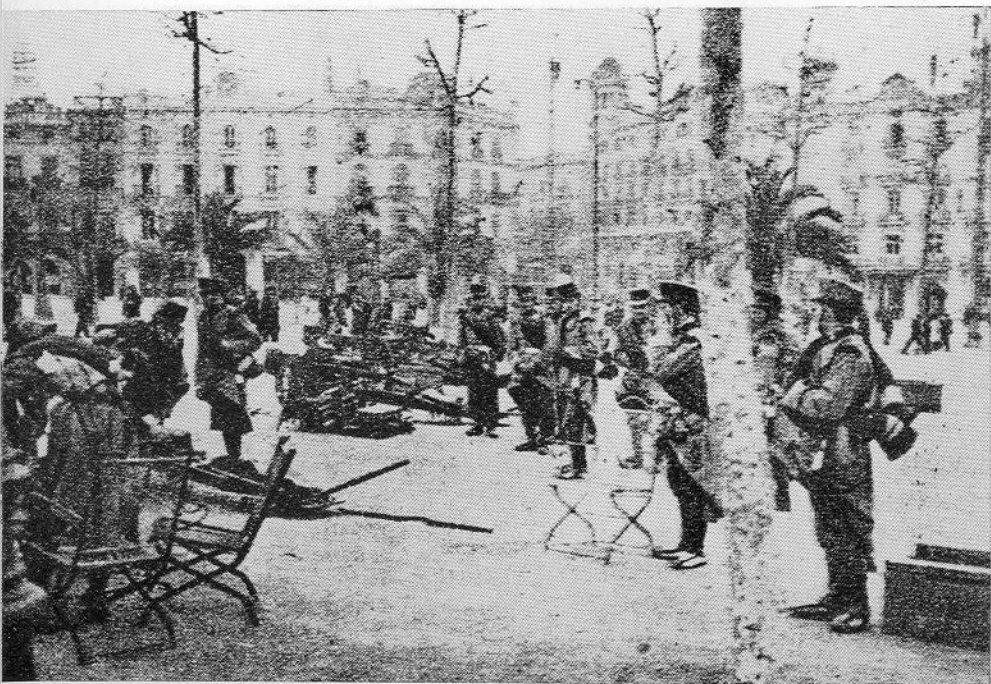
Una de les peces d'artilleria situada a la Rambla durant la vaga

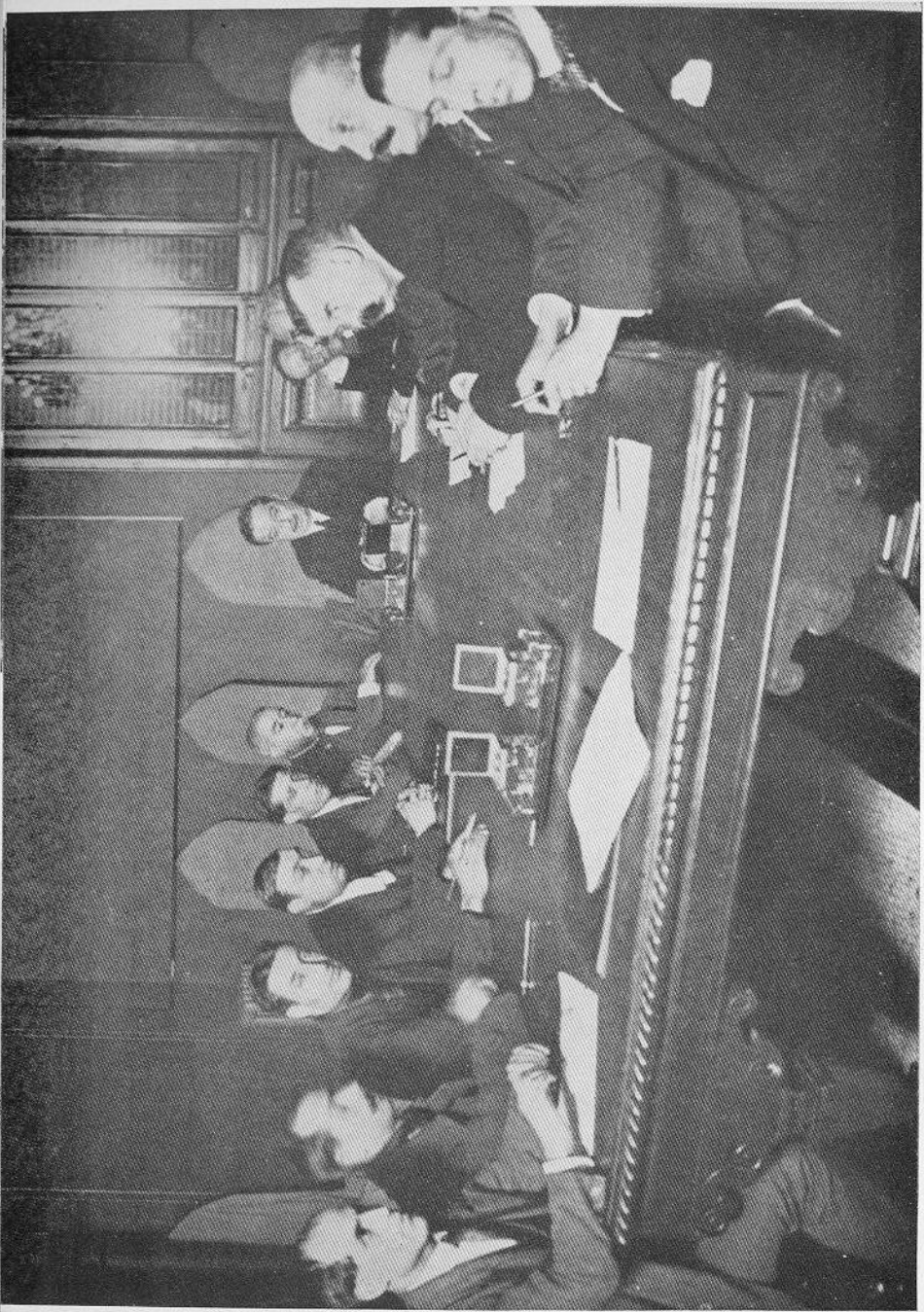

El 24 de març de 1919 era declarat l'estat de guerra i s'iniciava una furiosa persecució.
La fotografia presenta una secció d'artilleria al Paral·lel.

Una bateria de canons Schneider al centre de la plaça de Catalunya.

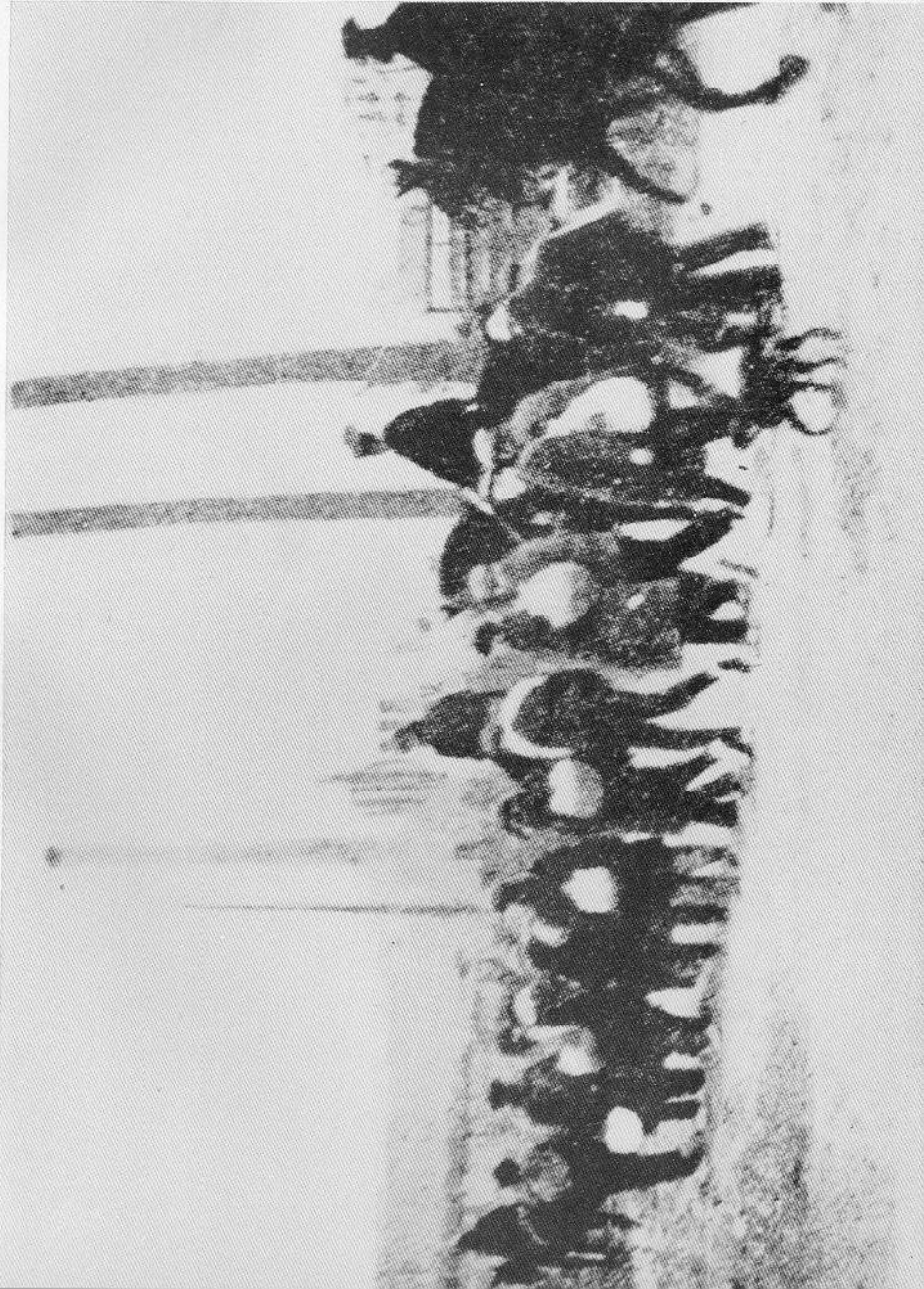

Típica estampa d'una corda de presos travessant Barcelon
Durant la vaga de La Canadencia, al Castell de Montjuïc
hi va arribar a haver 3.000 empresonats.

Reunió de la Comissió Mixta de Treball del 6 de novembre de 1919. Presideix l'alcalde de Barcelona, Antoni Martínez Domingo, a dreta i esquerra del qual hi ha els advocats Josep Roig i Bergadà i Felip Rodés. Asseguts, d'esquerra a dreta, la representació de la C.N.T.: Manuel Moyano, Sadurní Meca, Simó Piera, Salvador Seguí i Josep Duch. I al seu davant, la representació patronal integrada per Jaume Agustí, Joan Pfaff, Santiago Trias, E. Detouche i Valero Riera.

Impotents les autoritats espanyoles i la patronal catalana per aturar la força creixent dels sindicats de la C.N.T., deixaren que Martínez Anido a Barcelona iniciés una política d'extremada duresa, una característica de la qual fou l'aplicació freqüent de "lleis de fugues".

dels sindicalistes, gran amic dels principals líders cenetistes.

L'impacte d'aquesta notícia fou terrible. Espontàniament, l'endemà hi hagué vaga general i l'enterrament, que tingué lloc el 2 de desembre, fou una impressionant manifestació. Una multitud de treballadors ompliren el carrer Balmes, prop de la Gran Via, on vivia Layret, i l'acompanyaren fins al cementiri. Es produïren violentes càrregues i el taüt, que era portat damunt les espatlles, arribà a caure a terra, a causa del furor amb què els civils a cavall atacaven fins i tot els que el duïen.

Tot i que Piera ja ens ha donat anteriorment l'opinió de Layret, tornem a insistir-hi:

«Layret era un home honrat, un polític honest, però que s'havia hagut de formar en una època especialment turbulenta. Si no hagués mort tràgicament, hauria arribat a assimilar moltes coses. Era gran amic de tots, especialment de Seguí, però jo no crec que el Noi del Sucre hagués fundat un moviment polític al costat de Layret. El que és possible que hagués passat, és que hauria sostingut seriosament l'acció de Layret.

»Seguí era prou intel·ligent per a comprendre que un canvi de posició, ateses les circumstàncies, hauria provocat una situació més greu que la desfermada per Pestanya, anys més tard, en els rengles de la C.N.T., quan constituí el famós Partit Sindicalista.

»Cal no oblidar que Seguí havia assimilat profundament els ideals del sindicalisme revolucionari i, per tant, tenia arrels molt endins que el lligaven a la C.N.T. Creia en la bondat i la pràctica de l'anarco-sindicalisme com a sistema polític, econòmic i social, i creia així mateix que només els sindicats estan capacitats per a organitzar la transformació de la societat capitalista en una societat llibertària.»

El 5 de desembre era possada en pràctica la «lleï de fugues». L'esgarrifosa llista, s'iniciava amb la mort de

SALVADOR SEGÚI, AMB L'ESTAT MAJOR DEL SINDICALISME I ALGUNS PERIODISTES D'ESQUERRA EL 1920.

Drets, d'esquerra a dreta: MOLINS, secretari de la Construcció de Barcelona, EZEQUIEL ENDÉRIZ, ÀNGEL SAMBLANCAT; coronel MOGROVEJO, MAURE BALATERRA, GIL BEL, redactor de la "Sol"; AGUILAR, de la Federació Local de Madrid; FRANCESC ARÍN, secretari de la Metal·lúrgia de Barcelona; ESPANYA, secretari de la Fusta. Assaeguts: ÀNGEL PESTAÑA, SIMÓ PIERA, del Comitè Nacional; SALVADOR SEGÚI, "el Noi del Sucre"; MARGARIDA GIRONELLA, companya d'EUSEBI

Gregori Daura i Ràdua darrera la plaça de braus de la Monumental.

La C.N.T. protestà per aquella salvatgeria i convocà una vaga general per al 21 de desembre i sollicità la col·laboració de la U.G.T., però aquesta organització no va respondre, la vaga va fracassar i el pacte C.N.T.-U.G.T. passà a la història...

Durant dos anys l'organització obrera a Catalunya va rebre l'impacte fortíssim d'una repressió com mai no havia conegut. Els militants queien assassinats enmig d'un clima de vandàlica fúria. Foix ens descriu aquella situació (36):

«A les llars dels dirigents del sindicalisme la vida esdevingué molt difícil; no podien anar a la feina perquè els pistolers estaven a l'aguait; tot eren dificultats, angoixes, estretors, fam.»

Entretant, la llei de fugues començava a clarejar els quadres de la direcció de la C.N.T. Aquest és un dels molts aspectes que està per estudiar en la frondosa història del moviment obrer català. ¿Quin era l'impacte numèric i qualitatiu d'aquell salvatge sistema de treure's del davant els elements sindicalistes? No hi ha dubte de la contundència del sistema, però caldria saber-ne la importància exacta.

Una infinitat de testimonis il·lustren aquella pràctica sanguinària. Pere Massoni, membre de la Junta del Ram de la Construcció, fou portat, a la nit, des de la Presó Model de Barcelona fins a uns camps pròxims i allà fou víctima de diverses descàrregues. Ell mateix ho pogué contar, ja que, tot i que el remataren, només li havia entrat una bala pel clatell que li sortí per la galta, va estar molt greu i trigà mesos a recuperar-se de la ferida. Massoni, segons comenta Piera, continuà militant, com

(36) Pere Foix: *Apòstols i mercaders*, pàg. 83. Ed. de la Fundació Sara Llorens de Serra. Mèxic, 1957.

si res no li hagués passat, però uns anys després morí a causa d'aquelles mateixes ferides. Cal destacar que era un dels millors militants de l'organització obrera i, sobretot, una excellent persona, de gran bondat.

Un altre cas, que explica Piera, és el de Dídac Parra, un noi valencià que pertanyia al Ram de la Fusta i que feia poc temps que era a Barcelona. Al cap de pocs dies fou detingut i des de la Jefatura de Policia, juntament amb altres companys, foren portats a un solar situat a l'actual Via Laietana i afusellats. Caigué greument ferit, va fer-se el mort i, encara que era de nit, s'hi aproximà nombrós públic i les autoritats no tingueren altra solució que portar-lo a l'Hospital Clínic. No solament va viure prou per a explicar aquests fets, sinó que encara li quedaren energies per a continuar lluitant fins al 1970, que morí a Caracas voltat de companys i familiars.

La relació seria d'una extensió increïble. Però algú caldrà que la faci, ja que és una de les causes fonamentals que expliquen com la C.N.T., és a dir, els sindicats catalans d'aquella època van veure interrompuda la trajectòria ascendent, en caure assassinada pràcticament tota una generació de dirigents.

Piera va patir aquella terrible onada de violència. A la primavera de 1922 el Comitè de la C.N.T. havia rebut insistents informes dels maltractes que patien els militants sindicalistes a les presons espanyoles. Es decidí fer un informe complet, després d'haver dut a terme una visita a tots els centres penitenciaris. D'aquesta tasca en fou encarregat Piera juntament amb Pena.

Així, doncs, durant tres mesos va recórrer pràcticament tota la Península. El viatge fou molt interessant i gràcies a l'ajut d'un funcionari del Cos de Presons, el senyor Antiques, íntim amic del comte de Romanones, que en aquell moment era ministre de Justícia, va facilitar-los la manera de visitar tots els penals, amb el mínim de dificultats possibles. Cal tenir present que aquest

home tenia molta simpatia pels sindicalistes i durant aquells anys, en què la lluita era més violenta, va fer grans serveis a l'organització obrera, amb risc per part seva.

L'informe que redactà aquesta comissió Piera el té perdut. Aquest home és com un vaixell que ha naufragat i que més tard torna a la superfície, no conserva cap paper de tota la seva intensa vida sindical.

En tornar a Barcelona, després d'haver visitat les presons, Piera recorda que donaren a conèixer l'informe en un míting al Teatre del Bosc, a Gràcia, i també recorda com un ximple, en iniciar l'exposició, cridà: «Parla en castellà!». Però, immediatament, Martínez, un delegat d'Astúries que assistia a l'acte va replicar: «Parla en català, Piera!». «Cosa que, naturalment, ja pensava fer», afegeix el nostre biografiat.

«Cal dir que el company Martínez era un dels delegats més preparats de la C.N.T. Durant la guerra de 1936-1939 fou alcalde de Gijón i morí d'un accident de cotxe. A la C.N.T. no tot eren flors i violes —admet Piera—, també hi havia individus amb un esperit mesquí i una dosi espantosa de centralisme. Creien que el castellà era el llombrígol del món i que si no hi parlaven feien traïció a les doctrines universalistes, sense tenir en compte que tan ibèrica era la llengua castellana com ho és el català en relació al món. Calia repetir sovint que cada poble és lliure de fer ús de la pròpia llengua i també de transferir als pobles germans els valors espirituals de la seva cultura.»

L'onada de violència del període de Martínez Anido a Catalunya no té precedents. A la tardor del 1922 el clima aconseguit per aquest feia que fins i tot diaris moderats com *La Veu de Catalunya* s'escandalitzessin (37):

«...hi ha en la història del terrorisme a Barcelona un

(37) *La Veu de Catalunya*, 20 d'octubre de 1922.

detall que no té precedents enlloc. Ens referim a les notes que acostuma a publicar la policia l'endemà de molts dels atemptats, donant compte dels antecedents de la víctima en forma tal que no sembla sinó una justificació del fet.»

En llegir aquestes ratlles Piera replica: «Aquest diari en aquell moment era l'òrgan de tota la burgesia catalana, tenia por que fos vist el joc maquiavèlic que portava a cap i que quedés al descobert davant l'opinió pública quins eren els veritables autors d'aquell bany de sang. Políticament, no els agradava que els assenyalessin amb el dit i així amb escrits d'aquest tipus feien un joc per partida doble.

»Per a comprendre quina era la posició d'aquell diari envers els treballadors catalans, només cal treure dels arxius els editorials i veureu amb tota claredat quins eren els enemics potencials de la classe obrera catalana. Aquesta política destruï en gran part el sentit de catalanitat que hi havia en el cor del nostre proletariat.»

El 18 d'octubre una de les víctimes era Jaume Rubinat i Grau, que contràriament al que s'ha dit no era parent del Noi del Sucre, que va morir de resultes dels trets que uns del Lliure li engegaren a mitja tarda al carrer del Carme. Era del Comitè del Ram de la Metal·lúrgia. El 23 del mateix mes li tocava el torn a Piera, que fou atemptat a Sants per elements pertanyents també al Lliure. Tingué el temps just d'amagar-se en un portal, mentre xiulaven les bales. En anar per sortir-ne es trobà que dos civils l'encanonaven amb els màusers. El van detenir i el portaren a la Jefatura.

En entrar a l'oficina per a iniciar l'atestat escoltà uns comentaris entre els policies que el feren témer el pitjor, però va tenir sort, ja que aleshores telefonà el cap de Policia, l'Arleguí, preguntant si hi havia alguna cosa important. En assabentar-se que havien agafat en Piera s'hi traslladà expressament, li prengueren declaració i, sor-

prementment, al cap d'unes hores, ja fosc, el deixaren anar.

En sortir d'aquell edifici de Jefatura, que aleshores estava situat al Passeig de la Duana, just allà on ara hi ha la plaça d'Antoni López, va veure de cua d'ull com dos policies es disposaven a seguir-lo. S'aturà al portal i esperà que passés un tramvia, arrencà a córrer i va pujar-hi en marxa, deixant despistats els dos funcionaris...

Deixà el tramvia davant l'estació de França i recorda perfectament que en passar per allà va trobar-se amb Feced, que havia estat de la C.N.T. i era aleshores un conegut confident de la policia, el qual, en veure'l, li digué: «Vés-te'n, Piera, que aquesta nit corren mals aires...». Efectivament, aquella nit, segons recorden els vells militants, foren assassinats nombrosos treballadors, «fins i tot alguns en el mateix llit on dormien».

Aquest Feced és un dels individus que intervingué en l'assassinat de Layret. Durant la Dictadura, abandonat pels seus protectors i fins i tot empresonat, malalt i sense un cèntim, confessà a David Rey per escrit una detallada exposició de tots els crims en els quals havia intervingut; ho féu a canvi d'una quantitat irrisòria... Les set o vuit quartilles de Feced foren lliurades a la C.N.T., que en va editar un opuscle; també la revista anarquista que es publicava a l'Argentina, «Protesta», va reproduir-les íntegrament.

L'endemà, dia 24, la premsa donava la notícia d'una fantàstica història sobre un pretès atemptat, la nit anterior, a la persona de Martínez Anido. El que era cert de tot allò, era que quatre treballadors més havien estat assassinats. La barroera farsa obligava per fi Sánchez Guerra a destituir aquella mateixa nit Martínez Anido i Arlegui.

Els nombrosos detinguts aquella nit foren deixats en llibertat, ja que no hi havia proves que els inculpeassin de

res. Era, i cada vegada fou més evident, una simple coartada muntada per a fer una de les habituals neteges. La declaració que féu un dels que havien estat atemptats abans de morir és contundent. Aureli Cerdanyo, en el dispensari on va ser conduït, declarà al jutge de guàrdia:

«...es trobava en el seu domicili, quan es presentaren uns senyors que digueren ser policies, practicaren un escorcoll, del qual resultà que trobessin dues pistoles, una de la seva propietat i l'altra per a vendre. Fet l'escorcoll, li digueren que els seguís i en ésser en un dels carrers immediats al passeig de Colom, sentí uns trets, se sentí ferit i veié com els que el conduïen fugien en direcció a la plaça d'Antoni López» (38).

Tres dies després, el 27 d'octubre, la premsa publicava una nota de la Federació Local de Sindicats Únics de Barcelona, en la qual es traslluïa el desig de tornar a funcionar legalment:

«La marxa dels generals Anido i Arlegui de Barcelona ha portat com a conseqüència immediata el retorn a la normalitat ciutadana. Podem assegurar que aquesta espècie de protectorat civil que ha acordat el Govern per a Barcelona amb la sortida dels dos funcionaris de trista celebritat, es traduirà en una era de pau completa, ja que sabem per notícies fidedignes, que ningú no ens pot desmentir, que els elements del sindicalisme estan preparant la legalització dels seus organismes d'acord amb la llei d'Associacions i els reglaments que tenen aprovats pels diversos governadors que hi ha hagut en aquesta capital» (39).

Però si Catalunya s'havia vist lliure d'aquella política portada des del Govern Civil, continuava la seva tasca el Sindicat Lliure. El 10 de març de 1923 queien assassinats,

(38) «El Diluvio», 25 d'octubre de 1922.

(39) «El Diluvio», 27 d'octubre de 1922.

D'una dictadura a l'altra

al carrer de la Cadena de Barcelona, el gran dirigent sindical Salvador Seguí i el seu company Francesc Comas. No cal insistir en la vàlua del Noi del Sucre, que al llarg d'aquestes pàgines ha anat fent-se evident cada moment; és, possiblement, el més important que ha tingut el sindicalisme català. En assassinar-lo pretenien, precisament, privar els treballadors de la seva direcció i barrar-los el pas al protagonisme històric, en benefici dels sectors conservadors. Assassinant Seguí volien liquidar la intel·ligència i l'experiència del moviment obrer de Catalunya.

Perseguit com tots els altres dirigents de la C.N.T., Piera marxà a València, deu o dotze dies després. Allà va viure una temporada, fins que la policia també començà a buscar-lo. Tornà a casa, a Barcelona, precisament el dia que s'iniciava la Dictadura de Primo de Rivera... La C.N.T. tornava a la forçada clandestinitat. Uns mesos després Piera i la seva família marxaven altra vegada a l'exili. Encara avui, quan fa resum d'aquells moments, afirma greument: «Estava cansat».

No és difícil d'imaginar l'estat d'ànim d'aquest militant a la tardor del 1923: desfeta l'organització, morts els amics més estimats, triomfant la Dictadura..., realment no hi podia haver joia a la cara dels Piera en aquells moments, quan deixaven Catalunya cap a l'exili.

El temperament de Piera no és pas dels que acusen el desànim. Unes setmanes després, tornava a entrar a Catalunya per a intervenir en la gestió dels problemes de la C.N.T., que, enfrontada amb la Dictadura de Primo de Rivera, aviat fou dissolta legalment. L'organització obrera es veia combatuda per la dreta espanyolista i per les intemperàncies dels grups anarquistes, els quals «...consideraven més eficaç per a la revolució social els cops audaçs de minories decidides que la pacient i hàbil coordinació de les centrals sindicals i de tots els sectors descontents de les classes mitjanes» (40).

«És veritat que durant aquell període —recorda Piera— alguns grups de la C.N.T. es compraren un canó i es posaren a treballar pel seu compte, però en general els anarquistes i els anarco-sindicalistes no solament no refusaren els contactes dels polítics d'esquerra, sinó que els buscaren amb la intenció de fer un moviment de conjunt que acabés amb aquella situació política que venia a complaure els interessos dels sectors conservadors i al mateix temps estava interessada a amagar l'expedient del general Picasso a l'opinió pública, sobre quins eren

(40) Albert Balcells: *El sindicalisme a Barcelona (1916-1923)*, pàgina 161. Ed. Nova Terra, 1965.

els responsables de la mort de 12.000 soldats en el famós desastre d'Annual.»

En substància, segons resumeix Piera, es tractava «d'uns grups que no acceptaven l'etapa de transició que és l'anarco-sindicalisme i pretenien passar directament a l'anarquisme».

El setembre del 1924, tornà a passar els Pirineus, però aquesta vegada s'instal·là a París. Allà es trobà amb el seu cosí Joan Manent, també militant de la C.N.T., el qual, més tard, durant la guerra de 1936-1939 fou alcalde de Badalona i secretari particular de Peiró quan aquest era ministre.

«A París —recorda—, treballàrem tots dos a la mateixa obra, Manent de manobre i jo de paleta. A primers de desembre, a París, ja feia massa fred per a treballar a l'aire lliure, resultava un fred massa viu i, per tant, decidírem baixar a Besiers, que té un clima més bo. Continuàrem treballant plegats. En aquesta ciutat vaig conèixer Simó Llauneta i altres elements d'Estat Català.

»Periòdicament, ens reuníem a casa d'un fotògraf també d'Estat Català. Amb Llauneta i un tal Sanahuja vam anar tres vegades a Perpinyà. Jo ja coneixia Macià i Ventura Gassol me'l presentaren aleshores a l'Hotel de France d'aquella ciutat. Haig de dir que, malgrat tot l'interès i bona voluntat que posàvem en aquells contactes, sempre retornàvem a Besiers una mica desanimats. De tornada, de l'últim viatge que férem a Perpinyà, Llauneta em preguntà: «Què et sembla això, Piera?». La meva resposta aproximadament fou aquesta: «Què vols que et digui, no sé si estic equivocant, però em fa força l'efecte d'un joc d'infants».

»Macià tenia a la seva habitació un armari on guardava tot un mostrari d'eines: un picot, una pala, una corda de canem i altres materials per escalar muntanyes. A més, un fusell. Tot i que jo era jove, tenia una ben guanyada experiència en aquestes coses. En aquell viatge

de retorn a Besiers em va venir a la memòria quelcom que vaig relacionar inconscientment amb l'armari de Macià.

»Un mes abans de la vaga general del 1917, l'amic Companys em presentà al metge Soler i Pla i em va dir: «Soler i Pla té vuit-cents fusells Remington nous que li han donat els francesos, amb abundant munició, i ell els cedeix a l'organització obrera de Catalunya, perquè els doni utilitat». Seguí i jo donàrem crèdit a la cosa, perquè Soler i Pla havia reclutat voluntaris catalans i els havia posat a la disposició de França, per tal de fer la guerra al costat dels aliats.

»Als grups de xoc de què disposava l'organització obrera els prometérem aquell preciós material bèl·lic, que causà sensació. Aleshores Soler i Pla va donar-me un punt per trobar-nos, just a les vuit del vespre a la Diagonal, davant la Casa de les Punxes. Puntualment, vingué portant al cap el seu clàssic barret negre d'ales molt amples que fins i tot coneixien els gats; venia també amb el cotxe que tot Barcelona identificava per les seves característiques tan originals. Va dir-me que els fusells encara no havien arribat, que quan els tingués ja m'avisaria.

»En aquelles circumstàncies, ja feia més de dos mesos que jo no dormia a casa. L'endemà de l'entrevista de la Diagonal, el doctor Soler i Pla vingué al meu domicili, també amb el seu famós automòbil, i s'aturà davant la porta del número 11 del carrer d'Argentona. Com era natural, cridà l'atenció dels veïns. El xofer baixà del cotxe portant un paquet que tothom podia veure de què es tractava.

»Trucà a la porta, l'obrí la meva mare i el xofer li preguntà: «Viu aquí Simó Piera?». Davant el gest afirmatiu de la mare, li lliurà el paquet en què hi havia tres fusells Remington nous i tres caps de dotze bales cada una.

»Encara no comprenc avui com la meva mare agafà

el paquet, puix que era una dona experimentada en aquesta mena d'assumptes. Els familiars em feren saber el contingut del paquet que havia deixat la inesperada visita i sense perdre temps les vaig fer portar a casa la companya Llibertat Ròdenes.

»El més important del cas és que el mateix dia, a les nou del vespre, la policia practicà un escorcoll molt minuciós, desfent fins i tot els matalassos, cercant les armes. Sortosament, el paquet ja no hi era. Si les haguessin trobat, segur que tots els meus familiars haurien estat empresonats.

»Els únics comentaris que cal fer a aquest assumpte, és assenyalar la gran falta de discreció i fins i tot de responsabilitat que hi havia en alguns sectors, que conspiraven alegrement.»

Per fi, el 25 de maig de 1926 passava altra vegada al Principat, disposat a instal·lar-se pels voltants de Barcelona i passar desapercebut de les ires policials. Per cert que aquest viatge va donar lloc a una anècdota que reflecteix el tarannà dels sindicalistes de l'escola de Seguí.

Com sigui que Piera sabia que la policia espanyola estava avisada que tornava, a través del núvol de confidents instal·lats a Perpinyà —fet que ens consola, en comprovar que aquesta ciutat catalana ha estat utilitzada de temps com un centre d'observació—, en arribar a Cervera es va separar de la família i es dirigí al restaurant de l'estació, advertint-los que ja es reuniria amb ells més endavant.

Al cap d'una estona l'alta figura de Piera, vestit amb un punt d'elegància, com sempre li ha agradat anar, sortí del restaurant i passà per entremig dels policies, sense que cap d'ells pensés que aquell home pulcre i d'aspecte agradable fos un perillós sindicalista. Sortí del restaurant i tornà a pujar al tren. En arribar a Portbou no se sentia segur, puix que la vigilància el tenia preocupat. Sortosament, tot va anar bé.

«Vaig baixar del tren i, demostrant una tranquil·litat que no tenia —explica—, em vaig dirigir a una escala subterrània que tenia sortida al poble. El tren tenia una parada de més d'una hora. Per no donar voltes pels carrers, vaig entrar en un petit restaurant, on tot dinant va passar-me el temps que faltava perquè sortís el tren. De retorn a l'estació, ja la màquina feia la segona xiu-lada de sortida, vaig pujar al tren amb més tranquil·litat que no pas havia baixat.

»En arribar a Barcelona, no m'atrevia a anar fins a l'estació de França, puix que era tan perillosa com l'estació de Portbou. Per tant, vaig baixar a l'estació de Sant Andreu i més tard em reunia amb la família a casa el meu germà Xavier. L'endemà, amb la muller i els quatre fills marxàrem a Castellar del Vallès.»

Els Piera s'installaren en aquest poble i uns mesos després, el novembre, al mateix Sabadell. Heus ací com, sense pensar-ho, refeia el mateix camí que havia fet el seu pare, exiliat per les seves idees republicanes i que quan va tornar, després d'algunes temptatives, també va viure a Sabadell. És en aquesta ciutat on precisament de vailet començà a treballar —com hem ressenyat anteriorment— venent escombres i ventalls pels carrers... Però ara, ben diferent, Piera era un experimentat mestre d'obres i aviat trobà feina.

Durant aquesta època recorda freqüents contactes amb Lluís Companys, que estiuejava a Castellar del Vallès, i on anava tot l'any els finals de setmana. «Jo no ho sabia —recorda Piera amb un somriure—, però un capvespre després d'acabar la jornada de treball tornava cap a casa i vaig veure'l assegut a l'hort de casa seva. Resultà que érem veïns i, naturalment, com a tals i com a antics amics i col·laboradors en les mateixes lluites polítiques, les converses eren freqüents i animades.»

Mentre mantenien aquelles converses, més d'una vegada els venia al pensament el record del mestre assas-

sinat que cadascun havia tingut. Per a Piera en Seguí i per a Companys en Layret. Entretant, a l'organització obrera s'acusava intensament la falta d'un gran líder com era el Noi del Sucre. «Ningú no sap què hauria estat la C.N.T. si el realista Salvador Seguí, el Noi del Sucre, principal impulsor de la iniciativa dels Sindicats Únics, convençut del simplisme amb el qual unes certes minories anarquistes veien l'esdevenidor de la societat i sensible, els darrers anys de la seva vida, als gèrmens revolucionaris del veritable catalanisme, no hagués sucumbit al foc traïdor» (41).

El que sí sabem és que, malauradament, la C.N.T., perseguida per la Dictadura i amb dotzenes i dotzenes de dirigents assassinats, no podia oferir l'estructura sòlida d'homes i l'organització que barressin el pas a l'aventurisme. El 24 de juliol de 1927, a València, es creava la Federació Anarquista Ibèrica que, acte seguit, «empenia la conquesta de la C.N.T., imposant-se per radicalisme, la violència del llenguatge, les crítiques incessants, predicant cada dia la revolució social per a l'endemà, agitant el jovent, assaltant els sindicats» (42). I acte seguit el mateix autor afegeix: «Els "faistes" no eren pas més revolucionaris que els que ells anomenaven revisionistes o reformistes, però es distingien d'aquests pel rebuig a tot compromís tàctic, a tota aliança amb les formacions polítiques, eren els predicadors d'un anarquisme apocalíptic, messiànic i sectari».

Entretant, Piera continuava a Sabadell i en aquesta ciutat començava a relacionar-se amb el Centre Federal, que era un organisme molt fort i al qual pertanyien alguns anarquistes de la ciutat; ell també se'n va fer. El seu nom era un valor del sindicalisme català i sovint

(41) Henri Arvon: *L'anarquisme*; Casimir Martí: *L'anarquisme en el moviment obrer a Catalunya*, pàg. 160. Ed. 62, 1964.

(42) César M. Lorenzo: *"Les anarchistes espagnols et le pouvoir" (1868-1969)*, pàg. 67. Ed. du Seuil, 1969.

intervenien en aspectes pràctics i ideològics que se'ls plantejaven. Recordem que foren els federals d'aquesta ciutat qui elegiren diputat Layret i, posteriorment, en morir assassinat, feren el mateix amb Companys; eren, doncs, un nucli amb una sensibilitat política considerable.

«De tota manera —vol puntualitzar Piera—, el fet que molts anarquistes fossin socis del Centre Federal no implicava que seguissin o compartissin el seu pensament polític. Més aviat aquesta aproximació als federals era deguda al fet que els seus pares ho eren al mateix temps que havien militat a les antigues societats obreres.

»D'aquest tipus d'ambient, en sortiren alguns militants del modern anarco-sindicalisme. Al Centre Federal es podia parlar de tot, ningú no s'esgarrifava, hi havia taules que eren molt interessants, també hi havia un nucli de socis de classe mitjana. En general, s'hi respirava un gran esperit de convivència i fins i tot aquests s'asseien a la mateixa taula on hi havia elements de l'avançada obrerista.»

També, d'aquest temps, Piera recorda una anècdota que creiem que il·lustra de manera significativa l'evolució dels grans homes del nostre sindicalisme. «Estàvem construint el nou mercat de Sabadell, en el terreny anomenat Camp de la Sang, i per a transportar el formigó al cim de les estructures havíem alçat una torre altíssima, a la qual era molt difícil de pujar sense fer funcionar el montacàrregues.

»Doncs bé, un matí va aparèixer una bandera catalana amb l'estel penjada a dalt de tot. No cal dir que la sensació que produí fou extraordinària. Aquell matí, mentre anava a la feina, veia des de lluny una gentada mirant el cel. Què passa?, em preguntava. Justament, era l'hora d'entrada dels obrers tèxtils a les fàbriques. La gent reia i la passava en gran, mentre les autoritats no permetien que ningú s'apropés a l'obra, que estava voltada per la Guàrdia Civil.

»Quan vaig arribar, la Guàrdia Civil m'aturà i quan els vaig dir que era l'encarregat de l'obra, aleshores volien obligar-me a despenjar la bandera i els vaig haver de recordar que a mi no em feia cap nosa, que si a ells els molestava es podien enfilar i treure-la.

»Prop de migdia aconseguiren el seu propòsit, mitjançant la intervenció dels bombers. Però el més bo d'aquell fet era que els que havien posat la bandera no pertanyien a cap grup separatista, ni autonomista, ni tan sols a cap partit polític. Més tard vaig saber qui eren els autors. Es tractava d'un gallec de les Joventuts Anarquistes de Galícia, l'Antoni Soler, anarquista també, i un tal Flores, que havia intentat atemptar contra Primo de Rivera a Jerez de la Frontera, on l'havien detingut i li havien trobat una pistola i dues o tres bombes per a l'atemptat que pensava fer l'endemà.

»Encara que jo em pensés qui podien ser els autors, no en tenia cap seguretat; la veritat la vaig conèixer més tard. Però aquell enrenou em va portar molts maldecaps i dues detencions, sortosament sense conseqüències.

»Treballant a l'obra hi havia quatre Solers, eren tres germans de Vilanova i la Geltrú. El més gran, l'Antoni, era un conegut militant anarquista que havia estat detingut o processat arran del famós procés Rull, al principi de segle; els altres dos germans, Melcior i Joan, eren dos bons nois, que no es preocupaven de res, molt treballadors.

»El quart dels Solers era d'ofici carterista, nascut a Alacant, però s'havia proposat redimir-se i de debò que era un dels més treballadors de l'obra.

»Un per un anaven desfilant els Solers interrogats per l'autoritat. El primer, el carterista, el segon en Joan, que era el petit. Malgrat que el fet havia enfurismat els interrogadors els deixaven en llibertat. Més tard, passà en Melcior, noi molt quiet i callat pel fet que quequejava. L'agent que l'interrogava tenia el mateix defecte, els seus

nervis es dispararen i entre el fracàs de la investigació i el defecte de la parla l'home estava furiós.

»Al final vaig dir al que portava la llista dels treballadors que fes venir l'Antoni Soler, que de fet era qui cercaven; però el llister va dir: "No ha vingut a treballar, perquè ahir a la tarda va plegar per malalt". Naturalment, l'havien avisat que marxés i en Soler feia estona que ja havia baixat per la corriola dels materials i no van detenir-lo.

»En lloc d'ells, van detenir-me a mi. El jutge militar Pérez Garderi va prendre'm declaració, però l'alcalde, l'arquitecte de l'obra i el mateix contractista feren gestions i a les dues de la tarda em deixaren en llibertat. El jutge m'amenaçava i volia que signés una declaració en la qual em feia responsable del fet. Vaig tenir necessitat de fer-li saber que ja feia molts anys que havia deixat enrera la meva infantesa, que jo no en sabia res i que encara que ho sabés, tampoc no li ho diria, ja que jo no era cap funcionari de l'autoritat i no m'agradava fer-ne.

»Les molèsties duraren molt de temps, perquè coincidiren amb altres incidents ocorreguts a la mateixa obra. Un dia aparegué bruta de quitrà la bandera espanyola que els obrers havien posat, tal com s'acostuma a fer sempre, com a senyal que ja s'ha cobert l'edifici. Un tercer incident també es produí a l'obra. Al mercat de Sabadell hi ha quatre entrades molt grans. Per sobre de l'arc de les portes hi ha un escut d'Espanya molt gran. Un matí els quatre escuts van apareixer negres de quitrà igual que la bandera.

»Vista la situació, vaig tenir necessitat de parlar amb aquells elements i recordar-los que en aquella obra hi havia camuflats potser més d'una dotzena de militants de la C.N.T. i entre ells jo mateix, i que si bé m'havien detingut i deixat en llibertat era a causa de la pressió que havien fet gent interessada a l'obra.

»Aquella feina del mercat de Sabadell va donar-me una certa seguretat, puix que havia estat contractat per dirigir l'execució d'una obra important que en aquell moment no hi havia ningú a la localitat que pogués dur a terme, perquè no hi havia experiència en formigó armat, tècnica que jo havia conegut tot treballant en una companyia francesa.»

L'any 1930 proposaren a Piera la presidència del Comitè Polític del Partit Federal del Districte de Sabadell. «Bé, vaig acceptar —explica— perquè després de molt insistir, sobretot per part dels joves, vaig comprendre que aquells xicots tenien moltes ganes de fer coses i a més la majoria pertanyia a l'organització obrera catalana. Naturalment, compartia els seus punts de vista.» Aquells eren moments molt crítics, la situació política era delicada.

L'any següent van preparar un gran Congrés Nacional per actualitzar l'ideari de Pi i Margall. «Res de destruir-lo —puntualitza Piera—, el que calia era enriquir-lo.» S'aconseguí un gran èxit, fins al punt que tota l'entitat es revitalitzà. «Imagineu-vos —exclama alarmat—, volien presentar-me per a diputat. Insistiren moltíssim, però això sí que no ho podia acceptar... Durant un mes i mig no m'hi vaig acostar, per facilitar que es fixessin en algú altre...»

La reacció apolítica, de rebuig del joc parlamentari, és a flor de pell en aquests homes. És, en podríem dir, com una al·lèrgia. El màxim que arriben a acceptar és la bona voluntat dels polítics honrats com Layret, Macià, Companys, però ells se senten absolutament incapaços de protagonitzar una acció en aquest camp. La seva àrea d'acció són els sindicats, els grans instruments de transformació social.

Malgrat aquesta tendència, diguem-ne visceral, a l'absència política, la C.N.T. participà aquells moments a tots els esforços per enderrocar la monarquia espanyola.

Així veiem com assisteix, sense prendre part a les deliberacions, a les reunions de les quals sortirà el Pacte de Sant Sebastià, com vota massivament el 12 d'abril de 1931 les candidatures d'Esquerra Republicana de Catalunya i com dóna el seu suport al plebiscit celebrat el mes d'agost a favor de l'Estatut d'Autonomia... Però aquesta evolució positiva, d'un gran realisme, aviat fou neutralitzada per les pressions de la F.A.I., «sovint acompanyades de brutalitats, que descoratjaven gran nombre de militants, els quals, decebuts, amargats i impotents davant el creixement dels partidaris de la línia dura, no van trigar gaire a denunciar amb indignació la més rotunda reprovació a les violències que es feien en nom de l'anarco-sindicalisme» (43).

Piera pertanyia a aquest tipus de treballador que comprovava com la C.N.T. era abocada a l'acció irreflexiva, portada per minories sense cap preparació sòlida. Aviat començaren a alçar-se veus que assenyalaren el perill que comportava aquesta tendència. Entre el reguitzell d'escrits interessants sobre aquest tema crida l'atenció l'exactitud de l'anàlisi de Joaquim Ventalló:

«El sistema de vagues plantejat en les darreres setmanes al nostre país sense obeir a cap pla, fruit de la tàctica simplement anarquista que desborda la tàctica estrictament sindicalista i social que hi pogués haver —suposant que n'hi hagués—, no solament va encaminat a desacreditar l'anarquisme, sinó que va encaminat a desacreditar el sindicalisme» (44).

L'agost del 1931 Peiró i Pestaña iniciaren una maniobra de reacció davant la confusió que creava la influència creixent de la F.A.I. en el si de la C.N.T. D'aquesta acció en sorgí el Manifest dels Trenta, anomenat així, simplement, perquè són una trentena de coneguts diri-

(43) César M. Lorenzo: *«Les anarchistes espagnols et le pouvoir (1868-1969)»*, pàg. 69. Ed. du Seuil, 1969.

(44) *L'Opinió*: "L'agitació per l'agitació", 26 de juliol de 1931.

gents sindicals els que el signaren, els quals amb paraules de dura crítica desemascaraven el fals revolucionarisme:

«...desitgem una revolució nascuda d'un profund sentiment del poble, com aquella que es forja actualment, i no una revolució que se'ns ofereix i que pretenen portar-nos alguns individus que, si aconsegueixen el que es proposen, es convertiran fatalment en dictadors l'endemà del triomf...

»La Confederació és una organització revolucionària i no una organització que cultiva l'aldarull, la insurrecció i que propaga el culte de la violència, de la revolució per la revolució...»

Piera no va signar el Manifest dels Trenta, purament per casualitat, com ens deia no fa gaire Jordi Arquer: «Els signants dies més tard haurien estat quaranta i una setmana després, cent». El fet de no viure a Barcelona és també una de les causes que expliquen perquè Piera no és entre els signants, tot i que podem assegurar que la seva actitud en aquells moments era exactament aquesta.

La resposta no es féu esperar. Els «trentistes» eren expulsats, però lluny de desanimar-se creaven els Sindicats d'Oposició C.N.T., que comptaven amb 20.000 adherits.

Totes aquestes tensions, malgrat el tremp d'aquells homes, eren operacions de desgast per al moviment obrer català. El juny del 1932 Piera va traslladar-se a viure a Barcelona, on es trobà amb el boicot dels patrons a donar-li feina, fins al punt que l'obligà moltes vegades a treballar per a ell. Entretant, les veus que assenyalaven la confusió i l'aventurisme que dominaven la C.N.T. es multiplicaven. El mateix mes de juny, la premsa es feia ressò d'un manifest signat per «antics militants de la C.N.T.», que reconeixien:

«...haver estat esperant pacientment una rectificació de procediments més comprensible i serena, que posés

al primer pla de les forces político-socials aquest organisme obrer. Malauradament, molt temem que no vindrà, i hem optat per no callar ja més temps... És impopular i suïcida tota acció que no tendeixi a impulsar el règim, no amb posicions negatives sinó amb orientacions i realitzacions concretes d'ordre polític i social més avançades, articulades amb una oposició disciplinada i responsable (...). Voldríem que la C.N.T. fes una declaració pública que està al corrent de les intrigues reaccionàries i que la seva poderosa força està disposada a no tolerar l'entronització d'una reacció, tant si es diu monàrquica, com si es diu republicana» (45).

Pere Foix, en una anàlisi que feia l'octubre del 1932 sobre el moviment obrer a Catalunya, observava com era de profunda la divisió de la C.N.T.:

«La lluita entre els "faistes" i els "trentistes" ha arribat al seu punt culminant (...) hi ha dos temperaments, dues mentalitats, dos mètodes de lluita» (46).

La importància d'aquest malestar era considerable. Només cal recordar que el febrer del 1933 un manifest signat per quaranta-tres sindicats de la C.N.T. criticava asprament la influència faista en els òrgans de decisió de la Confederació i, molt concretament, l'equivocada orientació que imprimien:

«Llançar l'organització a cegues aventures, prendre-la per instrument d'assaigs dolorosos i infecunds, com els que acabem de presenciar; arrossegar els homes que la componen a lluites, el fracàs de les quals és evident abans d'intentar-les; aprofitar l'entusiasme dels vells i els joves que s'hi agrupen per fer-los carn de presidi i bales homicides, arrossegada a aquest terreny per organismes estranys a ella; si fins avui ha ocorregut, no estem dispo-

(45) *La Humanitat*: "La responsabilitat històrica de la C.N.T.", 20 d'octubre de 1932.

(46) *La Humanitat*: "El moviment obrer a Catalunya", 22 d'octubre de 1932.

sats a tolerar-ho ni un dia, ni una hora, ni un minut més» (47).

El mes d'abril, l'Àngel Pestaña sortia a la palestra pública amb el Partit Sindicalista. Abans havia parlat amb Piera per interessar-lo en aquella iniciativa, però sense resultat. «Li vaig dir que el Partit Sindicalista seria un grup socialista més.»

Observem, doncs, com Piera es manté fidel al possibilisme de Seguí, però al mateix temps continua creient fermament en la funció revolucionària dels sindicats. Durant aquesta època, en més d'una ocasió és cridat per Macià per demanar-li l'opinió davant una situació social compromesa o, simplement, per exposar-li algun projecte d'aquest ordre. És també el moment en què un bon amic seu, Martí Barrera, des de la Conselleria de Treball actua de manera intel·ligent, i, fent ús de la gran experiència sindical que té, també el demana sovint. Aquests homes són com la vella guàrdia d'un projecte de sindicalisme molt seriós, que la repressió dels anys vint no va permetre que fruités en el seu moment.

El desembre fou creada l'Aliança Obrera, un altre intent de retornar el sindicalisme català a l'esfera que li era pròpia. Aquesta confluència de forces demostrà una gran vitalitat en els fets revolucionaris de l'octubre de l'any 1934.

Piera, com hem vist, durant aquests anys continua defensant apassionadament el paper central que tenen els sindicats en la transformació de la societat, continua disponible per a tot intent seriós, ja sia en el terreny polític com el sindical, però mantenint-se una mica al marge, sense trobar ben bé un lloc en el panorama d'aquells anys.

Entretant, Catalunya rep una forta batzegada. El President Macià mor el 25 de desembre de 1933. L'impacte

(47) *La Humanitat*, 18 de febrer de 1933.

popular és profundíssim. Rovira i Virgili, amb la fina sensibilitat de sempre, escriu:

«¿Qui gosarà tenir dubtes de l'amor del poble de Catalunya pel President que ha mort? Qui no s'adonarà de la puixança sentimental de la multitud i del profund instint que li permet de trobar els seus guiadors! Heus ací les riuades humanes que tots els carrers afluent aboquen a la Plaça de la República, com si fos una mar.

»Aquesta multitud atapeïda no és una massa material de cossos, no és un munt de gent. És un ésser col·lectiu, és una ànima única. És el poble, aquest Poble real, vivent, que els escèptics de la democràcia i els conservadors empedreïts no saben veure ni comprendre i que ells, per tant, desconeixen i neguen» (48).

A primers de gener és proclamat President de Catalunya Lluís Companys. Les primeres manifestacions que fa, al mateix Parlament, són d'una importància excepcional, ja que són com una panoràmica del que serà l'actuació política d'aquest home. Diu així:

«Després de l'alta figura del President traspasat no hi ha pas ningú digne de substituir-lo. És per aquesta raó que ara em sento aclaparat, davant la meua inferioritat i la meua petitesa. Davant els vots que m'heu atorgat estic disposat a afrontar totes les responsabilitats futures. Demano el respecte de tothom i la col·laboració de tots els elements republicans i catalanistes.

»Jo, des d'ara, ja no sóc jo. No sóc l'home combatiu i apassionat. Procuraré treure de mi el millor que hi hagi a dins, per tal de fer-me digne de la vostra confiança.

»Gràcies us dono per l'honor que m'heu fet. Sigui el que sigui el que ofereixi l'esdevenidor, l'únic que tinc, que és la meua vida, estic disposat a sacrificar-la per Catalunya i per la Llibertat» (49).

(48) *La Humanitat*: "El tribut del poble", 27 de desembre de 1933.

(49) *La Humanitat*, 2 de gener de 1934.

Avui, acostumats com estem a la fullaraca verbalista, aquestes paraules destaquen encara més i observem admirats com el compromís contret va saber mantenir-lo fins a la mort.

Fet aquest parèntesi, que ens sembla prou important per a indicar quina mena d'homes regien els destins de Catalunya en aquells moments, cal tornar a Piera, que havia vist amb dolor la mort de Macià i observava amb simpatia el nomenament de Companys. Aquest últim era un antic conegut de les lluites sindicals, advocat a qui sempre li podien demanar un ajut.

L'evolució de la C.N.T. continuava influïda estretament per la F.A.I. De fet, durant aquests anys les dues sigles s'havien fet aparentment inseparables, era normal de veure escrit: C.N.T.-F.A.I. En el Congrés de l'u de maig de 1936 s'imposà totalment aquesta tendència. Lorenzo ho descriu així:

«...s'aprovà un idíllic programa, en què les puerilitats i la utopia es combinaven amb un oblit total de les particularitats de la península ibèrica, de la situació internacional, del moment històric i de la manera d'esperar la nova terra promesa. La manca de formació intel·lectual de la immensa majoria de militants, la feblesa doctrinal i el desconeixement de la complexitat del món econòmic es feren evidents més tard» (50).

Vingué el 19 de juliol de 1936, esclatà la insurrecció militar, que a Catalunya fou ràpidament derrotada, i s'inicià l'experiència revolucionària al mateix temps que la guerra.

Piera, durant aquests tres anys, continuà al marge de la política, però servint de pont en algunes ocasions entre el Govern de la Generalitat i els organismes de la C.N.T., totalment desbordats per la improvisació de la F.A.I.

(50) César M. Lorenzo: "Les anarchistes espagnols et le pouvoir (1868-1969)", pàg. 96. Ed. du Seuil, 1969.

Els Piera, quan recorden aquells anys, afirmen ombrívols: «Vam passar fam». Però, amb tot, per a ells, ens sembla que el més dolorós era veure la febre pseudo-revolucionària que tant mal feia al bon nom de la C.N.T. Explica casos i comenta: «Els treballadors no estàvem preparats per fer-nos càrrec de tot». I en aquestes paraules descobria una vegada més l'escola de Seguí, gradual i sòlida, intelligent i catalana.

El 25 de gener de 1939 marxà sol novament a l'exili, però a Perpinyà s'uní al seu fill Xavier, que procedia del front. Després d'una breu estada a França, s'embarcà cap a Santo Domingo, on durant quatre mesos va estar greument malalt. Més tard passà a Venèçuela, on sempre continuà fidel, com ho és ara que ha tornat, al seu sindicalisme de profunda transformació.

Ara Piera té vuitanta anys, la seva complexió física, d'home alt, es manté vigorosa. Ràpid d'idees i amb una memòria fidel no és un enyorat dels temps passats; ben al contrari, sorprenentment realista, sovint fixa l'atenció en l'actualitat, que intenta d'interpretar. Les idees bàsiques continuen inamobibles, però amb la condició de partir de les dades que ofereix la problemàtica actual. «N'hi ha tants amb el rellotge parat!», exclama en més d'una ocasió.

La presència estimulante d'aquest veterà sindicalista és una lliçó. En ell veiem les millors virtuts de les grans realitzacions dels treballadors de Catalunya, incansables, amb visió de conjunt i de futur.

II. SIMÓ PIERA

RECORDS I EXPÈRIENCIES
D'UN DIRIGENT DE LA C. N. T.

Records de l'any 1917

Des del 1916 fins a l'estiu del 1917 s'havien anat creant unes circumstàncies polítiques, que donaren lloc perquè l'atmosfera de la ciutat de Barcelona fos el màxim de carregada. Tot hi contribuïa: el malestar dels obrers a causa de l'encariment del cost de la vida, la repressió desfermada per l'autoritat contra els obrers organitzats, el manifest de les juntes militars de defensa i, finalment, la convocatòria per part de la Lliga Regionalista de la famosa Assemblea de Parlamentaris. L'esmentada crida va fer un gran impacte a la consciència del poble espanyol. Molta gent considerava que el pas que aquest partit acabava de fer era una rectificació de la seva política.

Arreu del país la gent esclatava d'eufòria i l'ambient polític, a tot Espanya, era molt similar al de Catalunya. Pertot arreu, en els trens, tramvies, cafès, bars, pels carrers i els mercats es respirava una atmosfera revolucionària, sobretot a Catalunya, on hi havia un caliu propici per a encendre aquell foc.

L'organització cenetista es preocupava de fer preparatius i d'organitzar-se tal com les circumstàncies mana-

ven, fent una preparació d'acord amb els mitjans econòmics de què disposaven.

El mes de novembre de l'any 1916 la U.G.T. i la C.N.T. van signar un pacte, que fou el toc d'alerta per a la vaga revolucionària de l'agost del 1917, i el març d'aquell any fou publicat un manifest signat per les dues centrals sindicals.

En aquell document de les dues organitzacions es deia que es llançarien a una vaga general revolucionària indefinida, fins a aconseguir que tots els estaments de la política i l'estructura de l'Estat fossin renovats d'acord amb les aspiracions populars.

Això feia que el pacte C.N.T.-U.G.T. determinés que els dirigents de les dues centrals sindicals haguessin de reunir-se amb molta freqüència.

Largo Caballero, com a membre de la directiva de la U.G.T., va fer alguns viatges a Barcelona per tal de reunir-se amb el Comitè de la C.N.T. En un dels viatges que hi va fer, va venir acompanyat d'un correligionari seu que no he pogut recordar qui era. Abans de reunir-se amb el Comitè de la C.N.T., vingué amb el seu company al Cafè Oriental, lloc de coincidència amb alguns polítics d'esquerra. Faltaven pocs dies per la vaga general, i allà es produí un incident que hauria pogut tenir conseqüències. Els reunits ajuntàrem dues o tres taules del cafè i la cosa va anar així: Seguí, adreçant-se a en Largo Caballero, li digué:

—Segurament que tu has conegut el gran actor madrileny, de gran fama, Valero.

—Doncs, sí —va respondre—, l'he vist actuar moltes vegades, era un gran actor.

—Aquest company —explorà Seguí, adreçant-se a Valero— és el seu fill.

Largo Caballero, sense pensar-s'hi gens ni mica i amb una fonètica del barri madrileny de Vallecas, li digué:

—Pues sí que ha degenerado la familia.

L'Enric Valero, que era un home d'un geni molt fort, li contestà agafant una ampolla de les que servien l'aigua a les taules dels cafès, per esclafar-li al cap; però, sortosament, Seguí, que el tenia al seu costat, tingué el temps just d'agafar-li el braç. Amb la intervenció dels amics i companys va aconseguir-se de donar l'incident per acabat.

En Valero, que era un gran company, havia nascut a Madrid. De molt petit vingué a viure a Barcelona amb tota la família. El seu pare, com he dit, era el millor actor de teatre de l'època, i tota la família hi estava vinculada, ja que ell mateix a vegades treballava en algunes representacions. Com Largo Caballero, tots dos tenien el mateix ofici d'estucadors. Valero, malgrat que havia nascut a Madrid, era un bon català, al contrari del seu contrincant que era el típic producte del centralisme. Encara que tots dos fossin madrilenys i haguessin estucat façanes tots dos, estaven molt lluny l'un de l'altre, tant des del punt de vista moral, com d'educació, puix que en Valero era un noi molt sincer i educat, un bon amic i company.

Era natural que els amics que estàvem units féssim tot el que fos possible per atenuar les coses, ja que tots els presents érem elements representatius d'organitzacions que estaven compromeses seriosament a portar a cap un moviment que tenia per finalitat l'esfondrament d'un règim polític que la immensa majoria del poble espanyol rebutjava.

Largo Caballero, visiblement nerviós, donà disculpes per les paraules grolleres que havia dit, l'Enric Valero també es disculpà per l'acció que havia fet d'obrir-li el cap i d'aquesta manera va quedar clos l'inoportú incident.

No recordo bé si fou al final de juliol o a primeries d'agost del 1917, que el Comitè de la Confederació Regional del Treball de Catalunya va convocar una reunió en

el seu local social situat al carrer de Mercaders, número 25. Els delegats començaven a arribar al local, ja n'hi havia uns quants i tot d'un cop va aparèixer la policia. Uns policies entraren dins el local i uns altres es van quedar a baix el pati, on hi havia l'escala que hi menava; el pati era gran i la porta era molt ampla. La presència de la policia dins el local donà lloc a una mica d'esverament, els pocs que havien matinat, tot seguit buscaren per on fugir. Alguns ho aconseguiren, puix que hi havia un balcó que donava a un carrer molt estret que deixava aïllat l'edifici on hi havia instal·lats els Sindicats i els Comitès Regional i Nacional. El conserge del Centre Obrer, des del dia que es va fer càrrec d'aquest lloc, tenia una corda lligada a la barana del balcó ben plegada i tapada amb un tros de lona perquè no es veiés i per protegir-la de la pluja. El balcó no s'obria mai, ja que estava destinat per a casos d'emergència com foren els esdeveniments d'aquell dia. Pel balcó fugirem alguns companys, entre ells Martí Barrera, i va donar-se el cas que Barrera volgué baixar massa de pressa i es va pelar les dues mans amb la corda, que li van quedar una temporada inutilitzades. Si la policia no hagués tingut tanta pressa, haurien pogut detenir fàcilment totes les delegacions dels sindicats de tot Catalunya, així com també alguns delegats de fora que havien estat invitats, com el mateix Largo Caballero. Sortosament, l'organització tenia prevista aquesta circumstància i com a previsió tenia nomenats altres comitès de reserva. Però el que havia passat no deixava d'ésser un contratemps.

Barrera, juntament amb els companys que s'havien escapat, organitzaren tot seguit la contraofensiva. Com que la policia, per no ésser vista, es quedà camuflada a l'interior del pati per poder detenir els delegats que anessin arribant per assistir a la reunió, un individu fou col·locat a cada cantonada del carrer, i així que els delegats anaven arribant, tant els d'un costat com els de

l'altre, de dos en dos com les monges, els indicaven on havien d'anar. Uns els feien anar a la plaça d'Urquinaona, davant l'antiga casa de Correus, que estava situada on avui encara hi ha el cinema Borràs, llavors continuaven cap al Passeig de Gràcia davant l'edifici de la «Pedrera», d'allà a l'estació del carrer de Provença i d'allí en tren a Vallvidrera, on baixàvem i anàvem caminant fins a les Planes per no cridar gaire l'atenció.

L'altra direcció per anar a les Planes fou des del cinema Smart, situat al carrer Major de Gràcia, al xamfrà amb Ros de Olano, i d'allà a l'estació de la Riera de Sant Miquel «Gràcia» i, com els altres delegats, d'allà a les Planes. Els menys coneguts ho feren per l'estació de la plaça de Catalunya. Cap als voltants de migdia totes les delegacions ja havien fet la seva presència a la reunió. Largo Caballero fou dels últims a arribar. Com que no estava entrenat en aquesta mena de trifulgues, l'home, una mica inquiet, no les tenia totes. La veritat és que a nosaltres ens agradava una mica massa jugar amb el perill i no sempre sortien les coses bé.

Encara no m'explico com les autoritats trigaren a assabentar-se que a les Planes hi havia una reunió de gairebé un centenar d'homes. Fou molt oportú que l'autoritat no fes res, diguem per prudència, a fer front a aquell grup d'homes que, encertadament, suposaven armats. Les principals precaucions les prengueren a Vallvidrera situant-se en punts estratègics a l'estació i pels voltants. També a l'estació de la Floresta hi havia policia i Guàrdia Civil. A Vallvidrera aconseguiren de fer unes quantes detencions d'individus que caminaven per pujar al tren de retorn a Barcelona.

Assabentats del que passava per mitjà d'uns companys que havien retornat a les Planes, els delegats començarem a desfilat per diferents camins de la muntanya, evitant d'apropar-nos a les estacions de més a prop de les Planes. L'escampada fou més per la part del nord.

Els que eren de Barcelona tornaren a la ciutat comtal per la muntanya.

Jo vaig ésser l'encarregat de guiar Largo Caballero i el seu company (també socialista) fins a Sarrià, i creieu-me que aquell home em feia pena; vestit de llana, amb coll planxat i sabates, suava com un desesperat caminant pel mig del bosc i per la muntanya, ja no podia més. A dos quarts de deu del vespre vam arribar a Sarrià. Els peus li sagnaven. Totes aquelles precaucions es podien donar per ben emprades, puix que tot va tenir un bon final.

Una vegada a Sarrià, en Largo Caballero i el seu company de fatigues pogueren aconseguir un taxi a la plaça i jo vaig anar caminant cap al meu amagatall. Tot s'havia desenrotllat com en una pel·lícula. Fou una jornada plena d'emocions.

La gent que tenien el costum d'anar a passar el dia de descans a les Planes, molt aviat s'adonaren que estaven en presència d'un perill, i a poc a poc anaren desfilitant fins que quedarem sols. És molt possible que algunes de les famílies que passaven el dia a les Planes haguessin donat avís, fins i tot, d'aquella reunió a les autoritats.

La reunió de les Planes es podria qualificar d'històrica, puix que es tractava d'ultimar i coordinar els últims tocs d'un gran moviment revolucionari a tot Espanya, amb l'ambició de canviar tota l'estructura política del país. La reunió fou una mica accidentada, molt moguda, puix que hi havia dos punts de vista que no coordinaven prou bé. La C.N.T. tenia el criteri d'iniciar una revolució que canviés la fesomia total del règim polític d'Espanya. Tot i que els dirigents de la C.N.T. teníem plena consciència que no podíem fer un moviment revolucionari que acabés amb el sistema capitalista per sempre més. Cal confessar que l'any 1917 l'organització obrera no tenia encara la capacitat suficient per a iniciar un

procés revolucionari, que pogués canviar tot l'engranatge de l'organització capitalista de la societat burgesa.

S'imposava en aquell moment de fer un gran treball d'organització, preparació i estudi científic que posés les bases d'una nova societat, en la qual no tan sols prenguessin part els obrers manuals, sinó que també hi fossin presents els cervells que s'havien format a la Universitat.

La reunió de les Planes fou una mena de vomitiu que tingué la virtut de posar en clar quin era el veritable pensament dels socialistes i de la U.G.T. Ells no pensaven com nosaltres, la visió que ells tenien era que qui dia passa, any empeny. El Govern coneixia molt bé com pensaven els socialistes i els dirigents de la Unió General de Treballadors.

Tant és així, que Largo Caballero hagué de confessar, a la reunió de les Planes, que ni la U.G.T. ni el Partit Socialista Obrer Espanyol no havien fet cap preparatiu, exposant una sèrie d'arguments que no van convèncer ningú. Quan Largo Caballero digué que no havien fet cap preparatiu, tots els delegats volien parlar alhora, l'home es veia acorralat, hi hagué delegats que pronunciaren la paraula «traïció!». Bru Lladó, que representava l'organització obrera de Sabadell, es destacà atacant furiosament la U.G.T. i el Partit Socialista Obrer Espanyol, defensant una posició de trencament amb les dues organitzacions. Seguí, com sempre, amb el seu temperament pausat i fins i tot diplomàtic, aconseguí de sortejar la situació, que era molt crítica. Tal com es presentaven les coses i com era de greu la situació política, la divisió hauria estat una gran irresponsabilitat i d'un efecte moral pèssim per a les masses populars peninsulars, que estaven esperançades en l'acabament d'aquell règim polític.

Les relacions tornaren novament a un camí gairebé normal, però, amb tot i aquest nou arranament de les

relacions C.N.T. i U.G.T., els delegats, de retorn als seus pobles d'origen, en donar compte als sindicats de com havien anat les coses i les conclusions preses a la reunió de les Planes, les juntes dels sindicats no quedaren gaire convençudes de la lleialtat dels seus companys de viatge.

Largo Caballero digué al Comitè que ells no havien fet cap preparatiu bèl·lic. A petició seva i a part de la reunió va demanar al Comitè Regional que, discretament, alguns elements nostres anessin a Madrid per tal d'ajudar-los a organitzar els grups de xoc i a la vegada ensenyar-los la fabricació d'explosius. Fou nomenat per a fer aquesta feina l'Antoni Soler, que tenia una certa pràctica en aquesta mena de coses. En arribar a Madrid havia de posar-se en contacte amb els companys dels grups llibertaris de la localitat. Soler, que feia la impressió que sempre era absent, era un home d'una gran vivesa i també d'una gran experiència en aquesta mena de feines. Dos dies després de la reunió, emprengué el viatge cap a Madrid, però quan arribà a l'estació de Vilanova i la Geltrú, lloc on va néixer, baixà del tren que l'havia de portar cap a Madrid, i féu una visita als amics i companys de la seva vila. Tot d'un cop, se'ns va presentar. «I bé, què ha passat, Soler, que ja ets de retorn?» «Doncs, és molt fàcil d'entendre. Vegeu que, entre el viatge de Barcelona a Vilanova, he estat pensant molt en l'assumpte i la meva intuïció m'ha dit: Soler baixa a Vilanova!» Seguidament digué que ell coneixia molt bé els socialistes, que el més segur era que ells mateixos el farien agafar; i després que, amb els dies que mancaven perquè esclatés el moviment, no hi havia el temps material de fer res de positiu.

L'organització cenetista continuà els treballs d'organització, posant tots els serveis i mitjans de què disposàvem a disposició d'una revolució que a la vegada, cal repetir-ho i posar-ho ben clar, no era la nostra revolució social, sinó una revolució per a enderrocar el règim po-

lític de la Monarquia, que estava en franca descomposició. La C.N.T. estava ben disposada a jugar-s'ho tot, per tal que els polítics d'esquerra es fessin ressò dels clams d'un poble que ja no podia aguantar més, un estat de misèria tan espantós i de manca de llibertat per a exposar els seus sentiments. Naturalment que la intervenció de la C.N.T. era condicionada pel pacte signat amb la U.G.T. i fet públic amb el manifest publicat el dia 27 de març de l'any 1917 per les dues sindicals, com a programa de les aspiracions mínimes de la classe obrera organitzada a tot Espanya.

L'any 1917 fou tot un teixit de circumstàncies que apuntaven al mateix objectiu: pacte C.N.T.-U.G.T., Assemblea de Parlamentaris, manifest de les Juntes de Defensa, etcètera. Una animosa inquietud en els sectors republicans, boicot de les dones per l'encariment de les subministrencies, atropellaments a dojo de les autoritats que anaven de bòlit donant cops cecs, era un moment propici per a jugar-ho tot en una sola carta.

La primera defecció fou «la filla d'en Cambó», la senyora Assemblea de Parlamentaris, reunida al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona. Cambó es va decidir a jugar fort, com ja havia fet altres vegades dins el marc de la política estatal. Repetí el joc l'any 1919, amb el famós projecte d'Autonomia de Catalunya.

La idea de Cambó era genial, servir-se de totes les forces polítiques d'oposició al règim. Això li facilitaria escalar una posició que li permetés cobrir les seves ambicions. La primera i principal era la de situar la burgesia catalana en un pla de privilegi que els fes amos i senyors de tot el poder econòmic peninsular; però Cambó, que sempre havia mirat amb recel els moviments de la classe obrera organitzada de Catalunya, tingué por d'ajuntar-se amb una gent d'un autèntic esperit revolucionari com eren i són els obrers catalans. Cambó, com a mestre de la política maquiavèlica, no va perdre el

temps, va posar en joc tota la maquinària política de què era capaç, d'esquena als parlamentaris que li havien fet costat en la famosa Assemblea de Parlamentaris i que tantes esperances havia despertat arreu d'Espanya. Aprofitant-se d'aquell momentani prestigi que li havia donat la convocatòria de l'assemblea, començà per negociar unes carteres de ministre, que li obrien el camí cap a les seves incontenibles ambicions i també satisfieia les de la gran majoria de la nostra burgesia.

No cal dir que l'actitud d'en Cambó fou un gran reforç per a la consolidació de la Monarquia i també, sobretot, per a la continuïtat de la política centralista de Madrid.

La més gran de les ambicions d'en Cambó, el seu somni daurat, era d'acostar-se als brillants de la Corona reial, i com és natural salvar els interessos i privilegis de la classe social que representava.

La policia anava de bòlit en no poder empresonar els militants de l'organització obrera, que de debò era l'única força que miraven amb respecte, ja que les autoritats sabien que estaven organitzats amb preparació i amb moltes ganes de fer-la servir.

Com ja hem dit abans, Cambó era el cervell i el director polític de la Lliga Regionalista i també dels sectors econòmics, que políticament representaven el camp conservador de la nostra societat. Sense perdre temps correngué cap a Madrid per tal de lliurar tots els seus ideals de catalanitat, com també els dels altres, posant tot el poder econòmic i polític que ell representava al servei d'un sistema polític, que ja anava caient.

Els militars tampoc no van respondre a les esperances que havien fet néixer. No foren els militars del poble que els paga, malgrat el desastre d'Àfrica, sinó que foren els militars del rei. Així, doncs, després de les defecions de la Lliga Regionalista i de les Juntes de Defensa, també fallaren els polítics d'esquerra que, salvant algu-

nes excepcions, no feren més que ajudar-se ells mateixos. Encara que l'acció revolucionària acabés tal com va acabar, si els dirigents del jove moviment republicà autonomista hom els hagués vist aquells dies entre el poble, acceptant les responsabilitats que el compliment del seu deure els imposava, la valoració d'aquells caps polítics no hauria estat la mateixa; però, malauradament, no fou així. El poble va renegar de tots els polítics, tant era que fossin d'esquerra com de dreta, els ulls dels treballadors només es giraven cap a les organitzacions obreres.

Quan es parla de l'apoliticisme de l'anarco-sindicalisme, cal tenir present no solament el seu contingut doctrinal, sinó també el comportament dels professionals de la política. Els obrers catalans tenen una llarga experiència de com són els polítics, saben que ho prometen tot, però que no fan res per millorar el seu estat econòmic i social.

Un nou incident tingué lloc a l'entorn de la vaga general del mes d'agost del 1917. Aquesta vegada era Salvador Seguí el qui va rebre. Bravo Portillo, al cap d'un grup de policies, va trucar a la porta del primer pis del número cinc del carrer d'Egipciaques, on el «Noi» estava amagat. La mestressa del pis era la que més tard fou la seva muller Teresa Muntaner. Seguí, en lloc de fugir pel pis del veí (que així estava convingut), va saltar pel cel-obert a la planta baixa amb una alçària d'uns cinc metres aproximadament, amb poca sort, puix que es va fracturar el puny per dos llocs. A la planta baixa hi havia un garatge, on Seguí s'amagà de moment. Fins que la policia es retirà, passat un temps prudencial, el Noi va poder fugir.

La policia no va quedar satisfeta amb el seu fracàs, i passades unes hores van tornar, com feien sempre. Per acontentar-se havien de fer alguna víctima, i aleshores s'emportaren la Teresa Muntaner.

Passada la vaga general del 13 d'agost de 1917, i mal-

grat la forta repressió que el Govern va desfermar contra els sindicats de tot Catalunya, la Confederació continuà funcionant clandestinament. Deu mesos després té lloc la celebració del Congrés de Sants. L'organització obrera de Catalunya va respondre massivament amb entusiasme i no cal dir que l'èxit coronà tots els esforços i fou el punt de partida de l'ampli desenvolupament del moviment sindical, no solament a Catalunya sinó arreu de la Península. En aquest Congrés, s'hi van forjar les eines per a la formació dels poderosos Sindicats d'Indústria, base de futurs esdeveniments socials i esperança no llunyana de grans transformacions de la vida política, econòmica i social del nostre poble.

Tal com es desenvoluparen els fets de la vaga general del mes d'agost del 1917, poguérem constatar que ni per a un canvi de règim polític no podíem comptar amb el suport de ningú. Ens trobàvem sols; per tant, això ens obligava a pensar en nosaltres mateixos i no en gent que en el moment de la veritat s'escapolissin sense deixar rastre, deixant-nos a l'estacada, dient-nos: si teniu feina ja us la fareu. No fou una lliçó ben aprofitada, atès que, uns anys més tard, tornàrem a caure amb la mateixa pedra que la de l'any 1917.

El difícil camí del sindicalisme

Si bé, els anys 1919 i 1920, els moviments socials dominaven l'atenció del país, no podem deixar de parlar de les activitats polítiques d'aquell període històric, caracteritzat per la decadència de la Monarquia.

Per a una bona part dels afiliats a la C.N.T., aquell era el moment d'eufòria de l'apoliticisme a ultrança; però, de fet, la C.N.T. constituïa una autèntica força política

enfront d'un heterogeni conglomerat polític; dic heterogeni, perquè entre els mateixos monàrquics hi havia diferents maneres de pensar: els uns volien, per damunt de tot, salvar el rei; els altres volien, i creien més important, salvar la institució monàrquica, i els més reaccionaris i els burgesos desitjaven, i finalment ho aconseguiren, estructurar un règim de dictadura.

Els nostres burgesos sempre han somiat sistemes polítics de força. És d'aquesta manera que han gaudit de privilegis i que han pogut tenir dominats els obrers catalans.

Les inquietuds socials viscudes al llarg dels anys 1919 i 1920, és a dir, des del començament de la famosa vaga de La Canadencs fins al final de l'any 1920, constitueixen una etapa molt rica en anècdotes i fets que van despertar fortament la consciència no solament del proletariat català, sinó també la de bona part del poble espanyol.

Els obrers que tenien una formació «apolítica», a poc a poc anaren descobrint que tenien davant un moviment polític d'importància, que amenaçava íntegrament totes les reivindicacions conquerides amb la lluita i el sofriment i que amenaçava igualment la nostra existència com a obrers i com a homes.

Per a nosaltres, al principi, era una autèntica lluita social; per als burgesos era un autèntic moviment polític, camuflat amb els conflictes, dits socials, que la burgesia provocava cada dia fins a arribar a la declaració del famós locaut. A partir d'aquest moment, els patrons creien assegurat el seu domini sobre tots els estaments i, per tant, aspiraven a tres coses:

1. Anihilació total de la C.N.T.
2. Formació d'una nova Sindical, més o menys igual a la que actualment funciona a Espanya, o sigui, el que en diuen «sindicalisme vertical».
3. Implantació d'un sistema polític ultracapitalista

i totalitari que posés sota el seu domini, la voluntat total i la manera de viure de tot el poble hispànic.

Voldria tenir l'habilitat de saber transmetre el meu pensament sobre el paper per seguir pas a pas, i cronològicament, com, i de quina manera, els esdeveniments s'anaven aleshores desenrotllant a Catalunya i molt especialment a Barcelona.

Quan a la veritat dels fets d'aquells dies negres dels anys 1919 i 1920, l'opinió pública, la gent, en veien la superfície, però no en copsaven el que a dins hi bellugava. Quelcom de tràgic i tenebrós amenaçava el proletariat català, i no passà gaire temps sense que es veiés plasmat en una tràgica i sagnant realitat. Fets que foren el pròleg del bany de sang de 1936-39. El pas de la dictadura de Primo de Rivera fou la introducció al desenrotllament del drama d'Espanya.

M'he referit a les anècdotes i als fets que l'opinió pública no coneixia; detalls que podien posar al descobert quina era la veritable situació d'aquell moment. Doncs bé, tractaré de fer un esforç per tal de recordar i ajustar-me a la veritat de les coses i narrar-les al més objectivament possible, posant-hi el màxim d'interès i honestat. A fi que m'ajudés a fer aquest esforç, he hagut de recórrer a la informació de la premsa d'aquells anys, no perquè els diaris diguessin el que jo volia recordar, sinó per a obrir-me el camí del record i exposar-ho amb plena responsabilitat.

La informació que donava als seus lectors la premsa de dreta estava d'acord amb les seves tendències polítiques; hi havia diaris que descaradament mentien i enganyaven l'opinió pública. Naturalment, que els de tendència liberal, o sigui d'esquerra, es comportaven d'una altra manera i s'ajustaven més a la veritat. Com acabo de dir, aquesta premsa liberal m'ha estat d'un ajut força positiu, i m'ha permès de recordar coses que opino

que tenen importància per a conèixer la història autèntica dels nostres sindicats.

Els esdeveniments que s'anaven produint dia a dia, provocats pels reaccionaris, feien preveure el que anys més tard succeí i que culminà en l'actual règim polític d'Espanya.

La Comisió Mixta del Treball

El dia 9 de setembre de 1919 tingué lloc, al Govern Civil, una reunió entre una representació patronal i una de l'organització obrera, per negociar els conflictes de treball que en aquell moment hi havia plantejats, tant per una part com per l'altra, en el ram de la fusta, de la construcció, de la metallúrgia i d'altres.

Anteriorment, s'havien celebrat diverses converses al mateix Govern Civil com a treball preparatori d'aquesta reunió. En aquella ocasió, els delegats de la Federació Patronal no eren els mateixos que havien assistit a les reunions preparatòries, sinó que eren elements d'una categoria intel·lectual superior, elements d'una tradició burgesa que pesava molt en el conjunt de la Patronal. La representació era presidida per l'advocat de la Patronal, senyor Benet, de trista memòria per als obrers catalans.

A les onze del matí, el governador civil, senyor Amado, reunia al saló roig ambdues representacions. En reunions anteriors entre patrons i obrers s'havia acordat que, a fi de normalitzar la situació, els patrons posarien fi al locaut que tenien declarat en algunes feines (no totes), i que, d'altra banda, els sindicats que tenien conflictes plantejats, com vagues i boicots, també els donarien per acabats, al mateix temps que una Comissió

Mixta estudiària, posteriorment, les bases en discussió, assenyalant, de bell antuvi, algunes millores que ja havien estat concedides i que beneficiaven els obrers. Aquestes millores no serien objecte de discussió per part de la Comissió Mixta.

Els senyors que componien la representació patronal de les primeres conversacions eren gent senzilla; n'hi havia que treballaven al costat dels seus obrers. Això feia que les coses fossin més fàcils i més factible de trobar-hi una solució; tant és així, que la Secció de Lampisteria i Llauneria del Sindicat del Ram Metallúrgic, influït per les negociacions que conjuntament mantenien patrons i obrers, donaren solució al conflicte que l'esmentada Secció tenia plantejat des de feia temps. Naturalment, això feia pensar que les coses anaven per bon camí i regnava, fins i tot, un cert optimisme.

Però, el dia anterior, al capvespre, havia estat assassinat un patró dels molts que tenien conflictes de treball a les seves indústries. Uns dies abans d'aquest fet, la Comissió patronal i l'obrera, que havien negociat els conflictes plantejats cercant-los una solució global, acordaren visitar conjuntament el governador per donar-li compte dels acords presos per la Comissió Mixta. Al mateix temps, l'assabentaren que tornarien a reunir-se per ultimar les negociacions.

Naturalment, aquell nou atemptat causà una gran sorpresa a l'organització obrera. ¿Qui assassinà aquest patró i amb aquest fet donava arguments a la Federació Patronal per a radicalitzar-se? L'organització obrera, no. Qui, doncs, era el culpable d'aquell crim?

La representació patronal havia exposat al senyor Amado que se sentien satisfets per haver arribat a un acord amb els sindicats, i que estaven disposats a col·laborar amb les autoritats per arribar a la completa normalització de la situació, pertorbada per la gran quantitat de problemes socials que tenia la ciutat. Per part de

la representació obrera les coses foren més clares i més concretes: digueren al senyor Amado que la representació obrera s'havia pres molt seriosament els acords adoptats amb els patrons i que, per tant, des d'aquell mateix moment, es podien considerar solucionats tots els conflictes que els sindicats tenien plantejats, tant les vagues com els boicots. Al mateix temps, assegurarem al governador que els sindicats farien públic un manifest, en el qual, a més de donar compte a l'opinió pública de les negociacions amb els patrons, li donàrem la seguretat i el compromís de portar immediatament els acords presos a la pràctica, amb la sola finalitat de normalitzar la situació de Catalunya.

S'havia convingut que, el dilluns, la Comissió Mixta es reuniria novament, a les onze del matí. La sorpresa fou gran en veure que els representants patronals no eren els mateixos que havien negociat amb nosaltres. Com ja he dit anteriorment, els nous representants de la Patronal eren elements d'un nivell més important, des del punt de vista burgès. Aquesta nova representació era presidida per l'advocat de la Federació Patronal, senyor Benet.

En aquesta nova fase de la Comissió Mixta, el senyor Amado cregué necessari resumir la situació i començà dient: «Senyors representants de la Federació Patronal, senyors representants de l'organització obrera. Tinc la immensa satisfacció d'haver fet possible la reunió de les dues parts en litigi, que, a causa de les seves diferències, han creat una inquietud general no solament a Catalunya, sinó a tot Espanya. Els catalans us podeu sentir orgullosos de posar el vostre seny al servei dels interessos generals del vostre poble. Jo, com a primera autoritat civil de la província de Barcelona, agraeixo de tot cor aquest generós esforç pel bé de tots... Gràcies...».

El senyor Amado havia fet una pausa en el seu parlament i es disposava a prosseguir, quan el senyor Benet

el va interrompre, i digué: «Senyor governador, lamento haver tingut la necessitat de posar un punt final al seu parlament, però nosaltres, malgrat la bona voluntat de què estàvem posseïts, no podem continuar ni un minut més aquí, amb la presència d'aquests senyors (assenyalant amb el dit la representació obrera)..., puix que ahir fou assassinat un company nostre, i considerem que, si bé no són els autors materials del crim, creiem que en són els autors morals. Per tant, la Federació Patronal ha pres l'acord de retirar la Comissió, i de trencar tota relació amb els sindicats».

El senyor Amado, que era un home que normalment tenia la cara una mica vermella, es tornà pàl·lid i blanc com una paret de calç en sentir això. Tots els integrants de la representació obrera, com si ens hagués tocat un ressort elèctric, ens disposàvem a contestar l'insult i l'agressivitat d'aquells fascinerosos, a qui donava suport tota la reacció catalana i tenien un sol propòsit: acabar amb l'organització obrera i amb tots els seus militants.

Deixàrem que parlés el company Seguí, que en el si de la Comissió representava el Comitè de la Confederació Regional del Treball de Catalunya, atès que els conflictes no eren solament a Barcelona, sinó arreu de Catalunya.

El company Seguí començà dient: «Senyor governador. La representació obrera no s'ha sentit gaire sorpresa davant l'agressivitat i la decisió presa per aquesta mena de gent. Nosaltres ja fa molt de temps que sabem el que aquests individus volen; i també sabem que la Federació Patronal no té cap interès a arribar a solucions de pacificació. El que més lamentem és que el Govern sigui un dels més fermes suports d'aquesta política tan perjudicial per als interessos de tota la collectivitat» (a mesura que en Seguí anava parlant, tornaven els colors habituals a la cara del senyor Amado). Seguí continuà: «Doncs bé, senyor governador; l'organització obrera, conscient de les seves responsabilitats, ja sia amb aquesta gent o sen-

se ella, complirà amb els compromisos contrets amb vostè i amb l'opinió pública de Catalunya i d'Espanya. Estic autoritzat per anunciar-li que, a partir d'aquest moment, totes les vagues i tots els boicots que l'organització obrera té en actiu queden solucionats. Malgrat que els patrons posin dificultats per a reprendre novament el treball, l'organització obrera, amb l'ajut de la primera autoritat civil de la província, i la col·laboració de l'opinió pública, creiem fermament que el malestar i la intranquil·litat es podran donar per acabats».

El senyor Amado, amb la cara vermella com un pebrot, i visiblement emocionat per les paraules d'en Seguí, prengué la paraula i digué: «Senyors de la Federació Patronal, ara em toca a mi de parlar. Han sentit les paraules d'un home que representa una organització que té un gran sentit de les seves responsabilitats, i que no solament té en compte els seus interessos, sinó que respecta els de l'opinió pública. Molt bé, senyor Seguí. Molt bé. Així parlen els homes que tenen vergonya a la cara, i que tenen la consciència neta; així parlen els homes dirigents de l'organització que vostès presideixen; sense obstaculitzar les coses, clar i català, com diuen vostès. Doncs bé, senyors de la Federació Patronal, ara es poden retirar per deliberar sobre un punt concret, i és el següent: vostès es retiren i es dirigeixen al local social de la Federació Patronal; es reuneixen amb la Junta o Comitè, o la gent que els ha delegat; els dono una hora de temps per tornar i reunir-se amb la representació obrera i estudiar conjuntament la solució de tots els problemes que vostès tenen pendents de solució. No tractin d'evadir amb excuses les meves ordres. Sóc militar i sé com fer-les complir. Si a les dotze d'aquest matí vostès no han tornat, donaré ordres a un oficial de la Guàrdia Civil perquè, amb els números que siguin necessaris, els portin lligats de dos en dos fins al meu despatx. No prenguin això solament com una amenaça: si vostès desesti-

men les meves ordres, serà una realitat que sentiria molt veure'm en la necessitat de complir».

Aleshores, el senyor Benet, que no estava acostumat que li parlessin així, visiblement contrariat, digué que tractaria de reunir els seus companys de Comitè, però que el temps era molt limitat, i que el més probable era que no fossin al local social. Contesta del senyor Amado: «La representació obrera espera al saló que vostès tornin per reunir-se i acabar d'una vegada aquesta situació que ja es fa massa pesada».

A les dotze sonà el telèfon i una secretària el passà al senyor Amado. Es tractava del senyor Benet, que deia que li havia estat impossible de reunir el Comitè i que faria tot el que fos possible per reunir-se a les tres de la tarda; que tingués la bondat d'esperar-se fins a les sis, per contestar-li i donar-li compte dels acords presos. El governador, aquell matí, s'havia desfogat i podia dinar amb tota tranquil·litat.

A les set del vespre els patrons feren cap al Govern Civil. Nosaltres ja hi érem des de les sis; també l'organització obrera s'havia reunit per a estudiar quina havia d'ésser la nostra actitud davant la nova situació. S'havia aprovat unànimement el comportament de la Comissió i fer públic un manifest, que impressionà profundament l'opinió pública de tot Catalunya, fonamentat en els principis que la Comissió havia anunciat el matí al governador.

Dos dies després ens assabentàrem que tota la tarda del dia 10 el telèfon no havia deixat de funcionar entre la Federació Patronal i el Govern Militar. Els fils telefònics segurament rebentaven per la pluja de consells que sortien de l'edifici del Passeig de Colom. Es deien paraules com: «No us deixeu impressionar per les amenaces del senyor Amado, no s'atrevirà a fer-les efectives; manteniu-vos fermes en aquesta posició d'intransigència, puix que aquest senyor aviat haurà de fer les maletes i

anar de retorn a Madrid. Aleshores serà el moment de coordinar un pla d'acció, per acabar per sempre més amb aquesta gentussa que enganya els treballadors i viu a la seva esquena. Els obrers són bons, però aquests pillets s'han d'exterminar fins que no en quedi ni un per a remei».

Els militants de la C.N.T. érem homes joves; els de més edat, difícilment passaven de quaranta anys; això la feia una organització forta i dinàmica, érem les generacions que havíem crescut amb l'eufòria del progrés científic que el món experimentava. Pot ésser que la joventut dels nostres dies no pensi així, però la nostra generació era la del telèfon, de la telegrafia sense fils, del cinema, de la ràdio, dels raigs X, de l'aviació, del fonògraf, de l'automòbil, del ferrocarril; és a dir, era un moment en què les ciències prenién una gran embranzida i el món de la investigació estava enfebrat a la recerca de nous horitzons, dels quals sorgirien, entre altres descobertes, la teoria de la relativitat, que ha fet possible el gran progrés científic dels nostres dies...

Nosaltres sabíem que tots aquests fets transformarien l'estructura econòmica, política i social del món; i que, per tant, la manera de viure, de treballar i de fer les coses seria diferent; s'imposava que els obrers organitzats seguissin, pas a pas, els avenços científics que ho anaven transformant tot i ho ajustessin a l'estructura dels sindicats i a les seves activitats.

Desitjàvem que la nostra personalitat i la nostra presència, que és bàsica en el progrés i el desenvolupament de totes les coses, sempre fos dinàmica; som el món del treball, que amb el nostre esforç físic ajudem la ciència per tal que els invents i els estudis cobrin realitat física, i puguin ésser posats al servei de la col·lectivitat humana. Els científics, abstrets en les investigacions, sobretot per la formació burgesa que tenen, solen deixar de banda els problemes vitals de tota la humanitat. No s'adonen que

sense l'esforç físic dels qui guanyen un petit jornal cada dia, els seus estudis i els seus invents no tindrien cap valor efectiu. Això vol dir que el món del treball és un factor determinant i és a primera línia; de manera que no es poden tractar els obrers com a animals.

Els militants de la C.N.T., que tenien formada una consciència del que representaven i eren en el conglomerat social, no podien admetre que el capital social més important, que és la mà d'obra, fos marginat dels centres de cultura i tractats com a éssers inferiors.

Els senyors de la Patronal tenien pànic que obríssim els ulls a tot un poble que estava sotmès a la més gran explotació de l'home. És per aquesta raó que volien acabar amb tots els militants fins que no en quedés ni un per remei, com els deien des del Passeig de Colom

Les esmentades converses telefòniques donaren un resultat positiu per a la Patronal, puix que van aguditzar la intransigència i van crear noves dificultats: acomiadar gran nombre d'obers de fàbriques i tallers i provocar els treballadors perquè, a la vegada, ells provoquessin noves vagues. El governador no sabia què fer. Tota aquesta energia que havia mostrat en fer la presentació de la Comissió Mixta s'havia esfumat, ja no en quedava res.

El senyor Amado convocava, tot sovint, reunions de polítics, a fi que l'ajudessin i aconsellessin per fer front a aquella caòtica situació, que cada dia que passava es feia més difícil. Aquelles reunions al Govern Civil, nosaltres les miràvem amb una certa temença, per la mena de gent que hi assistia. Eren gent de gran influència en els ambients de la Patronal, com, per exemple, Cambó, Abadal, Puig i Cadafalch, Duran i Ventosa i d'altres. Teníem enfront nostre un conglomerat polític que sospirava per implantar un sistema totalitari que fos un fre definitiu a les reivindicacions de la classe obrera i a les seves llibertats. Ja no es tractava d'un mo-

viment social, sinó d'un moviment polític que, segons creien ells, ho resoldria tot; que les autoritats i la Patronal poguessin, sense obstacles, encoratjar i ajudar la formació de l'anomenat Sindicat Lliure, format per esquirols, sabotejadors de vagues a sou dels amos.

Tots els interessos creats s'havien agrupat: el Foment del Treball Nacional, la Cambra de Comerç, la Cambra de la Propietat Urbana, la Cambra Industrial, la Societat Econòmica d'Amics del País, l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, la Societat de Defensa Industrial i la Federació Patronal. Totes aquestes entitats dirigien el conjunt de riquesa de la societat catalana; tot el poder econòmic, polític i social de la nostra terra era a mans dels senyors que formaven aquestes entitats. Encara més, tots ells havien ingressat al Sometent, i, armats fins a les dents, l'organització burgesa capitalista es disposava a fer de les seves.

Les coses anaren prenent un nou i perillós impuls, l'organització civil dels burgesos ben aviat es transformà en una organització militar legalitzada. Us podeu imaginar la quantitat de bestieses que feien, els abusos i les fanfarronades, que a vegades es convertien en espectacle de circ.

Era una guerra desfermada no solament contra la C.N.T., sinó contra tota la classe obrera. Era la burgesia armada i el Govern, amb tots els mitjans coercitius i de repressió, contra el proletariat català, contra el capital humà que havia produït tota la seva enorme riquesa. Sempre amb la por que un dia tot aquest patrimoni no se'ls escapés de les mans. No hi ha dubte que un dia tot el treball acumulat serà distribuït i administrat pels propis productors, i no serà més el capital d'uns quants, sinó el capital de tots i per a tots.

L'atac de la Patronal

Durant els darrers dies de setembre i de començament d'octubre la situació s'anava agreujant, augmentaven els locauts parcials, i també les vagues i els boicots en tots els oficis, així com el nombre d'obriers parats era cada dia més important. A tot això, s'hi podia afegir la manca de subsistències. Els establiments que es dedicaven a la venda de queviures feien de les seves, puix que aprofitant aquell estat de coses tan caòtic, aquell estat de «campi qui pugui», els botiguers feien el seu agost. No cal dir quin era l'estat d'ànim de la gent que vivia d'un sou, i a més, d'un sou insuficient; en aquelles circumstàncies, cada dia pujava de to i era més dur.

La Federació Patronal va fer una visita al governador per anunciar-li que havien acordat la declaració del locaut general a totes les indústries i a tots els llocs de producció i, a la vegada, li feren lliurament d'unes bases, per tal que cerqués la manera que fossin acceptades pels sindicats.

Nosaltres, una mica dominats per la indignació, estàvem disposats a ignorar-les, però després prenguérem l'acord de contestar-les.

Les bases de la Patronal, deien així:

Primera: Acabament absolut i complet de totes les vagues.

Segona: Reprendre el treball amb tota normalitat i suspendre totes les demandes, fins a la constitució de la Comissió a què es referia el Reial Decret de l'11 d'octubre últim.

Tercera: Que els elements obrers compleixin en totes les seves parts l'esmentat Reial Decret, a fi que es pugui constituir en la data assenyalada la Comissió de Treball.

Quarta: La Federació Patronal no aixecarà el locaut, sinó que ajornarà simplement la seva execució.

Cinquena: S'encarregarà del compliment d'aquestes clàusules i del relatiu a les incidències a què donessin lloc, la Comissió Mixta a què es refereix la disposició transitòria de l'abans alludit Reial Decret de l'11 d'octubre.

Com podeu apreciar, les bases presentades per la Patronal eren, simplement, humiliants. Unes bases, en fi, que ells ja sabien que no podien aportar a cap solució; tot al contrari, eren fetes a propòsit per agreujar la situació, amb la sola finalitat de portar fins a les darreres conseqüències els seus fins polítics inconfessables.

Estudiades aquestes bases pels sindicats, la Federació Local i la Catalana prengueren l'acord següent: Presentar unes contrabases que deixessin ben clara la personalitat i la dignitat de la classe obrera de Catalunya. Eren les següents:

Primera: Aixecament del locaut.

Segona: Acceptació del 50 per cent sobre les demandes de caràcter econòmic presentades abans del 31 d'octubre, i que no haguessin donat lloc a vagues, respectant-se els augments superiors a aquest 50 per cent, concedit anteriorment i voluntàriament pels patrons.

Tercera: Abonar les dues hores diàries perdudes la setmana anterior, en el cas que els patrons no les haguessin abonades.

Quarta: Acceptació de tot el personal, respectant-se, prop d'aquest punt, tot el que havia quedat exposat en els manifestos patronal i obrer, i la nota del governador del 5 de setembre. (Aquests documents feien referència als acords presos per la primera Comissió Mixta.)

Cinquena: Celebració d'un Congrés Obrer, per discutir i proposar les modificacions oportunes al Reial De-

cret i crear la Comissió Mixta del Treball de Catalunya.

Sisena: Celebració d'una Conferència de Treball entre patrons i obrers, per discutir les millores que, com a aspiració mínima, hagi acordat el Congrés Obrer, per sotmetre a la consideració dels patrons.

Setena: L'organització obrera declara que els delegats no tenen altra facultat que atènyer-se a l'estricta compliment del que s'acordi; no poden, en cap cas, provocar un conflicte sense donar-ne compte, abans, al respectiu sindicat.

Vuitena: La solució de les vagues plantejades ha d'ésser objecte de discussió en els casos en què els patrons tinguessin feta, o s'haguessin mostrat disposat a fer-la, una concessió superior al 50 per cent, a fi que la dita concessió sigui respectada.

Novena: Les restants demandes no es retiraran, però queden subordinades als acords del Congrés Obrer que el Comitè de la Confederació es compromet a convocar, dintre un termini que no excedeixi els quinze dies, a partir d'avui.

Era una cosa molt natural que, situades les coses d'aquesta manera, la solució del problema es fes cada dia més difícil. El governador, malgrat les bones intencions de què estava posseït, i també a pesar del gest enèrgic que tingué a la presentació de la Comissió Mixta, de fet, era un home feble, i així ho demostrà en diferents moments. Els esdeveniments s'havien anat complint de tal manera que no se li veia el final.

La conspiració contra el senyor Amado era patent. L'anaven voltant, tal com fa una serp en el cos d'un home, de manera que al final acabaren per ofegar-lo. Així va ésser. Al senyor Amado, políticament, l'asfixiaren. Després del desembre del 1919, d'aquest home, no se'n cantà més ni gall ni gallina, la seva carrera política tingué allí mateix un punt final.

L'organització obrera, entretant, per mitjà de notes i manifestos, mantenia constant comunicació amb el conglomerat organitzat de la C.N.T., especialment a tot Catalunya.

Els militants tenien consciència de tot el que es preparava darrera els vestidors del teatre polític, però era natural que la major part de l'opinió pública només veiés en aquest estat de coses un conflicte social, que només afectava les classes treballadores.

Per les maquinacions de darrera la pantalla, les anades i vingudes de la Patronal a través de determinats centres oficials, tant de Barcelona com de Madrid, i una gran animació de les capes més reaccionàries del país, tot plegat feia que l'horitzó amenacés amb una gran tempesta sobre tot el pensament liberal d'Espanya. L'organització obrera vigilava seriosament i de prop tots aquells moviments dubtosos.

Els patrons recorrien les fàbriques i els tallers, i també els comerços, fent pressió per tal que se sumessin al locaut; els burgesos, com sigui que tots s'havien inscrit al Sometent i com a tals estaven a les ordres del capità general, era perfectament legal que anessin armats, i així feien el doble joc: eren pertorbadors de l'ordre de la ciutat i, a la vegada, agents d'ordre públic; escorcollaven els obrers pel carrer, feien escorcolls a les seves llars, envaïen els domicilis dels militants i els ficaven a la presó. Així anaven les coses.

Un diputat de la Lliga Regionalista, el senyor Josep Bertran i Musitu, tenia el comandament de totes aquestes forces reaccionàries. Cal tenir present que el general Martínez Anido era el governador militar de la plaça, i el general Arlegui, cap superior de la Policia; de manera que, a la Patronal, les coses se li anaven arrodonint.

En aquest triangle, no hi mancava la trista figura de Cambó. El dia 5 de novembre, al matí, es reuniren, al Govern Civil, Cambó, Rodés, Sedó, comte de Caralt i

Martínez Domingo, juntament amb el senyor Amado. A migdia, ho feien al domicili del senyor Benet, advocat de la Patronal, Francesc Junoy, qui havia vingut de Madrid aquell mateix matí, el directori de la Federació Patronal, Cambó, Rodés i Sedó. A la tarda tingué lloc, al Govern Civil, una altra reunió d'ex-ministres, diputats a Corts i altres personalitats, que havien pres part a les reunions celebrades al matí del mateix dia. Jutjant per les personalitats que assistien a les reunions, podreu comprendre on era el nus de la qüestió. Per part de la Patronal i els seus complements es feien esforços per tal que el senyor Amado es mantingués al marge de les negociacions, ja que el creien ben disposat a favor nostre. Al mateix temps havien posat en marxa una política que, a poc a poc, l'anava marginant de la possibilitat que intervingués en noves negociacions amb la Patronal.

Malgrat que la presència del senyor Amado no feia gaire goig als senyors de la Patronal, ell, amb la seva perseverança i la seva diplomàcia, aconseguí de fer acceptar als patrons de negociar novament amb els sindicats. L'organització obrera va visitar el senyor Amado per donar-li la conformitat de dialogar-hi en el terreny que fos. Per tant, procedí a nomenar els individus que havien de formar part de la nova Comissió Mixta de patrons i obrers.

El dia abans de la primera reunió amb la Patronal, Seguí i jo sopàrem junts a Can Joanet, una taverna que crec que més tard prengué el nom de «la taverna dels tenors». Parlàrem llargament de la situació social i política del país. Ja començava a fer-se tard i anàrem tot caminant pel carrer de l'Hospital fins a la Rambla; entretant, em deia: «Mira, Piera, nosaltres hem de fer tot el que sigui possible per tal d'arribar a un acord. Ens convé; però tingues en compte que, malgrat que s'arribi a un acord, serà per pocs dies, puix que aquesta gent no volen una solució del problema; no volen la norma-

litat de la situació de Catalunya, el que ells desitgen és encaixonar-nos com els toros; les bases que ens han presentat no són per a solucionar honestament els conflictes, els nostres i els d'ells, sinó que són per a immobilitzar-nos i tenir el camí lliure per a caminar cap a un règim polític de força, totalitari, en què ells puguin fer de les seves».

Les coses que em digué Seguí, aleshores, amb les quals jo coincidí totalment, no passà gaire temps que es convertiren en una crua realitat. Els assassinats de militants, els empresonaments, les deportacions en massa, els sindicats clausurats, la nostra premsa suprimida, el company Seguí assassinat també; tot aquest bany de sang i de terror culminà amb la dictadura del general Primo de Rivera, implantada el 13 de setembre de 1923.

Però Seguí ja era mort. No va poder veure que les paraules que em digué a la Rambla s'havien convertit en una profecia d'un gran valor històric, tot passà com preveia el Noi.

El locaut anava prenent forma, a poc a poc. Elements del Sindicat Lliure al servei de la Patronal, i també alguns petits patrons que, per lliurar-se d'ésser mossos i sentir-se importants, feien dues jornades de treball el dia, formaven grups que, ben armats, coaccionaven els patrons que no havien accedit al locaut. A més, duïen a cap actes de sabotatge contra aquests patrons. Tot això ho podien fer amb tota impunitat, puix que els del Lliure tenien lligams molt estrets amb el general Arlegui. Els burgesets formaven la massa del Sometent, de manera que, aquells dies, la història es feia així.

No volien dialogar amb nosaltres

Una informació d'«*El Diluvio*» m'ha fet recordar quelcom relacionat amb una carta que la primera autoritat

civil va adreçar a la Federació Patronal, que feia referència a un transport i que evidenciava clarament l'estat psicològic i el temor del senyor Amado. En aquesta carta, el governador els demanava permís per transportar quatre mil sacs de farina a fi d'assegurar el proveïment de la ciutat. Aquesta carta va fer una gran impressió a l'opinió pública i, sobretot, als treballadors. Us podeu imaginar la quantitat de comentaris que va promoure; n'hi havia per a tots els gustos. Els patrons reien de gust tot dient: «Aquest home ja el tenim dins el sac, i ben lligat; tot va més bé que nosaltres no ens pensàvem», etcètera.

L'esmentada carta va fer que l'organització obrera fes un repàs de la situació i prenguéss unes precaucions que fins aquell moment no havíem cregut que fossin necessàries. Crèiem que el senyor Amado havia deixat a la mà de Déu tota la fermesa i la bona voluntat de què estava posseït al principi de la seva arribada a Barcelona; crèiem, també, que la Patronal aprofitaria aquella demostració de feblesa del governador per començar a posar en pràctica tots els seus negres propòsits.

Darrera aquest moment de fosc i inquietud vingué la constitució de la famosa Comissió Mixta, que es va reunir a l'Ajuntament sota la presidència de l'alcalde Martínez Domingo. Com podeu veure, ja havien aconseguit desplaçar l'Amado de les negociacions. Per nosaltres, això no obstant, des del punt de vista teòric i d'acord amb els principis i doctrines de la C.N.T., era preferible que el qui presidís les reunions de la Comissió Mixta fos el primer representant de la ciutat. Sortosament, Martínez Domingo era un home ben intencionat i que, de debò, volia posar un punt final a aquella situació, que tant de mal feia a la ciutat i a tot Catalunya.

El dia 6 de novembre quedà constituïda la Comissió Mixta. Era un punt molt important que guanyava Amado, atès que era la seva iniciativa i ningú no li podia

regatejar ni discutir la seva paternitat. Això féu que la seva personalitat recuperés una mica de prestigi i que es tornés a cotitzar més alt el seu nom, sobretot als centres polítics de Madrid. Amado, malgrat que a vegades la barca en què navegava li feia aigües, no es decidia a posar-se el salvavides i nedar fins a guanyar la costa; tornava a terra, encara que la barca fos plena d'aigua. D'aquesta manera havia aguantat temporals molt perillosos.

A la formació de la Comissió Mixta, l'organització obrera li donà tot el seu suport, ja que era un dic de contenció molt ferm que posava fre a les intencions dels nostres enemics. És clar que només era un ajornament, però «qui dia passa, any empeny». No tothom hi estava d'acord, amb aquesta política. Hi havia grups, dins el Sindicat, que s'hi oposaven; no copsaven prou bé la realitat d'aquell moment tan crític i hagueren de veure els propis ventres foradats per les bales de plom per a comprendre el valor de la política seguida per la representació obrera en el si de la Comissió Mixta.

Encara que els acords presos per la Comissió foren de poca durada, els propòsits de Martínez Anido i d'Arlegui no es pogueren dur a terme, ja que aquests dos senyors, agombolats afectuosament per la Federació Patronal, se sentien pressionats per Madrid i pel governador civil, atès que l'organització obrera havia guanyat posicions i prestigi i s'havia captat les simpaties de l'opinió pública espanyola, degut a l'honestedat, l'honradesa i la seriositat en les negociacions i els acords presos per la Comissió Mixta.

A la Federació Patronal, com en tot conglomerat humà, hi havia gent per a tots els gustos; però hi havia tres grups que, si bé tenien la mateixa finalitat, empraven diferents estils per aconseguir-la. Hi havia un grup que, molt diplomàticament, amb suavitat i en forma legal, «volia encaixonar-nos», com molt bé digué el com-

pany Seguí; el segon grup volia portar les coses pel camí de la violència, fins a acabar amb nosaltres, ja que tenien molta pressa. Encara hi havia un tercer grup, format per la petita burgesia liberal, que no estava gaire d'acord amb el comportament dels anteriors; volien gaudir dels seus drets, però també estaven disposats a respectar els nostres; desitjaven que les negociacions es portessin honestament i amb ganes de trobar solucions. Aquest grup, el representava la primera Comissió Mixta que els primers dies del mes de setembre es reunia al Govern Civil, i que arribà a solucions pràctiques, però que, més tard, foren superats pels del segon grup, partidaris de l'extremisme.

El grup de tendència liberal en el si de la Federació Patronal no era tingut en compte per a res, de manera que els que remenaven les cireres i se les menjaven eren els peixos grossos.

De tota manera, els dos primers grups es complementaven molt bé: els que començaven a fer l'allioli eren els de la diplomàcia, i els del tot o res, partidaris de la violència, hi posaven els alls. Com podeu comprendre, eren dos ingredients que es complementaven perfectament i lligaven.

Les negociacions a l'Ajuntament seguien el seu curs; com ja hem dit, dos membres de la Comissió Mixta eren ex-ministres. Rodés, ex-republicà, que fou ministre com a representant de la Lliga, a la Comissió Mixta assessorava la Patronal, i Roig i Bergadà, que fou ministre del partit monàrquic conservador, assessorava els obrers a la mateixa Comissió.

Aquests dos senyors i el senyor Martínez Domingo foren nomenats per Amado. Martínez Domingo presidia les reunions de la Comissió Mixta. En el curs de les discussions, no sempre hi regnava la calma, puix que molt sovint es crispaven els nervis i les paraules pujaven de to.

En negociar les bases de la Patronal i les contrabases presentades per l'organització obrera succeïa que, molt sovint, es fessin gestos que denotaven violència. Per sobre d'aquella esperança que havien posat en la seva habilitat diplomàtica i a mesura que es posaven en discussió les bases, i es confrontaven, punt per punt, els articles, la Patronal anava perdent la calma i reaccionava amb brusquedat. A través de les discussions es posava en relleu, clarament, tot el que bullia dins aquells cervells.

Nosaltres no teníem cap esperança d'arribar a solucions de continuïtat, tot ho vèiem fosc, provisional, per pocs dies; ells cercaven la manera de fer-nos carregar amb el mort davant l'opinió pública, però nosaltres estàvem preparats i ben disposats per a fer front a la situació. Els «diplomàtics», a vegades, ens ensenyaven les dents, amb un estil que no tenia res de suau, la Comissió Obrera copsava perfectament la intenció d'aquelles insinuacions, que no ens feien preveure res de bo.

Seria el conte de mai no acabar continuant comentant les incidències de les negociacions amb la Patronal. Això no obstant, foren d'un gran valor psicològic el coneixement i el tracte d'aquella mena de gent, ja que la quantitat de dies i reunions que tinguérem amb ells ens permeteren de conèixer-los a fons. Els teníem molt a prop, podíem veure les seves reaccions, la força que donaven a cada paraula que pronunciaven, etcètera. Allí comprenguérem el perquè de moltes coses que havien passat, i de les que ens amenaçaven que passarien.

Quan ja havíem arribat a un acord i havíem signat les bases, a la sortida de l'Ajuntament, Seguí em digué: «De fet, l'organització obrera ha tingut un èxit, puix que hem fet abaixar l'orgull i la intransigència de la Patronal; hem guanyat una gran part de l'opinió pública; també, determinats centres polítics, que en un moment determinat els tocarà de governar, atès que són, igual-

ment, sostenidors de la dinastia. Tota aquesta gent s'ha desconcertat, perquè ha vist en nosaltres senzillesa, honestat i, sobretot, bona voluntat de negociar de debò la solució dels problemes».

Però, les bases signades tingueren validesa només unes poques hores.

S'havia convingut que el treball es reprendria «el divendres, dia 14, al matí»; però s'acomplí la profecia del company Seguí. El que no va endevinar era el temps que tindria de durada l'acord. Ell pronosticava que duraria pocs dies, però la durada fou de poques hores.

La situació, que hauria pogut entrar en una fase de pacificació i normalitat, fou tot al contrari. Si bé alguns conflictes es van solucionar, en general la situació va prendre un caire més greu cada dia que passava.

Els patrons feien tot al revés del que havien signat; acomiadaven els delegats, tancaven tallers i fàbriques. La Patronal anava provocant amb la sola idea de portar fins al final una lluita que els donés el suport oficial total, puix que dins aquest sector encara n'hi havia que no estaven prou disposats a seguir per un camí que, d'una manera clara i evident, comprometés els interessos del règim a seguir per un camí que, descaradament, els posés al costat de la classe patronal. Era massa compromès; per tant, els elements més intelligents de la Monarquia no hi estaven conformes.

La Patronal s'havia fet el propòsit d'arribar fins a la nostra liquidació física, seguint els plans que alimentaven des de feia molt de temps. Al final, els elements més sensats foren vençuts. La tragèdia ja havia fet presa sobre el cos social més pobre. Es desfermà el bany de sang que tots coneixem i recordem amb el cor encongit i ple de dolor.

Records d'un governador civil diferent

Un dia, no recordo la data, el senyor Amado va enviar una nota a la Federació Local, perquè, a les deu de la nit, anés una comissió a parlar amb ell sobre la situació del moment, no solament dels conflictes de treball, sinó també dels problemes polítics. Això, a molta gent els semblarà estrany; per nosaltres també ho era. Hi anàrem els companys Seguí, Quemades, Valero i jo; no recordo si hi havia algú més de nosaltres. Estàvem citats per a les deu de la nit, i a aquesta hora pujàvem les escales del Govern Civil.

Aquella tarda, al capvespre, havien matat el comissari de Policia, Bravo Portillo, home del qual el proletariat català tenia un mal record. Potser encara trobaríem companys que ens podrien ensenyar el cos marcat, producte de les seves brutalitats. Havia estat també espia dels alemanys en la Primera Guerra Mundial. Un criat ens introduí al Saló Roig i ens digué:

—El senyor governador vindrà tot seguit.

Passaren dos minuts i s'obrí la porta que donava a les seves habitacions particulars.

—Bona nit, senyors. Ah!, ¿però vostès també fumen puro?

S'esqueia la casualitat que tots quatre fumàvem una *fària*, però no pas amb la idea de celebrar la mort de Bravo Portillo. El més important era que el senyor Amado fumava un havà que amb la seva olor omplia tot el saló.

—Senyors, jo creia que després del que li ha passat aquesta tarda al comissari de Policia Bravo Portillo, vostès no vindrien.

—Però, ¿de debò creu vostè que nosaltres tenim, directament o indirectament, participació en l'assassinat d'aquest senyor? Així, ¿vostè fa com els senyors de la

Patronal, que creuen que els autors morals de tots aquests fets som nosaltres?

—No, que Déu em lliuri de pensar això, no. Però com que es tracta d'un subordinat meu, pensava que aquesta circumstància podria fer pressió sobre l'ànim de vostès.

—Doncs, no, senyor. Aquí ens té, disposats a parlar del que vostè vulgui.

Continuàrem la conversa; que tractà del comportament de la Patronal, que, com és natural, intentava de descarregar una mica de responsabilitats, i de la posició d'intransigència que havien pres; es parlà, igualment, de totes les incidències de la situació; això ens portà a la política del Govern conservador. El que ell ens digué ens va servir per a tenir un coneixement més ampli de les coses que passaven dins els partits de la dinastia, tant per la part conservadora com la dels partits liberals.

L'entrada al Saló Roig era per un passadís que el separava del despatx del governador; hi havia una porta de vidres glaçats. Mentre parlàvem amb Amado vèiem darrera els vidres una ombra que es bellugava, i, de tant en tant, la porta s'obria uns dos centímetres, segurament per veure-hi millor. Ja s'havia fet molt tard i l'ombra de darrera els vidres continuava movent-se. A tots nosaltres, això ens tenia una mica intrigats. Crèiem que no fos un guardaespalles; però, de sobte, Amado ens digué:

—És la meva senyora, que no se n'anirà a dormir fins que vostès no se'n vagin. Ha vingut de Madrid amb la por ficada al cos, per les converses dels familiars i els amics i, sobretot, pel que diu la premsa, que, generalment, sempre fa les coses més grosses que realment no són.

Dit això, la va cridar:

—Vine, vine, no tinguis por, els meus amics són bona gent.

Però la bona dona no s'atrevia a entrar. Aleshores ell es va aixecar i la va portar, fent bracet. Realment, estava esporuguida i li tremolaven una mica les mans. La va fer seure amb nosaltres, i la pobra dona es va anar tranquil·litant a poc a poc. Per ella, el seu marit estava rodejat d'un grup de criminals d'ofici. La presència de la seva muller a la reunió va fer que la conversa canviés, i mitja hora més tard ens acomiadàrem. Al final, quedà més animada en constatar que ens retiràvem i el seu marit encara era viu, i que malgrat haver estat reunit amb uns «assassins» no l'havien matat.

Un altre record que tinc d'Amado és el següent:

No recordo la data, però sí els fets. Era en plena vaga del ram de la Construcció. Com a president del Sindicat havia convocat, al local social, al carrer de l'Om, una reunió de comitès de barriada, per estudiar conjuntament amb la Junta Directiva el curs de la nostra vaga, amb el fi de veure si era convenient de continuar-la parcialment o bé si s'havia novament de generalitzar. No es va arribar a cap acord i, a les tres de la matinada, la reunió fou fixada novament per a l'endemà, a les nou de la nit. Uns quants companys ens quedàrem a la secretaria comentant les incidències de la reunió, quan, de sobte, dos homes entraren a la secretaria del Sindicat, i un d'ells digué: «Qui és, de vostès, en Piera?». L'altre afegí: «Ets tu, no? —assenyalant-me amb el dit—. Has de venir amb nosaltres». «I vosaltres, qui sou?» «Som agents de l'Autoritat.» «A mi no em consta.» Aleshores ens mostraren les credencials de policies.

A mi em sorprengué perquè, aquella mateixa tarda, una comissió del Sindicat havia tingut una entrevista amb Amado, i li havia manifestat que faríem una reunió per discutir el tema referent a si la vaga continuaria essent parcial o bé, novament, seria declarada la vaga

general de tot el ram de la Construcció. Li diguérem que no volíem estendre-la i que la nostra tendència, com la de tota l'organització obrera, era de fer tot els possibles d'anar reduint els conflictes i no fer el joc a la Patronal, puix que els patrons no feien marxa enrera; tot al contrari, seguien una política que facilités i precipités el nomenament de Martínez Anido com a governador de Barcelona. Nosaltres fèiem tot el que podíem per tal d'impedir-ho o, almenys, retardar-ho. Sabíem molt bé el que passaria amb Martínez Anido al Govern Civil i Arlegui com a cap de la Policia.

Ja eren dos quarts de quatre de la matinada quan sortírem del Sindicat; caminàrem pels carrers de l'Om, Comte de l'Assalt, fins el teatre Còmic. Allí esperava un cotxe. Pujàrem tots tres i jo creia que em portaven a la Jefatura de Policia detingut. Però quina no fou la meva sorpresa en veure que passaven per davant i el cotxe continuava dret cap al Govern Civil. El cotxe s'aturà al pati, on hi havia el Cos de Guàrdia. No sé per on van fer-me passar, però el cas és que vam entrar en una habitació en la qual hi havia Amado. Aleshores el governador em donà un bon dia molt efusiu, a la vegada que m'allargava la mà.

—Vostès ja es poden retirar.

Els policies li preguntaren si no havien d'esperar-se, i ell, una mica molest:

—Els he dit que ja no els necessito, això és tot, senyors.

—Bé, senyor governador, puc preguntar-li una cosa? Digui, sóc aquí en qualitat de detingut?

—Oh!, no, senyor Piera, no, de cap manera, no caldria sinó; vostè és aquí per conversar amb mi. Si bé l'he fet anar a cercar per aquests dos senyors, ha estat per assegurar-me que no li passés res; i, és més, m'agradaria que es deixés acompanyar a casa seva. És una hora molt inoportuna, i em sentiria culpable si li passés

alguna cosa. No li farà mal que li recordi que vostès tenen molts enemics, i dolents.

Seguidament, va demanar-me que féssim tot el possible per no declarar novament la vaga general del ram de la Construcció, atès que estendre el conflicte comprometia seriosament la seva posició davant el Govern. També perquè això reforçaria la posició de la Federació Patronal. Jo li vaig dir que no s'havia pogut prendre cap acord respecte a aquest punt, però, com ja dic en un altre lloc, la nostra posició i la de tota l'organització obrera era de reduir tot el possible els conflictes en aquell moment.

Eren les cinc del matí, i jo ja m'acomiadava. Ell va adonar-se que no portava abric. Cridà la seva muller, que encara no havia anat a dormir, i li digué: «Porta'm un dels meus abrics». La seva esposa vingué amb un abric, que, de tota manera, volia posar-me a sobre. Insistien i em deien que feia molt de fred. Els vaig donar les gràcies, tot dient-los que ja hi estava acostumat. Vaig sortir i ell es va quedar amb l'abric a les mans. En arribar a casa, a dos quarts de sis del matí, la meua dona ja s'estava vestint. Malgrat que no havia dormit, no em fou possible d'agafar el son; fou una nit massa agitada, estava nerviós. Considerava que el que m'havia passat era una broma molt pesada. L'endemà, en contar-ho a Seguí em digué: «Aquest home el tenen acorralat i ell s'agafa allà on pot per salvar la seva situació. Nosaltres hem d'ajudar-lo a fer front a aquesta gent, puix que, ajudant-lo, ens ajudem nosaltres mateixos i traiem violència al drama que ja tenim sobre nostre». Més tard, crec que era a principis del desembre del 1919, que ens trobàrem, a Madrid, quinze o vint militants de diferents sindicats de Barcelona, en ocasió que s'estava fent un gran treball de captació dels obrers madrilenys, ja que, a causa de la vaga de La Canadenca, s'havien despertat grans simpaties en tot el proletariat espanyol per la

C.N.T. A més a més del treball d'organització que es feia, s'hi celebraren alguns actes públics que tingueren una gran ressonància no solament dins el camp sindical, sinó també en l'esfera política i intel·lectual. De retorn a Barcelona en l'express que, aproximadament, sortia a les vuit del vespre de Madrid, viatjàvem Pestaña, Arín, Espanya, Botella, Seguí i jo. Però el fet important d'aquell viatge fou que, en el mateix tren, hi anava Amado, sense que nosaltres ho sabéssim. Després d'esmorzar al restaurant del tren, els meus companys i jo anàrem cap al nostre departament. Mentre ells hi entraven i comentaven coses de la nostra estada a Madrid, jo contemplava el paisatge de Catalunya, puix que ja havíem sortit de Reus. Quina fou la meua sorpresa en veure'l que avançava pel passadís del cotxe. Jo estava una mica apartat del nostre compartiment. S'aturà i em donà la mà, i tot seguit digué: «Vostès van per quedar-se, jo vaig per fer les maletes i tornar a Madrid. No digui res, però ja no sóc governador. ¿Vostè recorda el que li vaig dir aquella matinada en què vostè creia que jo l'havia fet detenir? Doncs, bé, ara li repeteixo amb més precisió. Tinguin vostès molt de compte. Aquests senyors volen sang, que jo no estava disposat a vessar. No vull ésser l'assassí d'una gent que he après a conèixer i respectar. Tinguin compte, digui-ho als seus amics, i al mateix temps acoïadi-me'n».

Amb la veu que se li fonia, visiblement emocionat, em donà la mà i em digué adéu.

Tot seguit, em vaig reunir amb els companys i vaig dir-los tot el que ell m'acabava de dir. La conversa s'allargà fins a arribar al baixador del Passeig de Gràcia. Tots ens condolíem d'aquesta contrarietat. Tots sabíem el que més endavant passaria. Després de la dimissió-destitució del senyor Amado, no se'n va sentir parlar més. El Govern Civil de Barcelona va posar un punt final a la seva carrera política.

Martínez Anido i tots els que li donaven suport guanyaren la partida.

Els enemics dels sindicats

Durant la dictadura de Primo de Rivera, la situació creada pel nou estat de coses ens indicava el camí a seguir. En aquell històric moment, notàvem la descomposició del règim que sofria Espanya. Era qüestió de no perdre el temps discutint el passat, sinó d'unir-nos per donar una forta empenta al vell edifici de la Monarquia i escombrar les seves runes. Per a fer aquesta feina calia agrupar i dirigir les forces d'oposició, i, en aquest sentit, durant aquells anys, hi hagué molts contactes entre la C.N.T. i els partits polítics d'esquerra. Els polítics feien la impressió que de debò volien satisfer les promeses que havien fet al poble en els discursos de les campanyes preelectorals. Dues personalitats polítiques importants els influïen: Francesc Macià i Lluís Companys. Macià tenia moltes simpaties en els sectors catalanistes, i Companys en l'esfera republicana. Un proclamà la República catalana i l'altre la República Federal espanyola.

Una vegada establert el nou règim, les coses no anaren prou bé. Per part nostra es feia necessari ésser un factor d'ajut i no de pertorbació, com es posà ben de manifest els primers dies de la proclamació de la segona República. Amb una manca impressionant del sentit de responsabilitat es posaren les primeres pedres del desastre de l'any 1936; però, ¿foren solament els sindicats els que començaren a treballar negativament? No, ni molt menys.

Hi havia un grup nombrós de gent integrats al partit d'Esquerra Republicana de Catalunya, que així com la F.A.I. treballava pel seu compte, també l'esmentat grup, a poc a poc, anava escalant posicions dins el Govern de

Catalunya, fins que arribà un moment en què gairebé marcava les directrius polítiques a seguir. Com a un exemple hi podem posar el 6 d'octubre de 1934. Però no tot s'acaba amb aquells fets. Anteriorment a aquesta data, i a tall d'exemple, vull dir que un dia que havia anat a la Prefectura de Policia per veure si podia treure el meu expedient de l'arxiu, mentre estava examinant l'expedient, juntament amb l'Enric Fontbernat i un policia amic seu, sentírem uns crits espantosos i vaig preguntar al policia: «Què són aquests crits?» «Ah!, no en feu cas, estant apallissant uns xicots de la C.N.T. i de la F.A.I.». Sense perdre ni un minut vaig córrer cap a la Generalitat i em vaig introduir al despatx del President pràcticament sense demanar permís. Estava despatxant alguns documents i li vaig explicar el que passava a la Prefectura, el President es resistia a creure-ho, s'aixecà del seu seient i se n'hi anà.

Aquest assumpte va donar motiu a una discussió molt violenta amb el conseller de Governació, que en definitiva era el cap espiritual de l'esmentat grup i el cervell que el dirigia cap a uns ideals que precisament no eren els de l'Esquerra Republicana de Catalunya.

El polític que més coincidia amb els ideals de Prat de la Riba era el nostre conseller de Governació. Volia per a Catalunya quelcom del que Mussolini havia fet per a Itàlia, però de primer calia destruir l'organització sindical que no podia dirigir cap allà on ell volia. Moltes vegades havia parlat d'organitzar sindicats a part, i fer una nova organització que no tingués cap contacte amb la C.N.T. i que fos instrument de les seves ambicions polítiques.

Aquells dies corregué amb molta insistència el rumor que un representant de Mussolini era a Barcelona, per tal de fer contactes amb alguns sindicalistes i altra gent, per fer quelcom similar a l'estructura orgànica dels sindicats italians formats a la imatge del dictador italià. El

rumor referia que el representant de Mussolini era el famós teòric del sindicalisme francès Lagardèle. En converses que jo havia tingut amb Josep Maria de Sucre a la Secretaria del Comissariat de la Casa Obrera instal·lada al Palau de la Generalitat, ell em digué que els rumors que corrien eren certs, que era veritat que Lagardèle era a Barcelona, com a representant directe de Mussolini, per a gestionar l'organització de sindicats corporatius netament catalans i que la posició política que adoptessin tindria el suport del Govern italià.

Anys més tard, s'ha sabut que a Roma es feien reunions amb alguns caps de l'oposició, i també amb alguns militars espanyols, per tal de negociar l'ajut per enderrocar la República espanyola.

Això tenia tot l'aspecte d'un joc per partida doble per als espanyols i Mussolini. Per liquidar d'un cop l'esperit progressista i la catalanitat del nostre poble sembla que els esdeveniments de l'any 1936 confirmaren aquesta tesi.

Era molt important que els catalans es dividissin i es destruïssin ells mateixos. Les coses no haurien anat tan lluny i, per tant, la victòria hauria estat més fàcil d'aconseguir. Per par d'Itàlia i d'Alemanya, els interessava establir un sistema polític a la península ibèrica, que els assegurés l'entrada d'Espanya a la guerra mundial com aliada d'aquests països.

Prat de la Riba, vist des dels sindicats

Els ideals dels nostres burgesos no tenien cap matís diferent dels de Prat de la Riba, puix que havien estat formats amb els mateixos ingredients polítics. Tenien un punt de vista molt similar als problemes de la societat catalana. Prat de la Riba havia estat un home dotat d'una gran intel·ligència i d'una gran visió dels

problemes del país, i va saber recollir i coordinar el pensament dels nostres burgesos i a la vegada encaminar-los en una direcció que forçosament havia de portar molts problemes a la classe obrera de Catalunya, i al mateix temps creà una força política capaç de fer un govern democràtic, si és que se li podia donar aquest nom. Així va néixer la Lliga Regionalista. La Lliga, per vergonya dels catalans, fou el suport i la base de sosteniment del cop d'Estat donat pel general Primo de Rivera. El general portava, com a senyera del moviment, tot el poder econòmic i polític de la nostra burgesia.

Des del punt de vista català, jo l'havia considerat sempre un home ben intencionat, però amb una gran càrrega de conservadorisme. Un gran error fou de considerar que Catalunya solament eren les classes poderoses, que la immensa majoria de catalans, com eren els pobres, no eren altra cosa que instruments dòcils al servei dels senyors poderosos. La formació de Prat de la Riba era bàsicament feudalista. Veia la solució dels problemes de Catalunya en l'establiment d'un Estat corporatiu, on els obrers fossin sotmesos a una situació en què tots els seus drets consistissin a obeir humilment els seus patrons. Sentia una gran devoció pels ideals feudals, somiava a convertir els llocs de treball en centres colonials, de manera que poguessin controlar fàcilment els moviments dels obrers, tant a la fàbrica com a la vida familiar; que els fos intervinguda la correspondència. Tenint cura que no entrés dins la colònia cap mena de paper amb lletra impresa, els obrers solament podien llegir el que el patró cregués que no els podia esvalotar. Ell era amo de tot el que hi havia a la colònia, disposava dels homes, les dones i els fills de totes les famílies obreres, com si fossin peces de les seves màquines.

Per fer aquesta tasca de captació i de submissió de les famílies obreres comptaven amb la col·laboració del mestre d'escola, del metge i del rector. De tots tres el

que tenia la feina més pesada era el rector, puix que, després de la feina de l'església, havia de fer les visites a les llars de les famílies obreres. De fet, aquests homes eren tant o més esclaus que els mateixos obrers, atès que, malgrat que tinguessin un títol acadèmic, no tenien llibertat per a servir-se'n lliurement i aplicar els seus estudis segons els digués la seva consciència.

Quan jo era jovenet havia anat a veure una tia meva que vivia a la Colònia Güell, prop de Sant Boi de Llobregat. Quan vaig ésser més grandot, no podia deixar de pensar en aquella gent que, com ella, vivien tancats dins aquelles muralles. Segons la meva tia, la gent de la colònia era molt feliç, puix que el senyor Güell era el seu «àngel de la guarda», posat per Déu era protegir-los.

¿Com és possible que un home de la talla intel·lectual de Prat de la Riba negués als obrers el dret fonamental d'exercir lliurement els drets civils en un pla d'igualtat amb les capes socials que gaudeixen de tots els privilegis?

¿Per què en la seva exposició doctrinal no reconeix el dret que tenen els obrers d'organitzar-se per a defensar els seus interessos de classe? Prat tenia una primera matèria a les mans, que ell desestimava; els obrers, els obrers catalans que amb el seu esforç i treball feien créixer la riquesa social de Catalunya.

Prat de la Riba no volgué seguir un camí humanista. Volia perpetuar un estat de coses, al qual els obrers catalans s'oposaren amb totes les seves energies. La gran burgesia coincidia totalment amb el seu mestre i director. Els amos de Catalunya feien esforços per tenir a les seves mans el poder econòmic peninsular. Un dels punts bàsics de la política de penetració a Espanya era el de la constant petició d'augment dels aranzels, a fi de dificultar l'entrada de productes estrangers, que eren més bons i més barats, malgrat que els nostres burgesos te-

nien la mà d'obra més barata i feien treballar més hores els seus obrers.

Sobre la burgesia catalana d'aquella època

Els era més fàcil d'ésser protegits per l'Estat espanyol amb l'augment dels aranzels, que no pas seguir una política de modernització de les indústries, dotar les fàbriques dels elements necessaris i estar en capacitat de competir amb els productes estrangers, anant a la conquesta dels mercats d'ultramar. ¿I per què no d'altres països d'Europa? Però a la burgesia li era més fàcil d'esprémer el suc dels obrers i aconseguir del Govern de Madrid l'augment dels aranzels. Aquesta política de favor del Govern de Madrid, a canvi de què era? ¿Com era pagada per part de la burgesia catalana? Sovint aplicant les directrius dictades pel Govern i, com és de suposar, amb detriment de les aspiracions de l'autèntic poble català.

Però la classe obrera catalana, sortosament, tenia una clara consciència de quin era el seu estat social, de quina era la seva trajectòria a seguir i també el lloc que els tenien destinat en aquesta terra nostra que és Catalunya, on se'ls negava tot, menys la sepultura, i on tenien permanentment la misèria instal·lada a les seves llars.

Parlant d'una manera genèrica, els obrers catalans han tingut una burgesia egoïsta i també violenta, que només ha fet concessions als seus treballadors a cops, és a dir, creant situacions que a la vegada han portat grans sofriments a la família obrera, empobrint més encara la seva economia. Els nostres patrons han negat als obrers el reconeixement del dret de tenir organitzacions pròpies.

El pensament de Prat de la Riba era fer renéixer el passat de la Catalunya medieval dominada pel poder

d'una forta economia agrària i feudal. Res de sufragi universal, res d'associacions obreres per a la defensa i millorament del pressupost de la família obrera. Com a homes superiors i com a directors de la consciència de tot un poble, i també per la ciència que «Déu» els havia donat per remenar las cireres i menjar-se-les a la vegada, ells ens ho arreglarien tot, no caldria que ens preocupéssim de res.

L'endarreriment de les instal·lacions industrials, que la major part funcionaven amb màquines velles, per als patrons no era cap problema important. Els nostres obrers havien d'ésser prou hàbils i conscients dels seus deures envers l'amo, i si no n'hi havia prou de treballar catorze hores diàries en treballarien quinze; això no era important, mentre la fàbrica anés endavant i el patró pogués anar «tirant de la rifeta».

Els nois de la nostra generació ens havíem fet grans menjant pa amb oli. Amb prou feines coneixíem res més. Recordo que la meua mare comprava uns pans rodons de nou lliures. Moltes vegades, quan la mare portava el pa i el posava al rebost, sense que ella se n'adonés, en cosa de segons, entre els meus germans i jo devoràrem un pa de nou lliures, del qual no quedaven ni les engrunes. Això no passava solament a casa meua, sinó que era general a les cases de tots els treballadors.

La mentalitat de la burgesia autòctona, aparentment, no era diferent de les classes burgeses dels altres països, perquè el capitalisme arreu del món treballa amb els mateixos principis de la llei de l'oferta i la demanda; però si estudiéu el nostre procés industrial i el d'altres països d'Europa, veureu que les nostres indústries sempre han anat gairebé a la cua. ¿Per què el nostre progrés industrial no ha seguit el mateix camí d'altres països? Perquè els nostres burgesos tenien un front estret teixit d'idees pobres. Si el món feia un pas endavant, estaven convençuts que tot el millorament obtingut era per gau-

dir-se'n només ells. Deien que Déu ho havia fet així i que era lògic i natural que la vida dels pobres fos un mar de misèria. Aquesta manera de pensar era el que els burgesos portaven a la taula de negociacions per parlar amb els obrers. Aquesta manera de pensar tenia profundes arrels a la consciència de la nostra classe patronal. Es feia molt difícil de negociar els conflictes socials amb uns senyors que des del punt de vista humà tenien uns sentiments tan limitats i egoistes.

Quan els patrons catalans foren obligats a la industrialització i la modernització de les fàbriques, perquè malgrat l'augment dels aranzels encara no podien competir amb molts dels gèneres estrangers, els amplis beneficis que pels nous sistemes de producció obtenien, els volien íntegrament per a ells, puix que creien que el rendiment que donaven les noves instal·lacions industrials, en quantitat i qualitat dels productes, era fill del seu enginy i dels seus diners. Eren d'un egoisme tan desenfrenat que es feia impossible el més petit esperit de conciliació entre les dues parts en litigi.

Els obrers tenien un criteri diametralment oposat, puix que estaven convençuts que els invents que els homes de ciència posaven al servei de la humanitat eren perquè tothom visqués més bé i no perquè unes quantes famílies s'enriquessin i visquessin millor que la majoria dels humans.

Era molt lògic que, a la vista de la renovació de la maquinària a qualsevol fàbrica, els obrers ja tremolessin. Coneixien per experiència que un bon nombre quedarien sense feina i, per tant, augmentaria la misèria ja existent a les seves llars. Els obrers, en general, tenien conceptes progressistes de la vida de la societat i es veien obligats per les circumstàncies a combatre el progrés industrial, que era tant com combatre el conjunt de la nostra civilització.

L'assalt i la crema de la fàbrica El Vapor, l'any 1835,

n'és una mostra ben evident. No és la primera vegada que els obrers prenen actituds violentes contra els patrons catalans. Tota la història de Catalunya és plena de lluites socials entre la misèria i l'opulència.

Des de temps immemorial, i passant pels remences fins als nostres dies, trobarem una cadena llarga de lluites socials que no té fi. Ja sabem que no tan sols tenen lloc a Catalunya, sinó que es produeixen a tota la Península i arreu del món. Però ara parlem concretament de casa nostra, d'aquesta burgesia que si bé feia progressos en l'ordre dels negocis, no en feia gens en l'ordre humà de la vida. No penetrava mai dins la seva consciència que tot tipus de progrés científic, en el terreny que sigui, ha de comportar necessàriament el benestar dels pobles i mai no pot ésser patrimoni d'una determinada classe social.

Des de la gran revolta dels remences fins al present, els treballadors, tant del camp com de la ciutat, s'han anat forjant una consciència de classe, que deixa ben marcada una gran divisió entre la misèria i la riquesa de les classes dominants. Si partim de la realitat d'aquestes dues classes antagòniques, veurem que sempre hi ha hagut una lluita, en ocasions ferotge. Aleshores comprendreu, tot seguit, on és la soca i les arrels de les grans lluites socials dels nostres dies.

Cambó

Aquest polític, igual que Prat de la Riba, havia nascut i s'havia format en un ambient agrari. Tots dos eren els principals dirigents del mateix partit polític, però hi havia quelcom substancial i bàsic, que no encaixava prou bé en el pensament de l'un amb el de l'altre.

Prat de la Riba havia afinat el seu pensament polític i econòmic sobretot en el passat i en les idees pater-

nalistes de l'Edat Mitjana. Mentre que Cambó semblava tenir punts de vista més modernitzats, que l'apropaven a la roda del món capitalista, cercant els èxits polítics i les seves lògiques derivacions econòmiques dins l'esfera del que és el capitalisme avui. La seva perspectiva era compartida per una bona part dels burgesos catalans, no tots, puix que n'hi havia força que tenien les mateixes idees de Prat de la Riba; però els que feien costat a Cambó eren els que pel seu pes econòmic guanyaven sempre. De tota manera, entre aquest capitalisme representat per Cambó i el capitalisme dels països més avançats des del punt de vista polític hi havia una diferència substancial, puix que així com el capitalisme d'aquests països s'emmotllava i acceptava el joc de la democràcia evolutiva i representativa amb tots els drets inherents a l'estructura d'un Estat modern democràtic, entre nosaltres passava tot al contrari, si bé hi hagué un moment en què Cambó i els seus adinerats amics semblava que volguessin imposar-se a l'esperit conservador i mesquí dels polítics espanyols i impulsaven una política liberalitzadora del règim polític de la Monarquia. Aparentment, semblava que Cambó desitgés anar cap a la formació d'una estructura moderna, similar als estats democràtics d'Europa; però el que somiava Cambó no era el mateix que els estats capitalistes d'Europa i els Estats Units d'Amèrica del Nord, països on als obrers els és permès el dret de sindicar-se per defensar els naturals interessos de la seva classe.

En aquests països també hi ha problemes de treball com a casa nostra, fins i tot violència, atès que són en lluita dues classes antagòniques d'interessos oposats; però si els burgesos tenen dret d'associar-se per defensar la seva classe, els obrers també gaudeixen del mateix dret, es poden sindicar i reunir lliurement, els dirigents no són empresonats, ni els sindicats clausurats, ni la premsa obrera suprimida pel governant de torn i tampoc

no són suspeses les garanties constitucionals, ni molt menys es declara la *plaça* en estat de guerra per un simple conflicte social, com passava al nostre país amb molta freqüència.

Cambó, de bell antuvi, pogué satisfer les seves ambicions entrant a formar part, l'any 1918, d'un Govern anomenat Maura-Cambó. Totes les forces econòmiques de Catalunya veien amb entusiasme que les il·lusions de molts anys es convertien en realitat en tenir dos dels seus representants a la direcció d'una nova política a Espanya; però no d'una política oberta d'avançada i liberal, en què tots els ciutadans tinguessin el dret d'associar-se i manifestar-se lliurement, sinó que fou tot al contrari. Volien perpetuar un estat de coses que no solament la classe obrera catalana detestava, sinó també els treballadors de tot Espanya. Cal tenir sempre present aquesta inclinació de la burgesia del nostre país, la qual tingué la responsabilitat, i fou l'ànima, del cop d'Estat donat per Primo de Rivera el 13 de setembre de 1923. Idees? Les de sempre, les que no els deixaven dormir tranquils: «Destruir les organitzacions obreres». Aquest pensament era permanentment en el seu cervell.

No volem caure en l'error, com molta gent, que diu que els nostres burgesos eren una cosa i Cambó n'era una altra; no, això no, allí era el cap inspirador d'unes activitats patronals que finalment conclogueren amb l'assassinat de centenars de militants i dirigents de la C.N.T.

Pocs dies abans de morir l'amic Martí Barrera, vaig dinar a casa seva amb ell i la seva muller. Tot dinant, amenitzàrem la conversa parlant de coses del passat. Jo li recordava com havia estat de negatiu el dirigent de la Lliga Regionalista per a la classe obrera catalana. Barrera, que, dit sigui de passada, era un bon conversador, va contar-me una anècdota força interessant. Ell era emporданès, fill de la Bisbal, i Cambó d'un poblet de molt a

prop, és a dir, gairebé veïns. És possible que aquesta circumstància fos la que contribuís que Cambó es mostrés tan explícit amb ell.

Doncs bé, la cosa va anar així. Quan Barrera era conseller de Treball del Govern de la Generalitat de Catalunya, en una ocasió que era a Madrid, per tal de resoldre uns assumptes del seu despatx, també, com a diputat, havia assistit en una de les sessions de la Cambra de Diputats. Antoni Miracle, que era molt amic de Barrera, entrà al saló de la Cambra i li digué: «Cambó m'ha demanat que us demanés si teniu cap inconvenient que us el presenti». Barrera li va respondre que d'acord. Les primeres paraules de Cambó foren per a recordar-li el molt a prop que havien nascut, fent l'elogi d'aquelles comarques i observant la qualitat de la seva gent. Tot seguit li digué: «Barrera, permeteu-me que us felicitï per la gestió tan positiva que feu des de la Conselleria del Treball. Als burgesos catalans és molt convenient que els estreneu, puix que estan molt mal acostumats. No tinc cap inconvenient a confessar-vos que durant molts anys hem estat gent equivocada. Nosaltres havíem defugit una política com la que dirigiu des del vostre departament. Els obrers tenen el dret de moure's com els patrons, amb plena llibertat d'associació, sense cap mena de restricció, és un dret que tenim tots els ciutadans. Com és lògic, els sindicats obrers no tenen els mateixos motius que ells per associar-se. Són dues classes que per a conviure dintre la mateixa societat, no hi ha altre camí que el de la negociació entre homes civilitzats».

És sorprenent l'audàcia de Cambó. ¿Voleu un pensament més assenyat per a un polític de la seva procedència? ¿Foren sinceres les paraules d'aquest home, o era un nou malabarisme com el del 1917, amb la famosa Assemblea de Parlamentaris que, com tothom sap, li va servir de trampolí per a caçar dues carteres de ministre

i entrar a formar part d'un Govern centralista, com a representant de la burgesia catalana? Segurament era una nova posició que cercava d'incorporar els sectors econòmics de Catalunya a l'esfera de la República, com una força política conservadora, imitant la burgesia francesa i d'altres països democràtics. Això no hauria estat cap mal per als obrers catalans i de tot Espanya, més aviat al contrari. Però, amb el temps, poguérem conèixer la veritat de la seva posició política.

Quan el Govern de Catalunya presentà la famosa Llei de Contractes de Conreu al Parlament català per ésser discutida, els diputats de la Lliga hi feren una oposició escandalosa. Una vegada aprovada aquesta llei per una gran majoria de vots, els senyors de la Lliga Catalana, amb Cambó al davant, demanaren que el Govern de Madrid l'anullés del dret que li donava l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, que l'havia aprovat. És més, presentaren un recurs contra la Generalitat al Tribunal de Garanties Constitucionals.

Com podeu constatar pels fets, les paraules efusives de Cambó a l'amic Barrera no eren res més ni res menys que una maniobra política més.

Intents per a estendre el sindicalisme

Al final del setembre del 1919, a mesura que el locaut dels patrons catalans s'anava generalitzant, es produïen nous fets que feien més delicada la situació social del país. Un d'aquests fou el cas de la vaga de capitans i pilots de la Marina Mercant. Atesa la importància i el significat que presentava, cal recordar-ne algunes de les seves característiques.

Aquests professionals de la Marina no formaven part de la C.N.T., eren una associació que podríem qualificar de semiburguesa, estava integrada per una gent que es

considerava d'una classe superior. Aquesta manera de pensar no era d'estranyar, puix que provenien de famílies que generalment vivien bé, és a dir, eren persones de les capes burgeses de la societat.

Treballant a la Marina Mercant, hi havia una altra classe d'obrers, que són com obrers manuals i tenien un sindicat a part dels seus caps de feina. Aquest organisme sí que pertanyia a la C.N.T. Tant és així, que hi havia un grup força destacat de militants anarco-sindicalistes, la qual cosa feia que l'esmentat sindicat tingués una influència important en les activitats confederals. Per als obrers que feien els treballs manuals del vaixell, els capitans, els pilots i els maquinistes eren els seus burgesos, una classe a part que representaven els interessos directes de les grans companyies navilieres. Tothom sap que el capità d'un vaixell és l'amo absolut de la nau i l'autoritat suprema amb tons de governant, fins i tot té l'autoritat d'empresonar la tripulació així com el passatge si les circumstàncies ho manen. Doncs bé, la pugna entre els de baix i els de dalt era constant, a causa de la funció tan específica de les dues classes dins el vaixell.

La vaga dels oficials es feia llarga i, de moment, no se li veia cap solució. Els vaixells continuaven fondejats al port i els obrers manuals, en vaga forçosa. Les coses s'anaven complicant més, atès que també ells tenien quelcom per a reclamar a les companyies navilieres. A més dels jornals perduts per la vaga, també volien millorar la situació econòmica i moral.

Els vaguistes, que es consideraven la classe superior, no veien amb gaire simpatia l'actitud que havien pres els seus subordinats.

L'organització obrera prengué l'acord de donar tot el suport que calgués a la vaga per una sèrie de motius. En primer lloc, als vaguistes afiliats a la C.N.T., no els podíem negar la solidaritat de l'organització confederal. Segonament, perquè els sindicats creien que donant su-

port a la vaga de capitans i pilots començaria a iniciar-se el treball de captació i d'integració dels elements tècnics, tantes vegades cobejats per l'organització confederal. Aquest punt de vista l'hem exposat algunes vegades. Fou una gran aspiració de tots els delegats del Congrés de Sants. Hom creia que si es podia aconseguir que els capitans, els pilots i els maquinistes entressin a formar part de la C.N.T. hauria estat una gran atracció perquè els tècnics d'altres rams de la indústria i de la ciència els haguessin imitat. Aleshores sí que s'hauria pogut fer una feina constructiva, portant a cap una preparació científica del futur social del poble.

Era convenient que els afiliats a l'organització sindical sabessin que no n'hi ha prou triomfant sobre els enemics de la classe treballadora. Cal també una tasca de preparació, que els fusters, els mecànics o els paletes no poden fer. Cal organitzar l'economia, la indústria, l'agricultura i l'ensenyament.

Els intel·lectuals són considerats, pel sindicalisme revolucionari, productors igual que els obrers manuals. Tots a l'una han de marxar cap a la instauració d'una societat sense classes, on l'explotació de l'home no serà possible i on tots els homes gaudeixin dels mateixos drets i deures. Però, això, com veurem més endavant, no fou possible. L'esperit de classe dels capitans i els pilots tenia unes arrels massa fondes en la consciència tradicional burgesa.

La Federació Patronal, d'acord amb les companyies navilieres i les autoritats, volien que la vaga fos negociada en el si de la Comissió Mixta que es reunia a l'Ajuntament. Això no agradava gaire als capitans i als pilots. En canvi, l'organització obrera hi estava d'acord.

Amb aquest anar i venir de les coses i enmig de rumors de tota mena, al company Seguí i a mi, per conducte d'uns intermediaris, ens feren saber que el gerent de la Companyia Transmediterrània volia parlar amb

nosaltres sobre el conflicte de la Marina Mercant. Atès que l'assumpte era delicat, no podíem accedir sense abans consultar-ho a l'organització obrera. Després de molt discutir, s'acordà que assistíssim a la reunió per veure què volia aquell senyor que representava l'esmentada naviliera, puix que ens resultava molt estrany pel fet que la vaga dels mariners havia estat englobada per ésser negociada amb el conjunt dels conflictes que, tant els sindicats com la Federació Patronal, tenien plantejats a tot Catalunya, és a dir, es tractava d'una solució global a tots els problemes de treball plantejats per les dues parts en litigi.

La Companyia Transmediterrània era instal·lada en un principal de la plaça de Medinaceli. El senyor Ferrer, que era fill del País Valencià, era el gerent. Després de les salutacions habituals, començà a parlar del conflicte, dient que la Companyia havia perdut molts milions de pessetes i que estaria ben disposada a donar una quantitat, per tal que se solucionés la vaga. Tot seguit, i sense embuts, ens preguntà si amb quatre milions de pessetes n'hi hauria prou per a donar una solució a la vaga. En veure la nostra reacció, l'home va dir tot seguit: «No per a vostès, no, sinó per a l'organització que vostès representen». Ja drets per marxar, li férem saber que l'organització obrera no declarava les vagues per fer xantatges als patrons i que els milions amb què pretenia comprar la moral dels sindicats, valia més que els apliqués a donar compliment a les bases dels seus empleats. Que les vagues que feien els obrers eren per a millorar la seva condició econòmica i les condicions de treball d'uns homes que ells explotaven sense pietat.

L'estil de la Companyia i l'actitud vacil·lant i egoista dels capitans i els pilots, que no tenien confiança en l'organització obrera, propiciaren un final desastrós a la vaga.

La simple lectura de dues notes d'«*El Diluvio*» illus-

tra el que dic. El 14 de novembre de 1919, publicava unes ratlles referents a la vaga, on es deia:

«Es diu que han celebrat una reunió els capitans, els pilots i els maquinistes per a tractar de la conveniència de donar per acabada la vaga que s'inicià fa més d'un mes. La reunió ha estat molt accidentada i s'han promogut amb freqüència vius incidents. Després de llarga discussió s'ha acordat, per majoria de vots, no acceptar el laude del senyor Rosselló, ni admetre l'ordre dels representants obrers a la Comissió Mixta, però continuaran la vaga».

Però dos dies després canviaven totalment:

«Els mariners en vaga, en la reunió que celebraren, acordaren que a la vista que la Comissió Mixta solament ha estudiat el problema de salaris i que a ells solament els interessa la forma i l'ordenació del treball, tenint en compte que molts naviliers s'oposen a la readmissió de tot l'antic personal, prescindeixen de la intervenció de la Comissió Mixta pel que fa referència al seu plet i per disciplina accepten el laude».

Els acords presos eren no solament una desautorització, sinó una autèntica ruptura amb l'organització sindical.

El dia catorze de novembre havien desestimat el laude del senyor Rosselló, perquè no satisfieia el total de les seves aspiracions, i dos dies després l'accepten, perquè creuen que la representació obrera a la Comissió Mixta no ha defensat la totalitat de les bases presentades per ells. Als capitans i als pilots només els interessava el seu problema i a l'organització obrera l'interessava la solució del conjunt dels conflictes que els obrers tenien plantejats a tot Catalunya.

Cal insistir en el compromís que la Confederació Regional Catalana havia contret amb l'opinió pública de posar fi a les vagues i els boicots que hi havia arreu del país, per als quals era imprescindible l'aixecament del

locaut general declarat per la Federació Patronal. Un punt més urgent a resoldre, atesa la crítica situació econòmica de milers de famílies, que des de feia mesos no entrava cap cèntim a les seves llars i la misèria hi era espantosa i aclaparant. Una vegada s'alleugerís en part la situació econòmica dels vaguistes, la Comissió Mixta continuaria treballant sobre els problemes d'ordenació del treball i també d'ordre moral, però sempre amb la intervenció i l'assessorament dels sindicats amb conflicte amb els patrons. Però als capitans, als pilots i als maquinistes, aquest punt de vista de l'organització confederal no els interessava ni gens ni mica, perquè eren gent que sempre havien tingut la taula ben parada.

Després del que acabo d'explicar, l'organització obrera no tingué mai més contactes amb aquesta gent, almeny que jo ho sàpiga.

Comentaris al període 1936-1939

Durant aquests anys vaig fer tot el possible perquè ens encaminéssim a la consolidació d'una nova estructura política, que donés forma legal als avenços que l'esforç revolucionari de les masses obreres havien conquerit amb les armes a la mà.

De tota manera, no creia, en aquella situació, en el triomf de l'anarco-sindicalisme per diverses raons, la més important de les quals era que la C.N.T., i sobretot la F.A.I., per raó de les circumstàncies foren obligades a renunciar totalment als principis bàsics de l'anarquisme i a la vegada ho foren a fer concessions d'un calibre inusitat, com acceptar de participar en la formació d'un Govern, segons acord del Ple Nacional celebrat a Madrid el dia 15 de setembre de 1936 amb representacions de Catalunya, Andalusia, Aragó, Navarra, València, Centre, Astúries, Nord, Rioja i el Comitè Confederal. Aquest Ple,

amb tota responsabilitat, pren funcions executives d'una transcendental importància revolucionària, tant des del punt de vista polític, com econòmic i social.

Ja no es tractava de la implantació del comunisme llibertari, sinó d'una autèntica República de treballadors de totes les classes, tal com proclama l'article primer de la Constitució de la segona República espanyola. Hi havia el propòsit decidit que tingués força legal tot el que els obrers havien guanyat, amb la pròpia sang, per l'ampli territori peninsular.

Per fer efectiva aquesta nova posició de l'organització confederal, el Ple prengué l'acord de comunicar als partits polítics i a la U.G.T. que estaven disposats a formar part d'un Govern, amb totes les forces en lluita per la defensa de la República.

Després de fer un minuciós estudi de la situació creada per la guerra, s'aprovà una ponència amb un programa mínim que comprenia iniciatives tant des del punt de vista militar com civil. A partir d'aquest moment les orientacions de la C.N.T., tant si formen part del Govern com no, seran les de seguir una eficaç lluita per aconseguir que el valor positiu i constructiu de la ponència aprovada per aquell Ple sigui acceptada per altres grups polítics i sindicals de la República. L'esmentada ponència deia:

1. Constitució a Madrid d'un Consell de Defensa, format per elements de tots els sectors polítics en lluita contra el feixisme, segons la representació següent: cinc delegats de la U.G.T., cinc de la C.N.T. i quatre republicans. Presidència del Consell Nacional de Defensa, Largo Caballero. La constitució d'aquest Consell pressuposava la continuïtat de la Presidència de la República en la persona i amb el mateix esperit de gestió que s'havia observat fins aquesta data.

2. Federalisme local, provincial, regional i nacional

en les seves dues facetes d'administració política i econòmica i la implantació del Consell de Defensa. Les regions quedaven facultades per a establir la proporcionalitat de les forces antifeixistes a l'esmentat Consell, per tal d'introduir les modificacions oportunes, segons les circumstàncies i les facilitats d'ambient.

3. Transformació dels Ministeris, convertint-los en Departaments i configurant-los de la manera que aconsellin les circumstàncies. Eren els següents: Relacions Exteriors, Ordre Públic, Guerra, Aviació i Marina, Comunicacions, Propaganda, Instrucció Pública, Hisenda, Agricultura, Indústria, Transport, Comerç, Proveïments, Obres Públiques, Treball i Sanitat.

4. Creació de la Milícia Popular, per a servei d'ordre públic; creació de la Milícia de Guerra, amb caràcter obligatori, i el control de les Milícies per Consells d'obriers i milicians, constituïts per Comissions Mixtes, formades per la U.G.T. i la C.N.T. Simplificació del comandament, circumscrit a la gestió i la denominació de tècnics militars. Creació d'una Direcció Militar única, constituint un Comissariat de Guerra nomenat pel Consell de Defensa, amb representants dels tres sectors que lluiten contra el feixisme.

5. Constitució d'un Tribunal Popular i d'un Cos Jurídic provisional, nomenat també pel Consell de Defensa i les organitzacions sindicals i polítiques republicanes.

6. Socialització de la banca, liquidació de la usura, les especulacions i eliminació del deute nacional, provincial i local.

7. Socialització dels béns dels terratinents, la gran indústria, el gran comerç, els transports en general, així com les empreses de qualsevol volum, el suport a la rebel·lió de les quals resultés comprovat; control obrer a les indústries i els comerços privats; que els sindicats obrers dirigeixin els mitjans de producció i canvi que

siguin socialitzats; lliure experimentació en els pobles, que per la seva posició especial no pertorbin la marxa normal de l'economia; planificació de la gran indústria i dels conreus més importants.

8. Lluita per la pau fonamentada en l'acció internacional del proletariat, reorganització de la diplomàcia i convocatòria d'una Conferència internacional de tots els elements antifeixistes, amb vista a la fundació d'una societat eficient.

Per a la realització de tots aquests punts, la Ponència proposà el següent:

1. Que una delegació del Ple informés la U.G.T. dels acords presos i li proposés una aliança a base d'aquest programa mínim.

2. Que fos donada simultàniament a la premsa una còpia de l'acord.

3. Que, el 20 de setembre, s'organitzin quatre grans mítings a Barcelona, a València, a Madrid i un altre a Màlaga, per a fer públics aquests acords i interessar l'opinió en la seva aplicació.

4. Que el Comitè Confederal sigui ampliat amb una representació de cada una de les Regionals, donant inici a les gestions directes prop de la U.G.T.

5. Que, en el termini de deu dies, tingui lloc un Ple per a donar compte de les gestions del Comitè Confederal i prendre els acords pertinents.

Quinze de setembre de 1936.

En incorporar-se la C.N.T. al Govern, aquest no va modificar el seu programa polític. L'única novetat que es registrà fou la declaració consignada en la nota donada a la publicitat. La Ponència, aprovada pel Ple cenetista, ja era un programa moderat; però no fou tingut

en compte pel Govern de Largo Caballero, en ampliar-lo amb quatre ministres de la C.N.T.

Com podeu advertir fàcilment, els dirigents de la C.N.T., fins passats seixanta dies després d'haver esclatat la guerra i al mateix temps la revolució, no van adonar-se que l'acció revolucionària no era solament patrimoni de la C.N.T. i la F.A.I., sinó de tots els elements que lluitaven contra el feixisme.

Com és natural, i també lògic, els enemics de la classe obrera defensaven fortament els privilegis que des de sempre havien gaudit.

¿Per què uns mesos abans d'esclatar la rebel·lió no es feren contactes amb la U.G.T.? Es veia clar que els sectors conservadors posaven tantes dificultats com podien al Govern de la República i, conspirant a la llum del dia, preparaven l'aixecament.

El pacte que la C.N.T. proposà a la U.G.T. després dels acords del Ple del setembre del 1936, si s'hagués fet, dos mesos abans del 18 de juliol, els esdeveniments s'haurien desenvolupat de manera ben diferent, ja que els treballadors segurament no haurien tingut la necessitat de caure entrampats dins la xarxa dels partits polítics, atès que les dues sindicals tenien la genuïna representació de la totalitat del proletariat i estaven obligats a assumir la plena responsabilitat d'aquell gran moment històric i dirigir-lo, no en direcció a una política viciada, sinó cap al seu total alliberament com a classe oprimida. Però, desafortunadament, no va ésser així. Les sindicals, cadascuna pel seu compte, volgueren seguir el propi camí i deixaren la direcció de les masses obreres sota la influència dels dirigents polítics del règim, que tan mal resultat va donar, des del començament, fins al final d'aquella lluita.

El més còmic del cas, com tothom sap, és que el Partit Comunista, que a l'inici de la guerra era només una caricatura de partit, ja que els seus afiliats eren ben pocs, al final del bany de sang havien liquidat pràctica-

ment totes les organitzacions tan polítiques com sindicals.

Les dues sindicals, que en definitiva representaven la totalitat dels obrers organitzats de la Península, tenien el deure de carregar amb l'enorme responsabilitat que pesava damunt d'ells, deixant de banda les diferències ideològiques que les separaven, i elaborar un programa ben definit i de conjunt. Un programa viable i constructiu, des del punt de vista polític, en què els obrers haurien començat a veure la proximitat del seu alliberament, així com també hi haurien vist un millor benestar econòmic i social.

Segons el meu modest pensament, l'anarco-sindicalisme no tenia la força, ni tampoc la suficient preparació necessàries, per assumir l'esforç que calia en aquell moment, i fer-se'n càrrec ella sola. Aquella era una circumstància que, ben orientada, hauria canviat radicalment la història del nostre país, afegint a les seves pàgines el triomf definitiu de la veritable llibertat i la justícia social. Però, tal com anaren les coses, els sindicats confederals no tingueren altra alternativa que la de supeditar-se a les circumstàncies polítiques del moment i entrar en combinacions amb partits que, com el comunista, eren, i encara són, els més grans enemics de l'anarco-sindicalisme.

No és exagerat dir que els partits polítics, en conjunt, posaren la C.N.T. i la F.A.I. davant una situació en què només es podien inclinar per dues alternatives: o una República que incorporés i donés legalitat a totes les conquestes que s'havien obtingut durant l'intent de revolució, o bé el triomf de l'aixecament militar.

La resposta fou la Ponència anteriorment esmentada que, si bé proposava punts de vista que es podien discutir, en general era una posició constructiva i assenyada.

L'acord de participar en el Govern fou pres amb tota consciència i responsabilitat. No fou res més, ni res

menys, que l'herència de tot un passat de la C.N.T. que, en aquell moment tan crític, renaixia de nou.

Ningú no pot negar que a tots els moviments polítics progressistes, la C.N.T. hi ha ocupat sempre un lloc destacat. Mai l'organització obrera no s'ha negat a participar en aquells esforços que anaven impulsats seriosament d'amor per la llibertat dels homes.

És llastimós que la decisió de formar un Govern de coalició, amb totes les forces antifeixistes, no s'hagués pres els primers dies de guerra. És lògic pensar que el conflicte hauria seguit una evolució diferent amb un marge més ampli de probabilitats de guanyar-lo.

Els polítics, en primer lloc, per manca de visió de la realitat de la situació, no ho arribaren a comprendre, no ho volien acceptar. Ells no disposaven de les masses que tenien i controlaven les dues sindicals, o sigui la C.N.T. i la U.G.T. Per tant, s'imposava, des del primer moment, el reconeixement d'aquesta senzilla realitat. Es feia indispensable la formació d'un Govern que hi respongués. Concretament, amb les dues sindicals, o bé influenciat i controlat per aquestes.

Els governants que s'enfrontaren a la revolta, els primers dies de la guerra, foren febles i també hi havia polítics que es feien fins i tot sospitosos d'ésser col·laboradors dels enemics de la República. Els dirigents polítics, com també els sindicats, no copsaven prou bé que si perdiem la guerra ho perdiem tot i per moltes anyades.

Vençuts pels fracassos, i quan l'aigua ja ens arribava al coll, és quan es decidiren coses. Quan ja era massa tard. Així i tot, encara hi hagué sectors importants dels partits polítics que s'oposaven a la formació d'un Govern amb ministres de les dues sindicals. Ningú no es lliurava de culpabilitat. Naturalment, uns més que d'altres; però, en el fons, de tots plegats.

Cal reconèixer que, si bé el famós Govern de Casares Quiroga féu fallida en el moment més crític de la his-

tòria de la segona República i no va saber, o no va voler, enfrontar-se a una situació que costà la vida a més d'un milió i mig de persones, tampoc aleshores les dues sindicals obreres no saberen estar a l'altura de la transcendència d'aquell gran moment.

Feia mesos que es veia quelcom que no guixava prou bé. Es conspirava a les barbes del mateix Govern, la situació s'agreujava i es feia tensa per moments. La greu situació política que vivia Espanya es posava en relleu i tot feia suposar que s'acostava una gran crisi. Com ja he dit abans, el deure de les dues sindicals era d'estudiar la situació conjuntament, deixar al marge les diferències ideològiques, donar-se una sincera i forta abraçada i, a partir d'aquell moment, treballar amb fe i entusiasme pel triomf total de l'obrerisme. La unió de les dues grans tendències ideològiques del proletariat era suficient per a fer girar la direcció de la guerra en un altre sentit, i fins i tot per aconseguir una certa seguretat en el triomf de la causa que ens proposàvem defensar. Les masses obreres haurien posat la seva esperança en quelcom de positiu i sòlid. Però res d'això no va passar.

La C.N.T. es posà a treballar pel seu compte, sense to ni so, obcecada per iniciar una revolució que ella sola no podia fer, mentre que la U.G.T. va anar caient, a poc a poc, sota la influència i el domini del Partit Comunista.

Largo Caballero estava dominat per la seva natural i creixent vanitat i, sobretot, per les Joventuts Socialistes i el Partit Comunista espanyol, que li donaven el nom de «Lenin espanyol», una consigna donada per Moscou als directius dels Partit Comunista i aquests a les Joventuts Socialistes.

Largo Caballero, que no era ruc, s'adonà de la jugada d'absorció que anaven fent els comunistes en perjudici del Partit Socialista i, sobretot, de la U.G.T.; però, aleshores, ja era massa tard per a posar-hi remei. Per aquest

motiu Largo Caballero girà els ulls cap a la C.N.T. pensant que aquesta organització podia ésser un bon suport per a parar els peus als comunistes.

El 3 de novembre de 1936, donà entrada a quatre anarquistes al seu Govern; dos eren de la C.N.T. i dos de la F.A.I. La formació del Govern Largo Caballero vingué massa tard, puix que, des del meu punt de vista, feia més aviat la impressió d'ésser un Govern de liquidació de la guerra que no pas un Govern per a guanyar-la.

No era cap secret per a ningú, ni tampoc per a l'enemic, la gran disbauxa que, des del començament de la guerra, es feia dels articles de primera necessitat. Ja començaven a mancar els aliments. Totes les organitzacions, tant polítiques com sindicals, tenien uns veritables arsenals d'armes amagades, mentre que als fronts de guerra mancava l'armament necessari per a enfrontar-se a un exèrcit ben organitzat i, sobretot, disciplinat.

Tothom sabia que l'exèrcit de Franco era a les mateixes portes de Madrid. Si no prengueren la ciutat fou perquè, en gran part, era massa pesat fer-se càrrec d'alimentar una població que en aquells moments passava d'un milió de persones.

Pel que fa referència al front d'Aragó, la milícia de cada grup polític feia el que li semblava i el que creia que era millor, sense cap mena de coordinació ni de disciplina. Aquest era el panorama de la guerra quan la C.N.T. va entrar a formar part del Govern de Largo Caballero. La intervenció de Rússia fou nefasta i totalment negativa; fou per als russos i per a d'altres una guerra plena de negocis bruts i escandalosos.

Negrín, a poc a poc, va anar esdevenint un dictador. El nostre poble el recordarà sempre com un enemic de Catalunya. Era un home forjat d'un esperit centralista i dictador, a les ordres de Moscou. Negrín, de fet, fou qui liquidà la Generalitat de Catalunya, absorbí totes les

atribucions de l'Estatut d'Autonomia i deixà a zero les funcions del Govern català.

L'essència de la C.N.T.

Era un fervent entusiasta de la llibertat dels pobles ibèrics. La llibertat com a sagrat dret de tots els pobles, com a unitat que són. A totes les llibertats: polítiques, econòmiques, jurídiques i socials. No érem partidaris d'un separatisme reaccionari, sinó federals, perquè, en el federalisme, vèiem expressada l'essència i la puresa de la veritable llibertat i el veritable respecte als pobles.

El federalisme com a manifestació humana àmplia, generosa, que desperta sentiments d'amor a la justícia i de respecte a la llibertat integral de la personalitat humana.

La C.N.T. era federal, perquè era el sistema orgànic que més s'acostava i estava en concordança per iniciar la marxa cap a la implantació dels nostres ideals polítics, econòmics i socials.

Era important i necessari explicar lleugerament com era l'estructura orgànica de la C.N.T. No era una organització centralista; al contrari, era un organisme de formació estrictament federal, en què tots els sindicats, federacions locals, comarcals, provincials i regionals, són completament autònomes dins el gran conglomerat confederal.

Creia just posar de manifest com era l'estructura orgànica cenetista, per donar a comprendre a tots els pobles ibèrics el profund respecte que el sindicalisme revolucionari sent per la llibertat de cadascun.

Calia que els sindicats responguessin en la pràctica del seu funcionament a l'autèntica doctrina estructural i orgànica de la C.N.T. El federalisme sindical, aplicat

i exercit per les masses obreres, donaria als treballadors una educació de convivència, seria una mena d'antibiòtic que acabaria amb la gran infecció que els governants centralistes els han contagiats sempre, creant i fent possibles sentiments carregats d'odi i de confusió entre els obrers d'uns determinats pobles. Quan l'atmosfera política o bé social s'havia carregat massa, llavors havien fet sortir el fantasma del separatisme català, o bé el d'altres pobles d'Ibèria que, com els catalans, lluitaven per la seva personalitat.

La C.N.T. tenia el deure de posar un punt final a la política centralista i d'odi entre els obrers de parla castellana i els obrers que, fent ús del dret que tenen, parlen llengües diferents.

A Catalunya tenim una llarga experiència d'aquesta política reaccionària i centralista. Hem vist l'arribada al nostre país de molts germans nostres d'altres terres d'Espanya i fa tristesa veure l'estat d'ànim en què vénen a casa nostra. Aquesta manera de confondre la gent i fer que els pobles es tinguin odi, ha fet molt de mal i ha causat moltes víctimes al llarg de la nostra història.

Però aquesta política, tan negativa, també l'han seguida els partits republicans i socialistes espanyols. La C.N.T. havia de fer del federalisme un apostolat que servís de guia per a tots els treballadors hispànics. La nostra doctrina sindical no tenia res en comú amb el centralisme, tingui aquest el color polític que tingui i sigui d'on sigui. Deixem això ben clar: la Confederació Nacional del Treball era federal i, per tant, respectava i desitjava la llibertat de tots els pobles d'Espanya que lluitaven per millorar la seva condició moral i humana.

Com ja hem dit abans, el nostre ideal federalista començava amb l'individu, que sentia la necessitat d'associar-se amb els altres companys de feina per defensar-se dels abusos i atropellaments del burgès, i també perquè sentia la necessitat de superar-se i millorar la seva con-

dició social. Començava en el petit grup d'amics i companys més afins i que, a poc a poc, va convertint-se en el gran sindicat d'indústria, però sempre és l'individu la unitat bàsica que dona vida a tot un cos orgànic i social que lluita pel benestar de tothom.

A la C.N.T., l'individu sempre mostrava amb fermesa la pròpia personalitat, no era mai absorbit per l'organisme a què pertany. Així mateix ho era el sindicat dintre la Federació local i aquesta en el si de la Federació comarcal. Com també la provincial era autònoma prop de la Confederació, i aquesta gaudia de gran llibertat de moviment per a prendre les decisions que fos, sense que ningú tingués potestat per a imposar un criteri que no era acceptat. La U.G.T. era tot al contrari, la directiva central absorbia la personalitat individual i la de les corporacions afiliades a l'organisme central.

Els obrers afiliats a la C.N.T. no s'oposarien mai a l'alliberament del poder central d'una determinada regió que, per la seva expressa i sobirana voluntat, decidís federar-se i no lligar-se al poder central. No podrien combatre un sistema orgànic que ells mateixos practiquen per a la defensa dels seus interessos de classe.

Els obrers de tots els pobles peninsulars sentirien la necessitat d'ajudar i donar suport als qui decidissin convertir-se en pobles lliures. ¿Seria molt estrany que l'organització confederal posés tot el seu pes i la seva força per ajudar a convertir la Península Ibèrica en un Estat confederal, on totes les nacionalitats tinguessin llibertat per pactar entre si, sense la presència d'un poder central aclaparador? El federalisme és una ciència política d'organització humana gairebé perfecta.

Perspectiva sindicalista

Actualment, la humanitat viu un procés d'evolució que cal estudiar amb gran interès. Una de les coses que

sembla que tenim més a prop, i que ja fa temps que es discuteix, és l'abolició de les fronteres. Aparentment, es tracta que tots els éssers humans tinguin una mateixa pàtria. Aquesta és la feixuga tasca que actualment es presenta als sindicats. No la podem mirar amb indiferència, ni tractar d'ajornar el seu estudi, sobretot observant la ideologia que disposa el Mercat Comú, atès que la seva formació i el seu origen és capitalista. El seu propòsit no és de millorar la pobresa dels febles i anar cap a un sistema polític que aboleixi les classes en pugna, no; es proposa reforçar el sistema capitalista en plena descomposició. Doncs bé, els sindicats no deuen ni poden estar al marge d'un moviment que toca tan de prop els interessos de la classe obrera mundial.

És urgent que els sindicats de tot el món vagin a la creació d'un organisme que sigui la contrapartida del ja anomenat Mercat Comú i que aprofundeixi seriosament els problemes que la burgesia de tots els països ens planteja.

El Mercat Comú sembla que de moment serà exclusivament europeu. Cal posar en relleu que la maniobra de l'Europa capitalista té una repercussió que afecta tota la classe obrera mundial; per tant, el problema ha d'ésser estudiat per tots els pobles, sense cap mena de discriminació racial ni de color; ni la raça ni el color de la pell no són factors que comptin per a nosaltres, tots tenim la mateixa configuració biològica, blancs, negres i del color que siguin. El que val per a la classe obrera organitzada són els problemes que els nou països europeus, que integren la Comunitat Europea, plantegen als obrers del món. Els sindicats han de prendre posicions i possessió dels seus deures i de les grans responsabilitats que en aquest moment els pesen sobre les espatlles, cal posar fil a l'agulla. Si els sindicats giren l'esquena als problemes que el capitalisme planteja, i no fan els possibles de trobar-hi solucions, seran incapaços per a dur a cap

la gran transformació que tots els treballadors del món esperen dels sindicats.

Per a dur a terme un estudi científic, ajustat a les necessitats del present, és del tot imprescindible la cooperació dels cervells de l'economia, la indústria, la química i l'agricultura, és a dir, dels tècnics de totes les branques de la producció, en fi, tota la gamma d'homes del treball intel·lectual, que no solament comparteixin la feina amb els obrers manuals dins les fàbriques, sinó que també conjuntament amb ells projectin un món nou.

La humanitat serà justa quan els homes pensin que tots són iguals, amb dret a viure, a gaudir, i que l'obligació de tots és d'aportar el nostre esforç a la comunitat respectant sempre els valors morals com la intel·ligència. Cal que els sindicats facin una intensa tasca de captació i atracció entre els tècnics, puix que els obrers en tenen necessitat, i ells dels obrers, si és que de debò volem construir un món nou sense classes antagòniques que es destrueixin.

Prou de guerres, de violències, d'injustícies i d'atropellaments als sentiments i a la consciència dels pobles. Els progressos científics han de ser al servei de tothom i per a tothom. La mecanització del camp i de la indústria no ha d'ésser per a enriquir un petit nucli de famílies, sinó per a cobrir les primordials necessitats col·lectives.

La ciència no es paralitza amb el que ja té descobert, sinó que continua el seu infatigable treball d'investigació, posant a les mans dels homes nous mitjans i noves normes de producció, que amb poques hores de treball cobreixen les nostres necessitats, tant des del punt de vista familiar com social, com també de formació cultural i humana.

En l'actual societat capitalista, tothom sap que els mateixos progressos científics, tals com l'automatització, la cibernètica, la informàtica, l'energia atòmica, etcè-

tera, plantegen problemes greus a la classe obrera. ¿Com aconseguir que beneficiïn a tothom?

Podríem ampliar més aquest tema, fent noves consideracions respecte al que diem, però creiem que és millor que, en lloc de fer la víctima i plorar, els sindicats es posin a treballar amb coratge i fe en l'esdevenidor.

La manera de pensar de la major part de tècnics i científics, és encara de creure que l'explotació de l'home per l'home és un dret permanent que posseeix la burgesia i que és quelcom lògic i natural que persisteixi indefinidament.

No és estrany que mantinguin aquesta mentalitat, puix que la gairebé totalitat procedeixen de les capes burgeses de la societat. Si bé mirem aquest punt de vista amb precisió, comprendrem que és una de les més grans dificultats que tenen els sindicats per aconseguir que s'incorporin a les organitzacions obreres. És el producte de l'educació burgesa que han rebut de les seves llars i també als centres universitaris.

Malgrat això i que hagin viscut sempre en un ambient contrari a la classe obrera, sense que ells s'ho proposin, les seves activitats dins el món actual van obrint el camí per al futur d'una societat en la qual cada dia es farà més difícil l'explotació de l'home per l'home.

La constant lluita dels sindicats farà que els nous progressos científics en lloc d'apuntalar l'engranatge complicat del sistema capitalista, obrirà les esperances d'alliberament del proletariat internacional, que veu amb simpatia qualsevol manifestació d'avenç científic, com una col·laboració positiva a l'emancipació total dels oprimits. No ens fan nosa les màquines que funcionen soles sense la mà de cap obrer, no; el que sí ens en fa, i ens desespera, és el pes i el soroll de cadenes que arrosseguen els treballadors de tot el món. Amb tot, la comprensió i a la vegada la il·lusió que ens fa el progrés tècnic, no és prou perquè oblidem la lluita que cal mantenir per resoldre

el paorós problema que la classe obrera té davant. Amb la modernització dels instruments de treball, tant del camp com de les indústries, màquines cada dia més modernes governen la producció tant del camp com de la indústria, produeixen grans quantitats de productes de tota mena. Tot això és fantàstic, està molt bé; però, els obrers participen d'aquesta abundant producció? Ni molt menys. L'anomenat progrés tècnic i científic, molt sovint, no té altra utilitat que omplir les caixes de cabals dels nostres burgesos. El sobrant d'aquesta producció, motivada per la mecanització, porta com a conseqüència un gran estalvi de mà d'obra i, per tant, l'augment d'obrers en vaga forçosa. Aquest és el gran problema dels nostres dies. Als obrers els acomiaden dels centres de producció on treballen, perquè la feina que abans feien cent homes, gràcies a l'automatització actualment aquella mateixa feina la fa un sol obrer.

A mesura que les modernes indústries vagin adquirint un més gran desenvolupament dins el marc de l'automatització, el nombre d'obrers parats serà incalculable. Si els burgesos no tenen en compte aquest aspecte dels nous mitjans de producció, el problema social serà espantós i d'una desmesurada violència.

El capitalisme internacional no tindrà altra alternativa que la d'afluixar la corda i cercar solucions que comportin una reducció de les hores de treballar i un substancial destacat augment dels sous. Si no fos així, ¿qui consumiria la producció d'aquestes màquines màgiques?

La gran burgesia cerca països on, amb poques dificultats, pugui continuar el procés d'acumulació de riqueses, mirant sempre d'instalar els negocis i els centres de producció en llocs on siguin protegits per règims de força, que els forneixen la mà d'obra que necessiten, a la vegada que els resulta més barata i la jornada de treball més llarga. Però a aquests pobles també ha arribat el despertador de les masses oprimides. Ja no és com

abans, quan el capitalisme internacional els comprava les primeres matèries regalades i els les tornaven a vendre ja elaborades a preus prohibitius.

Aquesta és la política que el capitalisme internacional ha desenvolupat a totes les terres on ha posat els peus, aquesta ha estat la manera que han emprat per a «civilitzar» els pobles endarrerits, que d'una manera o altra han esdevingut colònies.

Seria molt important que els sindicats conjuntament amb els tècnics afins, que comprenen i tenen una visió dels problemes socials progressista i fins i tot alguns d'ells tenen els mateixos punts de vista i les idees sobre el sistema capitalista que tenen els sindicats; seria constructiu que aquests companys nostres ens fessin costat i ens ajudessin a estudiar i a resoldre els problemes de la nostra lluita diària. No cal dir que les organitzacions els rebrien amb els braços oberts. Des de fa molts anys, els obrers esperen la seva aportació i la seva col·laboració per a poder fer un treball escrupolós d'estudi de tots els aspectes de l'economia burgesa del present, que ens serviria de material de lluita per al millorament de la classe obrera. En el futur cal que siguin conjuntament amb els obrers els grans forjadors de la nova societat sense classes.

No és pecar de temerari dir que, tant si volen com si no els nostres burgesos i els tècnics que pensen com ells, el món camina cap a una organització social igualitària. Sense la presència opressiva del sistema capitalista, el respecte a la vida humana i a la llibertat integral de l'home seran les actituds que serviran de guia a tots els éssers humans.

L'actitud agressiva de la burgesia és el factor que fomenta la violència de les masses obreres creant situacions de tràgica tensió a l'interior de les famílies treballadores. Avui ja no és aquest el camí a seguir. Un conflicte de treball per un petit augment de sou, porta

massa complicacions i gairebé sempre és motiu per a omplir les presons i sovint encara reporta altres conseqüències més desagradables i tampoc no ve a resoldre l'economia de la família obrera.

Cal atacar el mal en les seves arrels. Prou de fomentar els sindicats a punta de pistola. Els obrers han d'ésser lliures per a seguir el camí que la consciència els dicti. És oportú recordar que l'anarco-sindicalisme es fonamenta en una concepció humana de la societat ideal, que té els seus principis bàsics en la llibertat de consciència dels homes. La llibertat ha d'ésser el nord que guï les nostres aspiracions de construir una societat més humana i justa. Els dirigents de la C.N.T. han necessitat sempre ésser veritables pedagogs de les masses obreres. La fortalesa i el vigor de les organitzacions obreres radica en l'impacte que hagin produït els ideals de renovació social i humana en la consciència del proletariat organitzat.

S'ha dit i repetit moltes vegades que l'home no solament viu de menjar, sinó que també necessita quelcom que doni vida a l'esperit. Aquesta és una gran veritat. L'home té el dret d'ésser més bo cada dia que passa, d'educar-se, i millorar-se, de pensar i rebutjar l'egoisme, que és el creador de les dificultats de la raça humana. Mentre mantinguem viu el germen de l'egoisme dins nostre, sempre hi haurà tragèdia, sofriment, dolor i penúria. Vivim dins una societat dividida en classes, pobres i rics. És per això que tenim necessitat d'agrupar-nos per a acabar amb l'explotació, i cercar la solidaritat dels que són com nosaltres per posar un punt final a les injustícies dels egoistes i els dèspotes.

Els problemes socials canvien d'aspecte cada dia, cada hora i cada moment, es transformen per una sèrie de variants socioeconòmiques, així com també per noves actituds polítiques de la burgesia i, sobretot, pel gran progrés científic del moment, que està completa-

ment lligat als interessos econòmics de la classe dominant.

El sindicalisme anterior a l'any 1936 era un sindicalisme que la incomprensió humana encaminava pels camins d'una lluita desigual, provocant la violència de les masse obreres; una lluita forta, violenta i brutal, amb persecucions i empresonaments dels caps sindicals. Era l'única manera d'obtenir el triomf de les seves ambicions. Avui el problema és més complicat, atès que hi intervenen nous factors, com són els fabulosos avenços de la tècnica.

Seguint els passos per on camina el capitalisme, cal que el sindicalisme revolucionari segueixi, també, les etapes polítiques, econòmiques i socials d'una evolució que camina molt de pressa i que cada dia planteja problemes nous, als quals cal donar solucions ràpides i intel·ligentment estudiades, d'acord amb les circumstàncies del moment.

El sindicalisme revolucionari no ha de parlar més d'apoliticisme. Cal fer desaparèixer aquesta paraula del nostre vocabulari. És una contradicció que es fa ben patent entre la propaganda apolítica i els principis de l'anarco-sindicalisme.

El canvi del sistema polític burgès, substituït per una societat llibertària, representa una actuació que des del punt de vista polític, econòmic i social, no podrà ésser mai considerada apoliticisme. Es tracta d'evolucionar cap a un estat moral i de consciència, on tots siguem lliures.

Ja sé que les coses que vaig a dir tindran força crítica; però això no em fa res, puix que de la discussió honesta, en surt la llum de les ments. El sindicalisme revolucionari, o sigui l'anarco-sindicalisme, no és el tot, com he dit abans, és un sistema transitori i, per tant, de lluita de classes, que es mantindrà viu mentre tingui vida el més petit vestigi del sistema polític, econòmic i

social del capitalisme. És evident que a tot el món es produeix un canvi substancial, que la lògica ens diu que no s'aturarà mai més.

Serà bo i interessant tractar, finalment, de les coses de casa nostra. Concretament, del moment actual. Com ja hem assenyalat anteriorment, les activitats que desenvolupava l'anarco-sindicalisme l'any 1936, feia que es presentés com una espècie de dissolvent, en bona part perquè gairebé sempre havia hagut d'actuar al marge de les funcions legals i també per la manca de responsabilitat d'alguns militants de la C.N.T. i de la F.A.I. que, sense mirar-s'hi gaire, foren factors de pertorbació en l'obra constructiva de l'organització obrera. Enmig d'aquest desgavell ideològic que desnaturalitzava l'autèntic pensament de la C.N.T., els que ho desfeien tot, s'hi imposaren els companys més responsables de l'organització confederal; però el rebuig de l'opinió pública, i també de la immensa majoria dels obrers, els feren mig comprendre, més tard, que el seu comportament no era el més convenient.

Portades les coses a un terreny tan difícil, es feia impossible d'organitzar quelcom que fos atractiu per a les masses obreres, com també per a uns certs sectors de professions liberals, que veien amb simpatia els ideals bàsics de la Confederació Nacional del Treball.

Tal com deia, seria saludable parlar de les coses de casa nostra, deixant de moment el passat i concretant-nos al moment actual. Des del 1936 fins als nostres dies han transcorregut trenta-vuit anys. A la vista és de tothom que al món han passat i han canviat moltes coses. Estem vivint uns moments d'una gran transformació. Hi ha hagut i continua havent-hi un ampli progrés en totes direccions, tant des del punt de vista polític-econòmic i social com del científic. Això fa que els problemes que

avui té plantejats l'home siguin en bona part diferents i que la manera d'enfocar-los en el present hagi d'ésser distinta de les dècades d'aquest segle.

És lògic pensar que no tot ha estat progrés el que s'ha fet en el món. En el transcurs d'aquests anys de tantes transformacions, hem presenciats també els més grans crims de la història de la humanitat. Tot el nostre segle és un basal de violències. El crim ha superat els valors morals i autèntics de la ciència, que en lloc d'ésser posada al servei de l'home per al seu millorament ha estat col·locada al servei de la violència.

¿Podem descartar Espanya de tots els fets positius i negatius que han ocorregut i continuen passant a les altres regions del món? No, ni pensar-ho. Espanya és una regió d'aquest món, que viu els mateixos moviments més o menys intensos d'aquesta humanitat.

El que passa i es fa a la Península Ibèrica ha de figurar en el primer pla d'interès de la C.N.T., organisme que encara no ha passat de moda, puix que és natural de pensar que algun dia podrà tornar a viure una vida de legalitat, una vida que els governants, conjuntament amb les anomenades forces vives de la societat, no li han deixat fer mai, negant als obrers el dret que tenen d'associar-se lliurement, tal com ho poden fer els obrers d'altres països. Això és el que esperem que es produeixi quan les aigües tornin devers el seu curs normal, dins un règim polític que garanteixi el seu funcionament i pugui recomençar la gran obra constructiva i humana encarnada en els ideals i principis de l'autèntic sindicalisme, acceptant la gran responsabilitat en el compliment de la nostra missió històrica.

No fou tot dolent en els anys 1936-1939. És ben conegut que durant la nostra guerra es va dur a terme una atrevida experiència de collectivització de les empreses més importants, com també de les petites els propietaris de les quals havien fugit, deixant en vaga forçosa els

obrers, empleats i dependents de les seves fàbriques i els seus tallers.

L'experiència obtinguda i recollida en aquells mesos de collectivisme és d'un valor incalculable per a orientar els nostres estudis cap al perfeccionament d'una economia socialista llibertària. Té molta importància el fet d'haver viscut i conegut el comportament dels obrers i els tècnics dintre les fàbriques i els tallers, puix que el comportament i les reaccions experimentats foren optimistes i una gran esperança per al futur quan no existeixi l'explotació de l'home per l'home. Es féu ben palesa la capacitat dels obrers i els tècnics de posar en marxa els instruments de producció i distribució de la riquesa econòmica del treball. Ben al contrari, per als que no pensen com nosaltres, per als que tenen una formació burgesa de la societat, aquell experiment fou un gran fracàs. Però des del punt de vista de l'anarco-sindicalisme fou la resplendor d'una llum forta, potent, que il·luminarà el futur de les nostres activitats.

Som un ideal, som un esperit renovador i ensems una força creadora que a poc a poc va obrint els camins d'una nova societat més justa i més humana. La joventut dels nostres dies, sense que una bona part se n'adoni, caminen per un camí semblant al nostre. S'organitzen en grups i formen les ja famoses Comunes. Amb el lema: «Tots per a un i un per a tots», volen ésser lliures. Aparten del seu camí els prejudicis socials heretats de la societat burgesa, no volen cap mena d'autoritat, la seva senyera és la llibertat integral de l'individu dins la comunitat general del món.

Doncs bé. Cal que aquests joves no els deixem abandonats, cal donar-los suport i orientació, que no els girarem l'esquema mirant-nos aquest moviment emancipador amb indiferència. És un dels aspectes del canvi que es produeix arreu de la humanitat i que res no el podrà deturar. No sabem què és el que passa a tots els pobles

de la terra, però els esdeveniments que dia a dia s'esdevenen arreu del món ens omplen el cor de grans esperances i d'un futur prometedor.

Plantejo aquesta qüestió perquè crec d'urgència dir que a la C.N.T. li ha arribat l'hora de pensar seriosament i de començar a portar a terme amb interès un seriós estudi de la gran evolució econòmica d'Espanya. Hi ha una realitat que cal tenir present i que es fa analitzar, sense cercar pretextos ni camuflar la veritat. Si volem posar el rellotge a l'hora, cal deixar de banda les discussions innecessàries i pertorbadores. Ningú, amb una mica de seny, no pot tancar els ulls davant una manifestació tan real d'expansió industrial per totes les terres de la Península. És quelcom que és a la vista de tothom. Aquest sol aspecte de la vida industrial del país ha canviat radicalment la fesomia de la societat i, per tant, ha renovat i afavorit l'expansió econòmica del poble espanyol. Cal assenyalar que, l'any 1936, era el país més endarrerit d'Europa des de tots els punts de vista.

En posar en relleu l'actualitat econòmica del país, no tractem de fer comparacions, ni tampoc d'assenyalar culpes, molt menys de desestimar les coses bones que pogué fer la República. Tots sabem qui des de sempre han governat els espanyols. L'autèntic poble, mai; sempre ha estat marginat de les funcions administratives de l'Estat.

Lliures de tot prejudici, mirant les coses objectivament, cal dir amb franquesa i sinceritat que no és solament de l'expansió industrial que cal fer-ne motiu d'estudi, sinó que és del conjunt d'evolució del país. Aquesta evolució ha creat una nova economia que es manifesta i sobresurt amb la gran transformació de les vies de comunicació, com són les carreteres, les autopistes, la modernització dels ferrocarrils... Cal destacar, per la seva importància, els set-cents salts d'aigua i preses construïts des de l'any 1939 fins als nostres dies.

La C.N.T. no podria ignorar el desenvolupament cooperativista espanyol. Cooperatives de consum, d'habitatge i, sobretot, de producció, que des del punt de vista del sindicalisme revolucionari són d'una gran importància política, econòmica i social. També cal parlar una mica de l'ensenyament. ¿Serà prou dir que, avui, el percentatge d'analfabetisme és mínim i que la qualitat d'aquest ensenyament bàsic, secundari, universitari, d'arts i oficis, d'educació professional bàsica, és un dels grans neguits de tothom?

Què podem dir de l'Assegurança Social? Aquesta ha estat la millora que més ha frapat l'ànima dels obrers. Si bé ha vingut a solucionar una bona part de les misèries de la família obrera, encara li manca més amplitud humana i més exigència per passar a ésser un dret que tenen els treballadors dintre la societat.

L'Església del nostre país segueix un procés evolutiu, molt diferent del seu comportament anterior a l'any 1936. En aquelles dates era una institució obertament al servei de la burgesia i contra la classe obrera. No és que avui tot el clergat hagi evolucionat, n'hi ha una bona part que són tan reaccionaris com ho eren abans; però també cal que reconeguem el canvi d'un nombre gens menyspreable de sacerdots obertament al costat dels treballadors. La nostra burgesia és, com sempre, mesquina, però també li passa com a l'Església, que hi ha un sector força important que és més intel·ligent i també més comprensiu de les coses que passen al món. Voldrien canviar una situació que no els fa gaire peça. Molts fills d'aquestes famílies burgeses han tastat les delícies de la presó per fer causa comuna amb els disconformes, donant suport a conflictes obrers per al millorament de les condicions de treball. Si bé faig ressaltar aquestes coses, no és per fer una apologia favorable de l'actual administració, sinó perquè una bona quantitat de militants conetistes deixin de pensar que la situació d'Espanya és la mateixa de

l'any 1936, ja sia pel reflex de fora, o per la pressió exterior, o bé pel contacte amb el turisme, o bé per por a la repetició del «drama de 1936-1939». Afortunadament, a l'Espanya del nostre temps hi ha una promoció de joves ben preparats, ben intencionats i també força idealistes que, sens dubte, són una gran esperança per al futur. La major part són nois universitaris que volen fer contactes amb gent que compregui els seus sentiments. Però el que més volen i estimen és conèixer el passat de les lluites dels nostres sindicats i com eren i pensaven els seus dirigents. Aquesta joventut no s'empassa les coses que els han dit i que encara els diuen de l'organització obrera cenetista, tenen set de conèixer les facetes i els episodis d'aquella lluita tan desigual i desesperada del proletariat organitzat de Catalunya i d'Espanya. Durant els anys anteriors al 1936, a Catalunya i sobretot a Barcelona, s'hi havien refugiat nombrosos nuclis de població formats per gent forana vinguts al nostre país i procedents de punts de la Península Ibèrica, cercant a casa nostra una millor manera de viure, atès que al seu país era miserable i plena de penúries. La C.N.T. catalana feia molts anys que seguia una política de vigilància i a la vegada d'atracció i d'incorporació d'aquests obrers encara més malparats i soferts que els mateixos obrers catalans, es feia el possible procurant que no caiguessin a les mans de l'organització mal anomenada «*Sindicatos Libres*». En l'operació d'incorporar aquests companys nostres vinguts de fora, l'organització tingué força èxit, gairebé tots els obrers forasters, a mesura que arribaven, ingressaven als nostres sindicats. No tenim propòsit d'amagar que els primers dies de la guerra, grups d'aquests elements vinguts de fora es dedicaren a fer una feina molt poc edificant i encara menys convenient, bàsicament influenciats per determinats directius de la C.N.T. i de la F.A.I., servint-se'n per dur a terme actes condemnables i repugnants, però també cal reco-

nèixer, fent justícia a la veritat, que no fou tant com s'ha dit i com molta gent pensa. Hi havia una organització política que controlava una altra sindical que feia de les seves en quantitat i molt hàbilment carregava el mort a la C.N.T.; però no era solament l'organització política al·ludida, sinó que gent afiliada a partits polítics governants també tenien una bona part de responsabilitat amb els fets que acabem de recordar. ¿Qui era el cap dirigent de les molt famoses «Patrulles de Control» de tan trista memòria per als catalans? No era pas de la C.N.T. Era un senyor que pertanyia al partit més moderat de tots els partits polítics que integraven el Govern de Catalunya.

És veritat que la major part dels elements que integraven les Patrulles de Control eren nodrides per individus de la C.N.T. i de la F.A.I., però no la totalitat, el cas és que els partits polítics tenien consciència d'això, però callaven. La C.N.T. semblava que tenia unes espatlles prou amples per a carregar totes les responsabilitats d'aquells fets.

Llista de títols publicats

COL·LECCIO NÀRTEX

POBLE, TREBALL I POESIA
Josep M. Canals i Lamiel

LA CONSELLERIA D'AGRICULTURA
DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA
Antoni Farreras

OPUS IV: EXODE 1939. DE RETORN A CATALUNYA
Miquel Joseph i Mayol

ELS TREBALLADORS MERCANTILS
DINS EL MOVIMENT OBRER CATALA
M. Sans Orenga

SIMÓ PIERA: PERFIL D'UN SINDICALISTA
Joaquim Ferrer
RECORDS I EXPERIÈNCIES
D'UN DIRIGENT DE LA C.N.T.
Simó Piera
(amb il·lustracions)

PRIM: MILITAR, DIPLOMATIC, POLITIC,
CONSPIRADOR, HOME DE GOVERN
Josep M. Poblet
(amb il·lustracions)

EL MARXISME A CATALUNYA, 1919-1939
Víctor Alba

Volum I: HISTÒRIA DEL B.O.C.

Volum II: HISTÒRIA DEL P.O.U.M.

Volum III: ANDREU NIN

EN PREPARACIÓ:

Volum IV: JOAQUIM MAURÍN

EL CENTRISME A CATALUNYA:
ACCIÓ CATALANA, 1922-1939
Ramon Peypoch

HISTÒRIA DEL CATALANISME (dos volums)
Josep M. Poblet

GABRIEL I LES LLOQUES DIDACTIQUES
(Novella ambient)
Blai Bonet

COL·LECCIÓ

1. POMPEU FABRA. BIOGRAFIA ESSENCIAL
(Premi Jocs Florals de Zuric, 1968)
A. Bladé i Desumvila
2. LES NITS DE BARCELONA
Sebastià Gasch
3. L'EXPLORACIÓ SUBMARINA A LES COSTES
CATALANES
Antoni Ribera
4. CATALUNYA, 1833-1913. UNA PANORAMICA
AMB EL TEATRE I ELS JOCS FLORALS
(Premi Serra-Hünter, Jocs Florals a Zuric, 1968)
Josep Maria Poblet
5. 556 BRIGADA MIXTA
(Copa Artística dels Jocs Florals de l'Havana, 1943)
Avel·lí Artís-Gener
6. EL REGIONALISME EN EL MÓN MODERN
Manuel Cruells
7. EL MONTJUIC DEL SEGLE XX
J. M. Huertas Claveria
Jaume Fabre i Josep Martí
9. 49 ARTICLES
A. Rovira i Virgili
10. MÚSICA INDISCRETA
LA MÚSICA, ELS MÚSICS I L'ANÈCDOTA
Manuel Valls
11. ÀFRICA I AMÈRICA. VIATGES I RECORDS
Josep Maria Poblet
12. L'ART DE VIURE AL DIA
Andreu-Avel·lí Artís («Sempronio»)
13. ELS TREBALLS I ELS DIES D'UN POBLE DE
L'EBRE CATALA
(Premi Cultura Catalana als Jocs Florals de París, 1950)
A. Bladé i Desumvila
14. LA PAU AL MÓN PER LA MATEMÀTICA
DE LA HISTÒRIA
Alexandre Deulofeu

15. ** PLE AL CINC (NoveHa)
Víctor Artís
16. LA IMPREMTA DEL MEU PARE
(EL REGIONALISME A LA COMARCA)
Miquel Joseph i Mayol
17. EL MOVIMENT AUTONOMISTA A CATALUNYA
DELS ANYS 1918-1919
(Premi Macià als Jocs Florals de Guadalajara, Mèxic, de 1969)
Josep Maria Poblet
18. LA PAU ÉS UN INTERVAL
Rosa Maria Arquimbau
19. ELS GITANOS. APROXIMACIÓ A UN RACISME
Joan Guillamet
20. RETORN A CATALUNYA
Víctor Alba
21. «LAUS PETANDI» (L'ELOGI DEL PET)
Ortuinus Gratius
amb un comentari i notes del Llicenciat Petau
22. TRES POETES / MARAGALL, ALCOVER, GUASCH
LA POESIA POSTVERDAGUERIANA
(amb un pròleg de Maurici Serrahima)
Joan Arús
23. «NOTAS Y OBSERVACIONES HECHAS EN MI VIAJE
Y PERMANENCIA EN MALLORCA»
Josep Antoni de Cabanyes
Introducció, notes i comentaris de Joan Rius i Vila
24. ** EL 6 D'OCTUBRE A CATALUNYA
Manuel Cruells
25. AL SUD-OEST DEL RIU BESÒS
Alfred Matas Pericé
Pròleg, J. M. Huertas Claveria
25. ● AL SUDOESTE DEL RÍO BESÓS
Alfred Matas Pericé
Prólogo, J. M. Huertas Claveria
26. «LA PUBLICITAT», DIARI CATALA
Jaume Passarell
27. DEL RETORN A CASA
Josep Maria Capdevila
Pròleg, Fermí Vergés
28. TRES MOMENTS HISTÒRICS
INDÍBIL I MANDONI / ANÍBAL A CATALUNYA
EVOCACIÓ DE LA CIUTAT DE BALAGUER
Joan Baptista Xuriguera
29. MOSEN CINTO
Joan Moles
Pròleg, Josep Carner

30. MONTBLANC A COMENÇAMENTS DE SEGLE,
AMB EL CATALANISME I ELS SEUS COSTUMS
Josep Maria Poblet
Pròleg, A. Bladé i Desumvila
31. LA CORDA FLUIXA
Manuel Ibáñez Escofet
32. PETIT OBSERVATORI
Josep Maria Espinàs
33. L'ANTIEVANGELI
Joan Leita
34. DICCIONARI D'ELECTRÒNICA
Lluís Marquet
Pròleg d'Heribert Barrera
35. TEMÀTICA COOPERATISTA
Albert Pérez Baró
36. EL SALVAMENT DEL PATRIMONI ARTÍSTIC CATALA
DURANT LA GUERRA CIVIL
(Accèssit al Premi Alfons Bonay i Carbó 1972 de l'Institut d'Estudis Catalans)
Miquel Joseph i Mayol
37. NOVES SILUETES EPIGRAMÀTIQUES
Tomàs Roig i Llop
39. ** JACINT VERDAGUER. L'HOME I L'OBRA
Ramon Xariguera
40. CATALUNYA SENSE CAP NI PEUS
Victor Alba
41. LA CIUTAT DELS JOVES (Reportatge fantasia)
Aurora Bertrana
42. ● EL SENOR TARRAGONA, SEMBLANZA POLITICA
Franco Estadella
43. EL FACTOR RIQUESA EN ELS ORÍGENS
DE CATALUNYA
A. Tona i Nadalmai
44. ** PETITS GRUPS ECLESIALS O COMUNITATS
DE BASE
Antoni Mirabet
45. NOU PAMS DE TERRA (Novella)
Manuel de Pedrolo
46. ** AQUELL ANY 1917...
(Les Assemblees de Parlamentaris. La vaga general.
Les Juntes de Defensa Militars. La mort de Prat de la Riba)
Josep Maria Poblet
47. SETGE A L'ANTIEVANGELI
Lobo, Dalmau, Xirinacs, Rodri / Cloenda de Lorès
48. ** LA FE, A DEBAT
Mossèn Josep Dalmau
49. EL COMERÇ DE CATALUNYA AMB LA RESTA
D'ESPANYA
Carles Pi Sunyer
Pròleg, Josep Maria Bricall
50. ** LES ELECCIONS EPISCOPALS EN LA HISTÒRIA
DE L'ESGLÉSIA
Josep Montserrat i Torrents
51. POESIA T-47, introduïda per Manuel de Pedrolo
Guillem Viladot
52. JOAN BROSSA o EL PEDESTAL SÓN LES SABATES
Jordi Coca
53. GENT DE LA RIBERA D'EBRE
—Artesans, pagesos, rodaires—
A. Bladé i Desumvila
54. DICCIONARI TÈCNIC DE L'AUTOMOBIL
Català-Castellà - Castellà-Català
Josep Balbastre i Ferrer
55. ** EL MESTRE MORERA I EL SEU MÓN
Ramon Planes
56. AL CAP DE VINT-I-SIS ANYS
Avel·lí Artís-Gener
57. ** L'AVANTGUARDISME EN LA POESIA CATALANA
ACTUAL
Miquel Arimany
58. ** GIRONA I JO
Miquel de Palol
60. * PENSAMENT I COMPROMIS
Jordi Llimona
61. ** DICCIONARI ANGLÈS-CATALA CATALA-ANGLÈS
Jordi Colomer
62. * JOSEP PLA, VIST DE PROP
Josep Martinell
Pròleg de Fermí Vergés
63. * TRENTA CARES, TRENTA CREUS
I UNA DE «CANTO»
Pius Pujades
(Amb vint gravats originals d'Enric Marquès)
64. EL SENTIT EVANGÈLIC DEL DIVORCI
Joan Leita
65. ** POLITICA SOCIAL
Apunts d'economia. Sistemes d'organització. Doctrines
Josep Maria Vilà
56. ** RECULL DE MODISMES I FRASES FETES
Català-Castellà Castellà-Català
Josep Balbastre i Ferrer
67. ** SITUACIONS CONFLICTIVES. Anys 1970-71
Miquel Sellarès i Perelló (il·lustrat amb mapes)

68. * ALTA COMEDIA (Novella)
Jordi Coca
69. ** IDEARI DE RAFAEL CAMPALANS
Albert Balcells
70. ** EL TURISME A CATALUNYA DEL 1931 AL 1936
Antoni Farreras
71. QUESTIÓ DE NASSOS
—Farsa tràgica en dos actes—
Maruxa Vilalta
72. ** ELS BARRETS DE PRESENCIA
Pròleg i traducció de Josep M. Poblet
Pius Pujades
73. ** ELS ULLS (Diari primer)
Blai Bonet
74. * VIATGE A L'ESPERANÇA
—Impressions d'un viatge a la nostra terra l'any 1956—
(Premi Concepció Rabell als Jocs Florals de 1958 celebrats
a Mendoza, Argentina)
A. Bladé i Desumvila
75. * TEATRE CATALÀ DE POSTGUERRA
Jordi Arbonès
76. ** L'AIGUA DEL RIU GUAIRE NO ÉS BONA
PER A BEURE (Històries d'expatriats)
Víctor Artís
77. HOMO SAPIENS CATALANIBUS
Víctor Alba
78. * CALAIX DE CRÍTIC
Josep Faulí
79. ** PAIS VALENCIA. PELS CAMINS
DEL RETROBAMENT
Josep Maria Soriano Bessó
Pròleg de Vicent Ventura
80. DICCIONARI DE BUTXACÓ
Jaume Farriol
81. ** LA MINYONIA DEL BON REI JAUME /
EL CONQUERIDOR, LA DONA I LA LLEGENDA
A. Tona i Nadalmal
82. CRIM AL CARRER TUSET (Novella)
Ramon Planes
83. * LA GUERRA CIVIL, VISCUDA PER UN METGE
NOVELL
Agustí Grau i Sabartés
84. ** ENTREACTES DE CONCERT
Manuel Valls
85. ** HUMANS, TANMATEIX
Jordi Llimona

86. * AUTOGESTIÓ OBRERA I ALTRES TEMES
Albert Pérez Baró
87. ** EL 19 DE JULIOL DE 1936 AL MONESTIR
DE MONTSERRAT
Narcís Xifra i Riera
88. * ELS COMTES D'URGELL I LA CIUTAT DE
BALAGUER
Joan Baptista Xuriguera
89. * EVANGELI DE JESÚS DE NATZARET
Segons Jaume Rodri
90. ** U.S.A., CENTRE DE LA REVOLUCIÓ MUNDIAL
Víctor Alba
91. ** LA MEVA GUERRA (1936-1939)
Xavier Garcia
Pròleg, Joan Sales
92. * EL PLA DE LA CALMA
Avel·lí Artís-Gener
93. RUSINOL I EL CAU FERRAT
Ramon Planes
94. ** LA NOIA DE BRONZE/ LA GIROLA ENCESA/
ALTRES CONTES I NARRACIONS
Tomàs Roig i Llop
95. ** ESTIMADA TERESA (Novella)
Estanislau Torres
96. ** RECORDATORI A CHESTERTON
Dídac Parellada
Pròleg, Octavi Saltor
97. ** LA MIRADA (Diari segon)
Blai Bonet
98. ** TRÍPTIC DEL VIATGER
(un somni i tres novel·les curtes)
Antoni Serra
99. ** EL FEDERAL PERE CAIMÓ
Josep Clara i Àngel Jiménez
100. ** HUMANITZACIÓ DEL CATALÀ
ESSER, ESTAR I ALGUNA COSA MÉS
Joan Miravittles
101. ** UN SEGLE I MIG DE NOTES MUSICALS.
MEMÒRIES
La música a la comarca
Ramon Reig i Verdaguer

Volum senzill
 * Volum mitjà
 ** Volum doble
 ● Volum en castellà

COL·LECCIÓ MEMÒRIES

1. MEMÒRIES POLITIQUES, 1890-1917
Claudi Ametlla
2. FRANCESC PUJOLS PER ELL MATEIX
A. Bladé i Desumvila (amb il·lustracions)
3. LA NOVEL·LA DEL BESAVI
August Pi i Sunyer
4. VINT CARTES A UN AMIC
Svetlana Alliluieva
5. HOMES I COSES DE LA BARCELONA D'ABANS
Jaume Passarell
Pròleg de Joaquim Ventalló
6. MARIA PI SUNYER I EL SEU TEMPS
Carles Pi Sunyer (amb il·lustracions)
Pròleg de Fermí Vergés
7. EVOCACIONES PERIODÍSTICAS Y POLÍTICAS
Braulio Solsona
Prólogo de José M.ª Pi Suñer
8. EL SENYOR MORAGAS («MORAGUETES»)
A. Bladé i Desumvila (amb il·lustracions)
9. MEMÒRIES D'UN LLIBRE VELL
Emili Eroles
10. ENTRE EL CALIU I LA CENDRA
—Memòries, 1890-1970— (amb il·lustracions)
Guillem Colom i Ferrà
Pròleg de Joan Oller i Rabassa
11. DIARI INTIM
Ferran Canyameres
12. AURORA BERTRANA
MEMÒRIES FINS AL 1935 (amb il·lustracions)
Premi Crítica «Serra d'Or» de Memòries, 1974
13. MEMÒRIA DE RIELLA
Guillem Viladot
Pròleg de Josep Vallverdú
14. SEIXANTA ANYS D'ANAR PEL MÓN
Eugení Xammar
Pròleg de Josep Badia i Moret
15. HOMES I COSES DE LA BARCELONA D'ABANS
(Segona part)
Jaume Passarell
16. AURORA BERTRANA. MEMÒRIES
DEL 1935 FINS AL RETORN A CATALUNYA
(amb il·lustracions)

COL·LECCIÓ PÒRTIC 71

BARCELONA. LATITUD NOVA YORK,
LONGITUD PARÍS (un assaig econòmic)
Jaume Miravittles
LES TERRES DE LLEIDA EN LA GEOGRAFIA
EN L'ECONOMIA I EN LA CULTURA CATALANES
(Cicle de conferències professades al Consell Superior
d'Investigacions Científiques i al Centre Comarcal Lleidatà)
BON DIA, TERRA
Lluís Marcó
EPISODIS DE LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA
Jaume Miravittles
VILANOVA I LA GELTRÚ I EL SEU
GRAN CARNAVAL
Xavier Garcia (amb il·lustracions)
Pròleg de Josep Benet
EDUCACIÓ I ESCOLA, DIA RERA DIA
Octavi Fullat
EL MALEFICI DELS SÍMBOLS
Mossèn Josep Dalmau

COLECCIÓN PÒRTIC HISPÀNIC

TURRÓ, HOMBRE DE CIENCIA MEDITERRANEO
Doctor Pedro Domingo Sanjuán
LAS ELECCIONES NORTEAMERICANAS VISTAS
POR UN PROCURADOR FAMILIAR
Eduardo Tarragona
Prólogo de José María de Areilza, Conde de Motrico

LIBRO NEGRO DEL PROCURADOR FAMILIAR
TARRAGONA
Eduardo Tarragona
LAS ELECCIONES EPISCOPALES EN LA HISTORIA
DE LA IGLESIA
José Montserrat Torrents
LIBRO ROJO DE LOS SUBNORMALES
Eduardo Tarragona
LA PAZ MUNDIAL POR LA MATEMÁTICA
DE LA HISTORIA
Alexandre Deulofeu

OBRA VARIA

IBEROAMERICA, CONTINENT DE L'ESPERANÇA?
Miquel Joseph i Mayol
Pròleg de Josep M. Capdevila

LA DARRERA LLIÇÓ DEL MESTRE
Sebastià Pla i Cargol (amb il·lustracions)

FRANQUESA

DICCIONARI DE SINÒNIMS

INSTRUMENT INDISPENSABLE
PER AL MANEIG DEL CATALA

Obra acordada al DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA de Pompeu Fabra. Amb un pròleg de Ramon Aramon i Serra, membre de l'Institut d'Estudis Catalans. Un volum de 1.248 pàgines, paper setinat especial, format 23 x 15,5 cm, relligat en tela anglesa i amb estampacions d'or